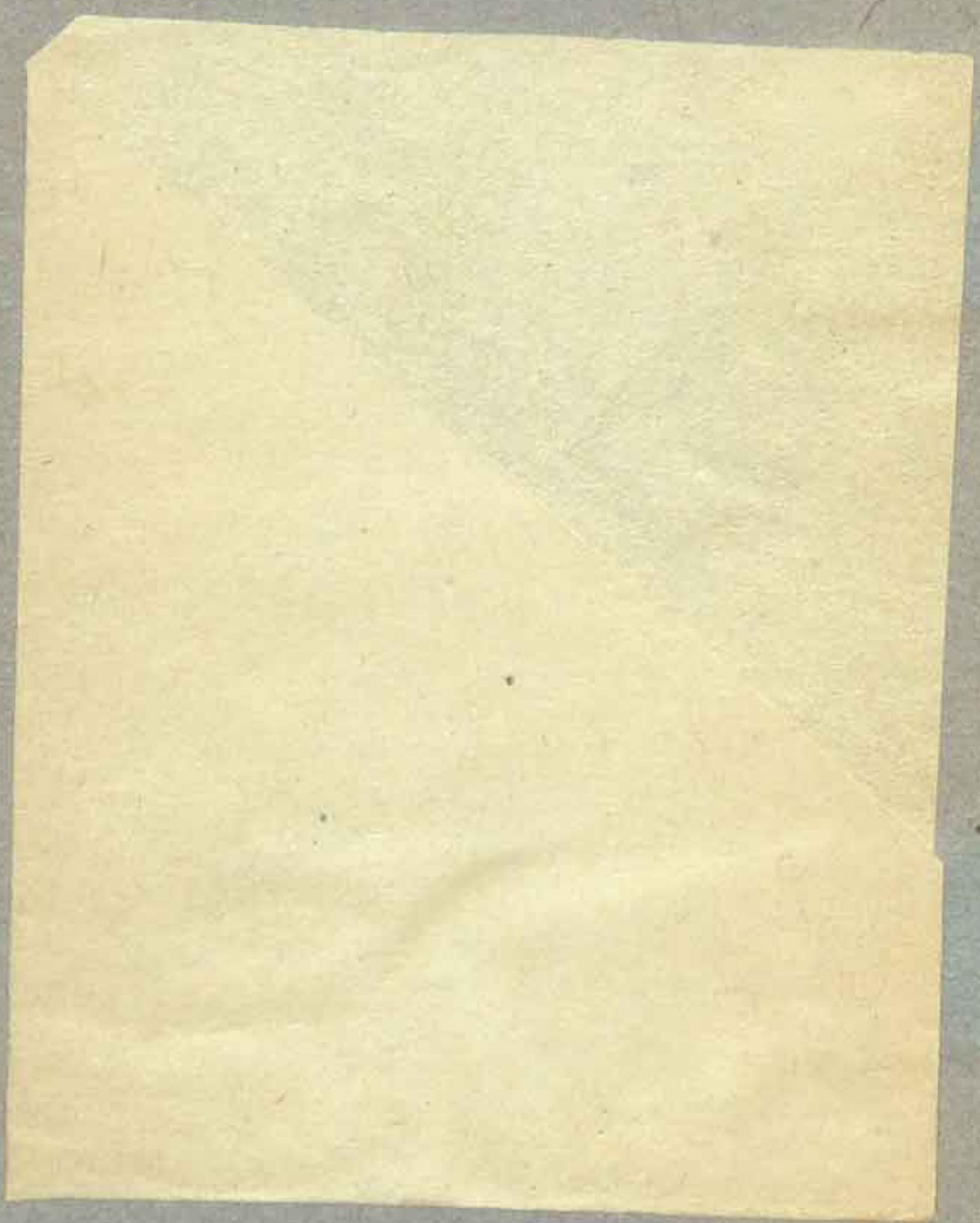

1490

22
4-39

2010

102

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՅ

22

Հին Եկ ՆՈՐ

39

Ա Շ Ա Ռ Ա Բ Ա Ն Ա Ց

— 2889 —

Ս Տ Ա Ր Ի Ն Դ Ա Ս Ա Խ Վ Ա Ր Ա

Ի ՞ Ն . Ե Ղ Ի Ջ Ե Վ . Գ Ա Ֆ Բ Ա Ն Ա Շ Ե Ա Ն

Ի Մ Խ Ի Թ Յ . Ո Խ Տ Ե Կ Ն

Յ . Տ Պ Ա Գ Ր ՈՒ Թ Ի Ւ Ն

Վ Ե Խ Ե Ա Ն Ա

Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Յ Տ Պ Ա Ր Ա Ն

1871

14.03.2013

3892

(12625-58)

14524-58

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ Ա. ԳՐՈՅ

ՄԱՍՆ Ա.

ՀԻՆ ԿՇԵՎԱՐԱՎԱՐԱ

Աշխարհիրիս ստեղծումը:

Հ. Ավ ստեղծեց աս աշխարհը:

Պ. Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկիրն իր մէջի բաներովն ոչընչէ. եւ վեց օրուան (միջոցի) մէջ կատարեց:

Հ. Ի՞նչ կարդաւ կատարեց:

Պ. Առջի օրն ստեղծեց՝ լոյսը. երկրորդ օրը՝ երկնից հաստապունիւնը. երրորդ օրը՝ ջուրը շամագին զատեց, եւ հրամայեց երկրին՝ որ տնկեր ու ծառեր յառաջ բերէ. չորրորդ օրն՝ արեւը, լուսինն ու աստղները. հինգերորդ օրը՝ յիերն ու նըւշտներն. վեցերորդ օրն՝ ամեն տեսակ կործունքներն ու առդաններն:

Գ Լ Ա Խ Ա Ա.

ԱԴԱՄԱՑ ՍՏԵՂՄՄԱՆՔՆ ՄԻՆՉԵՒ ՀՐԱԵՎԱԴ.

(4000—2345 Ք. Յ.)

Հ Ա Տ Ա Խ Ա Փ Ա.

Աղամայ ստեղծումը:

Հ. Աստուած մարդն երբ ու ինչպիս ստեղծեց:

Պ. Ա. Եցերորդ օրը՝ բոլոր արարածք ստեղ-

ծելէն ետքը, Աստուած զմարդն ստեղծեց՝ գետնէն հող առնելով, ուստի մարմինը կաղմեց, եւ անոր կենդանի հոգի մը տուաւ. անունն ալ Ադամ դրաւ:

Հ. Կինն ի՞նչպէս ստեղծուեցաւ:

Պ. Երբ որ Ադամ դրախտին մէջ կը քնանար, Աստուած անոր մէկ կողն առաւ, եւ անկէ շինեց կինը՝ զորն որ Ադամայ ընկեր ու օդնական տուաւ: Կնոջ անունն է Եւա:

Հ. Աստուած աշխարհքս ստեղծելէն ետեւ՝ եօթներորդ օրն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Աստուած աշխարհքս ստեղծելէն ետեւ՝ նոր բան ստեղծելէն ալ դադրեցաւ, եւ պատուիրեց որ նոյն օրն հանդիստ ըլլայ ու սուրբ բոնուի:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Փ Բ .

Ադամայ մեղքն ու պատիժը:

Հ. Աստուած Ադամն ուր ընակեցուց եւ ի՞նչ պատուէր տուաւ:

Պ. Աստուած Ադամն իրեն համար պատրաստած գեղեցիկ պարտիզի մը մէջ դրաւ, որ Դրախտ կըսուի, ուր կային ամէն տեսակ պտղատու ծառեր, ի մէջ այլոց կենաց ու գիտութեան բաշուց եւ չարէ ծառելը:

Հ. Աստուած Ադամայ ի՞նչ ապսպրեց:

Պ. Աստուած հրաման տուաւ Ադամայ, դրախտին մէջ եղած ամէն ծառերուն պտղէն

ուտելու, միայն բարոյ եւ չարի գիտութեան ծառին պտղէն ուտելն արդելեց, որպէս զի ասով իրենց Աստուծմէ կախում ունենալը ցուցընեն:

Հ. Աղամ ու Եւա Աստուծոյ հնազանդեցան:

Պ. Աղամ ու Եւա Աստուծոյ չհնազանդեցան: Եւա՝ Աստուծոյ պատուէրը գիտնալով, երբ որ օր մը՝ արդելուած ծառին քով գացած էր, սատանան օձի կերպարանքով երեւցաւ ու զինքը խարելով ըստ։ Թէ որ ան ծառէն ուտէք Աստուծոյ պէս կը ըլլաք, բարին ու չարը կը ճանչնաք: Եւա աս խօսքերէն խարուելով, պտղոյն աղուորութիւնն ալ տեսնելով փրցուց՝ Աղամայ ալ տուաւ ու մէկտեղ կերան:

Հ. Աղամ ու Եւա իրենց անհնազանդութեան համար ի՞նչ պատիժ ընդունեցան:

Պ. Աղամ ու Եւա արդելուած պտղէն ուտելնուն պէս 1. անմեղութիւննին կորսընցուցին, աչուընին բացուեցաւ, իրենց մերկութիւնը տեսնելով՝ սկսան ամչնալ ու տերեւներով իրենք զիրենք ծածկեցին: 2. Եւա պատիժ առաւ որ ցաւով ծնանի, եւ իր էրկանն իշխանութեան տակ ըլլայ. Աղամ ալ պատիժ ընդունեցաւ որ ճակտին քրտինքով իր կերակուրն ուտէ, եւ ի վախճանի հող դառնան: 3. Դրախտէն մերժուեցան, եւ այսպէս իրենց սերունդն ալ՝ ամէն նեղութեանց տակ ձգեցին:

Հ. Աս պատժոց դիմացը Աստուած զիրենք ի՞նչպէս մխիթարեց:

Պ. Աս պատժոց դիմացը զիրենք մխիթարելու համար՝ Աստուած խոստացաւ, որ իրենց զաւկըներէն Փրկիչ մը պիտի ծնանի, որ զիրենքը ու իրենց սերունդն՝ ան նեղութիւններէն ազատէ:

Հ Յ Տ Ո Ւ Ա Ժ Գ .

Կային ու Առել:

Հ. Ադամ ու Եւա դրախտէն մերժուելէն Ետքն Բնչ պատահեցաւ:

Պ. Ադամ ու Եւա դրախտէն մերժուելէն Ետքն՝ երկու որդի ունեցան Կայէն ու Արէլ:

Հ. Ո՞վ է Կայէն ու Արէլ եւ Բնչ ըրին:

Պ. Կայէն մշակ էր, իսկ Արէլ հովիւ: Երկուքն ալ Աստուծոյ պատարագ մատուցին: Արէլի պատարագն Աստուծոյ հաճելի եղաւ: Կայէն ասոր վրայ նեղանալով ու Աստուծոյ խրատներէն ալ չպատահալով՝ օր մ'առաւ զինքը դաշտ տարաւ, եւ հոն մէկէն վրան ինկաւ սպաննեց:

Հ. Աստուած զիւցէն Բնչովէս պատժեց:

Պ. Աստուած Կայէնին ըրածն երեսը զարկաւ ու զինքն անիծեց, վրան ալ նշան դրաւ որ մէկը զինք չմեռցընէ: Այսպէս Կայէն երկայն ապրեցաւ, բայց վերջապէս՝ Ղամէք իր թոռը զինքն սպաննեց որսի մէջ երէ կարծելով:

Հ. Ադամ ուրիշ որդի ունեցաւ, եւ քանի տարւան մեռաւ:

Պ. Աղամ Աբելին տեղ ուրիշ որդի մը
երկիւղած Սեթն ունեցաւ, եւ անկէ ետքը շատ
տարի ալ ապրելով՝ 930 տարւան բարի մա-
հուամբ մեռաւ:

Հ Ա Տ Ա Խ Ե Ժ Դ.

Որդիք Աստուծոյ ոհ Ռոդիք մարդկան:

Հ. Որդիք Աստուծոյ որո՞նք են:

Պ. Որդիք Աստուծոյ են՝ Սեթայ զաւկը-
ներն, որ իրենց հօրը պէս առաքինի ու աստու-
ծապաշտ էին:

Հ. Որդիք Աստուծոյ ըստածներուն մէ-
ջէն երեւելիներն որո՞նք են:

Պ. Որդիք Աստուծոյ ըստածներուն մէ-
ջէն երեւելիներն են 1. Ենովք՝ որ 365 տարի
ապրեցաւ, եւ Աստուծոյ շատ հաճոյ ըլլալով՝
ողջ ողջ աշխարհը էս վերացաւ: 2. Մաթուսաղա՝
որ 969 տարի ապրեցաւ, եւ իրմէն աւելի եր-
կայն ապրող չեղաւ աշխարհը իս վրայ: 3. Կոյ՝
որ մարդկային աղգին երկրորդ հայրն եղաւ:

Հ. Որդիք մարդկան որո՞նք են:

Պ. Որդիք մարդկան Կայենի զաւկըներն են,
որ իրենց հօրը պէս ամապարիշտ մարդիկ էին:

Հ. Որդիք մարդկան ըստածներուն մէջէն
երեւելիներն որո՞նք են:

Պ. Որդիք մարդկան ըստածներուն մէջէն
երեւելիներն են 1. Ենոք՝ որուն անուամբը
Կայէն իր հայրը՝ Քաղաք մը շինեց. 2. Կամէք՝

որ շատ զաւկըներ ունեցաւ, որոնցմէ Յովբէլ՝ Հովուական կենաց սկիզբ ըրաւ. Յովբաղ՝ երգերու ու երաժշտական գործիքներու գտիչ եղաւ. Թովբէլ՝ դարբնութիւն գտաւ. Նոյեմա՝ Թովբելայ քսրը կտաւ գործելու եղանակը հնարեց:

Հ. Որդիք Աստուծոյ միշտ բարի մնացին:

Պ. Որդիք Աստուծոյ միշտ բարի չմնացին. մարդկան Որդւոց հետ խնամութիւն ընելով կամաց կամաց չարացան, մինչեւ աշխարհքիս բոլոր մարդկանց բարքը գէշցաւ: Ասոնցմէ ծնան հըսկայ ու ամսպարիշտ մարդիկ որոնք զԱստուած մոռցան:

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ.

ԶՐԱԵՎԵԼԻՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՐԱՀԱՄՈՒ ԿՈՉՈՒՄԸ
(2345—1915)

Հ Ա Տ Ա Խ Ա Ժ Ա.

Զրիեղեղ:

Հ. Աստուած մարդկան անկարգութիւնն ինչպէս պատժեց:

Պ. Աստուած տեսնելով մարդկան բարուց գէշութիւնը, միտքը դրաւ որ թէ մարդն ու թէ անասուններն երկրիս վրայէն քնջէ ջրհեղեղով: Աս մարդիկ թերուն մէջ մինակ նոյ գտնուեցաւ, որ արդար ու Աստուծոյ հաճոյ ըլլալուն՝ իր ընտանիքով գալու պատուհանէն աղատեցաւ:

Հ. Աստուած իր միտքը նոյի ինչպէս յայտնեց:

Պ. Աստուած՝ ըլլալիքն յառաջուց Նոյին
խմացուց։ Հրամայեց անոր որ մեծ նաւ (Տապան)՝
մը շինէ, եւ իր ընտանիքն ու ամէն տեսակ սուրբ
ըլլող կենդանիներէն՝ Եօթնական ջուխտ, ու
անսուրբ ըլլողներէն՝ մէյմէկ ջուխտ եւ ամէն
թէ իրենց ու թէ կենդանիներուն ապրուստին
համար պէտք եղածը հետն առած մէջը մտնէ։
Նոյ առ հրամանը չկատարած 100 տարի, գալու
ջրհեղեղը մարդկանց կը քարողէր ու զիրենք ա-
պաշխարութեան կը յորդորէր, բայց անօդուտ։

Հ. Ջքհեղեղն ի՞նչպէս եղաւ։

Պ. Ջքհեղեղն այսպէս եղաւ։ Երբոր որո-
շեալ ժամանակն եկաւ՝ Նոյ նաւը մտաւ, Աս-
տուած ալ դուռը վրայէն գոցեց։ Մէյ մ'ալ
երկրիս անդունդները պատռեցան, եւ երկին-
քէն սկսաւ սաստիկ անձրեւ մը տեղալ, որ քա-
ռասուն օր քառասուն գիշեր տեւեց, եւ ջուրը
մինչեւ ամէնէն բարձր լեռները ծածկելով, տա-
պանէն դուրս մնացածները խղղուեցան։

Հ. Ջքհեղեղէն ետքն ի՞նչ պատահեցաւ։

Պ. Ջուրը 150 օր երկրին երեսը մնալէն
ետեւ՝ Աստուած հով մը խաւրեց, որով ջրերն
իջնալու սկսան ու տապանն ալ չայաստան՝
Արարատ լեռան վրայ նստաւ։ Քառասուն օրէն
Նոյ ագուաւ մը թողուց խմանալու համար թէ
ջուրը ցամքեր է. գնաց ագուաւը ու ետ չդար-
ձաւ։ Եօթն օրէն Նոյ աղաւնի մը թողուց, որ
գնաց ու կենալու տեղ չգտնելով ետ դարձաւ։
Եօթն օրէն նորէն թողուց աղաւնին, որ գնաց

ու իրիկուան դէմ բերանը ձիթենւոյ ճիւղ մ'ա-
ռած ետ գարձաւ։ Անցաւ եօթն օր՝ գարձեալ
թողուց աղաւնին, որ գնաց եւ ալ շերեւցաւ։

Հ. Գոհեղեղէն ետքը նոյ ի՞նչ ըստաւ։

Պ. Գոհեղեղէն ետքը նոյ Աստուծոյ հրա-
մանաւը, տապանէն գուրս ելաւ, ամբողջ տարի
մը մէջը կենալէն ետեւ. եւ սուրբ կենդանինե-
րէն Աստուծոյ շնորհակալութեան ողջակէզ
մատոյց, որ Աստուծոյ շատ հաճոյ եղաւ։ Անոր
համար Աստուած զինքն ու իր որդիքն օրհնեց։

Հ. Գոհեղեղէն ետքն Աստուած ի՞նչ
կարգադրեց։

Պ. Գոհեղեղէն ետքն Աստուած նոյայ եւ
իր որդւոցը հրաման տուաւ անասնոց միս ալ
ուտելու, բայց ապսպրեց միանգամայն որ կեն-
դանւոյ միսն արիւնոտ չուտեն։ Կաեւ պատուի-
րեց, որ մարդու արիւն չթափեն։ Ետքը խո-
տացաւ՝ որ ասկէ ետքը մէյ մ'ալ մարդկային աղդը
զրհեղեղով չպատժէ, եւ իր խոստման նշան՝
ծիրանի գօտին տուաւ։

Յ Ա Տ Ա Խ Ա Ֆ Բ .

Նոյայ որդիքը։

Հ. Կոյայ որդւոց անունն ի՞նչ է։

Պ. Կոյայ երեք որդւոց անունն է. Աէմ,
Քամ, Ցաբէթ։

Հ. Քամ ի՞նչն եւ ի՞նչպէս անիծուեցաւ։

Պ. Կոյ երկիր բանել սկսելով այգի տըն-

կեց, ու գինւոյ ոյժը չդիտնալուն՝ հեղ մը շատ-
կեկ խմելով՝ գինովցած գնաց մերկ պառկեցաւ:
Քամ՝ հայրն աս վիճակի մէջ տեսնելով՝ գնաց
ծաղրելով մէկալ եղբարցը պատմեց, բայց ԱԷմ ու
Յարէթ լաթ մ'առած ետեւ ետեւ երթալով
գացին հօրերնուն մերկութիւնը ծածկեցին: Երբ
որ Նոյ սթափեցաւ ու Քամայ ըրածն իմացաւ,
անոր Քանան որդին անիծեց, որ ծառայ ըլլայ մէ-
կալ երկու եղբարցը: Իսկ Սէմն ու Յարէթը
օրհնեց:

Հ. «Ես ո՞րչափ ատեն ապրեցաւ:

Պ. «Ես ջրհեղեղէն ետքը 350 տարի ալ
ապրեցաւ ու 950 տարւան մեռաւ: X

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Գ ։

Աշտարակաշինութիւն:

Հ. ԱԷմ, Քամ, Յարէթ ջրհեղեղէն ետքը
ո՞րչափ ատեն մէկտեղ մնացին:

Պ. ԱԷմ, Քամ, Յարէթ ջրհեղեղէն ետքը
խիստ քիչ ատեն մէկտեղ մնացին, վասն զի Աս-
տուծոյ օրհնութեամբը շուտ մը բաղմանալով
ու տեղերնին իրենց քիչ գալով, հարկադրեցան
ուրիշ երկիր փնտռելու ելլել. ուստի Սենաարայ
երկիրը դաշտ մ'եկան:

Հ. Սենաարայ դաշտն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Առա ուղեցին ցրուելէն յառաջ՝ մինչեւ
երկինք համնող բարձր աշտարակ մը շինել, եւ
անով երկրիս վրայ անմահ յիշատակ մը թողուլ.

բայց Աստուած անոնց ամբարտաւան խորհուրդը
չհաւնելով՝ լեզունին խառնակեց, որով իրար
չհասկրնալով՝ սկսածնին չկրցան յառաջ տանիլ
ու երկրիս վրայ ասդին անդին ցրուեցան։ Աս
պատճառաւ նոյն տեղը բարել (խառնակութիւն)
կոչուեցաւ։ ✕

Հ. Վարդիկ ցրուելէն ետեւ ի՞նչպէս
կեանք անցուցին։

Պ. Վարդիկ այսպէս ցրուելէն ետեւ,
իրենք զիրենք իրենց ցանկութեան ձեռքը թու-
ղուցին, կամաց կամաց զԱստուած բոլորովին
մոռցան, եւ սկսան ջուրը, հողը, արեւը, լուսինը,
նոյն իսկ մարդն ու կենդանիները՝ Աստուծոյ տեղ
պաշտել։ ✕

Հ. Աստուած ինչո՞ւ իրեն մասնաւոր աղդ
մ'ընտրեց։

Պ. Աստուած՝ անոր համար իրեն մասնաւոր
աղդ մ'ընտրեց, վասն զի խոստացած ըլլալով
թէ աշխարհքս մէյ մ'ալ ջրհեղեղով չի ոլատ-
ժեր, թէպէտ բոլոր կոապաշտ աղդերը երեսէ-
ձգեց, բայց իր խոստացած Փրկիչը խրկելու հա-
մար սն կոապաշտ մարդկան մէջէն ընտրեց աղդ
մը, զորն որ իրեն սեպհական ժողովուրդ ըրաւ,
եւ առանձին կերպով կը նախախնամեր։ Աս աղ-
դին անունը Երրայեցի կամ Հրեայ է, որ ետքէն
իսրայելացի ալ կոչուեցաւ. իսկ նախահայրն ե-
ղաւ Աբրահամ։

Գ Լ Ա Խ Խ Ս Գ .

ԱՅՐԱՀԱՄԻՒՆ ԿՈԶՈՒՄՔԵՆ ՄԻՒՆՉԵԿ ԻՄՐԱՅԵԼԱՑԻՈՑ
ԵԳԻՊՏՈՍՔԵՆ ԵԼԼԵԼԼ:

(1915—1500 կամ 1485)

Հ Ա Տ Ա Խ Ա Ժ Ա .

Արքահամ:

Հ. Արքահամ ովէ է. Աստուած զինքն ուր
կանչեց. ի՞նչ խոստացաւ:

Թ. Արքահամ Սեմայ ցեղէն թարայի որդին
է, որն որ Քաղղէացւոց Աւր քաղաքը ծնաւ: Կոա-
պաշտութիւնը իր ցեղին մէջն ալ մտած էր,
բայց ինք Արքահամ ճշմարիտ Աստուածը կը
պաշտէր: Աստուած կանչեց զԱրքահամ, եւ
ըստ որ Ելլէ իր հայրենի երկրէն ու իր ցուցը-
նելու երկիրն երթայ: Խոստացաւ միանդամայն որ
զինք մեծ աղքի մը հայր պիտ'որ ընէ, եւ իր
դաւկըներէն պիտի ծնանի Փրկիչը:

Հ. Արքահամ ի՞նչ ըրաւ:

Թ. Արքահամ Աստուծոյ հնազանդելով
իր եղբօրորդին զովտն ու Սառա իր կինը եւ
ծառաներ ու անասուններ հետն առած քա-
նանացւոց երկիրն եկաւ, որ շատ աղուոր ու
պտղաբեր երկիր մըն էր: Հոս Աստուած նորէն
երեւցաւ ու ըստ: Աս երկիրը քեղի ու քու
որդւոյդ պիտ'որ տամ: Արքահամ ալ (Բեթելի
մօտ) Աստուծոյ սեղան շինեց ու շնորհակալ ե-
ղաւ: Ասկէ ետքը սովի պատճառաւ Եղիպտոս

գնաց իր Սառա կնոջը հետ, ու անկէ պարզեւ-
ներով եկաւ նորէն բեթէլ բնակեցաւ:

Հ. Աբրահամ Ղովտէն ինչո՞ւ բաժ-
նուեցաւ:

Պ. Աբրահամ Ղովտէն անոր համար բաժ-
նուեցաւ, վասն զի իր ու Ղովտայ ստացուած-
ները խիստ շատցած ըլլալով ու տեղերնին ի-
րենց նեղ գալով, իրենց հովիւներուն մէջ
կոխւն անպակաս էր: Աս կոխւներուն վերջ մը
տալու համար, Աբրահամ Ղովտայ աղաչեց որ
իրմէ բաժնուի. Նայէ, ըստ, Ղովտայ, եթէ
դուն աջ կողմը կ'երթաս, ես ձախ, թէ որ դուն
ձախ՝ ես աջ կողմը կ'երթամ: Այսպէս իրարմէ
բաժնուեցան: Ղովտ Յորդանան գետին քովի
երկիրներուն աղուորութեան համար, ան կող-
մերն ընտրեց ու Սոդոմ քաղքին մէջ բնա-
կեցաւ:

Հ. Հո՞ն Ղովտայ ի՞նչ պատահեցաւ, եւ
Աբրահամ ի՞նչպէս զինքն աղատեց:

Պ. Չորս թագաւորք, Սոդոմացւոց թա-
գաւորին դէմ պատերազմի ելան: Ասիկայ ուրիշ
չորս թագաւորներ օգնութեան կանչեց. բայց
անոնց հետ մէկտեղ յաղթուելով՝ Սոդոմ քա-
ղաքն առնուեցաւ, ու Ղովտ իրեններով գերի
ինկաւ: Աբրահամ աս լսելուն պէս, իր ծառա-
ները ժողվեց 318 հոգւոյ չափ, գնաց զարկաւ-
թշնամին ու յաղթեց: Ղովտն ու մէկալ գերի
ինկածներն աղատեց ու բոլոր առածնին ետ
դարձուց:

Հ. Աստուած Աբրահամին ի՞նչ եղանակաւ զաւակ խոստացաւ:

Պ. Օր մը Աբրահամ իր վրանին դրան առջեւ նստած ատեն՝ հեռուանց երեք հոդի տեսաւ, որ գէպ իր կողմը կու դային: Ասոնք հրեշտակ էին մարդու կերպարանքով: Աբրահամ անմիջապէս անոնց դիմացը վաղեց, զիրենք սիրով ընդունեցաւ, եւ ծառի մը տակ իրենց կէսօրուան կերակուր պատրաստել տուաւ: Կերակրէն ետեւ հրեշտակներէն առաջինը (որն որ Աստուած էր) ըսաւ Աբրահամին. Գալ տարի Սառա քու կինդ աս ծերութեան ատեն որդի մը պիտ'որ ունենայ: Այսպիսի անհաւատալի բանի մը վրայ Սառա ծիծաղեցաւ: Բայց հրեշտակը զինքն յանդիմանեց ըսելով, Աստուծոյ քով անկարելի բան չկայ:

Հ. Աբրահամին դժութիւնն ի՞նչպէս երեւցաւ:

Պ. Երբոր հրեշտակները երթալու եղան՝ անոնցմէ մէկը Աբրահամին իմացուց որ Սոդոմ ու Գոմոր քաղաքները կործանելու կ'երթան, անոնց մեղացը համար: Աբրահամ դժալով՝ աղաչեց որ անոնց խնայեն: Յանձն առաւ հրեշտակը որ եթէ անոնց մէջ տասն արդար ալմիայն դտնուելու ըլլայ խնայեն, եւ ճամբայ ելան:

Հ. Սոդոմ ու Գոմոր քաղաքներն ի՞նչպէս կործանեցան:

Պ. Այդոմ ու Գոմոր այսպէս կործանեցան: Երբոր հրեշտակները իրիկուան գէմ Սոդոմ

Հասան, Վովտ դրան քով նստած ըլլալով, զա-
նոնք տեսնելուն պէս, առանց ճանչնալու անոնց
առջեւը վազեց, տուն տարաւ իրենց կերակուր
հանեց։ Հրեշտակները իրենց գալուն պատ-
ճառը Վովտայ իմացուցին եւ ըսին անոր որ իր
կինն ու երկու աղջիկներն հետն առած քաղ-
քէն հեռանայ։ Առտուանց լուսըննալու մօտ
հրեշտակք անոր ու կնոջ եւ իրենց երկու աղջ-
կան ձեռքէն բռնած՝ քաղքէն դուրս հանե-
ցին։ Վովտայ պատուիրեցին որ ամենեւին ետեւ
չնայի ու ասդին անդին չկենայ, հապա որչափ
կարելի է շուտ՝ լեռան վրայ ելլէ, որպէս զի չրւ-
լայ թէ իրեն ալ բան մը պատահի։ Արեւը ծա-
գեցաւ չծագեցաւ՝ մէյ մ'ալ Առդումայ ու Գոմն-
րայ վրայ ծծումք ու հուր տեղաց, ինչ որ
դժաւ՝ այրեց, լափեց, մոխիր դարձուց։ Իսկ
Վովտայ կինն հետաքրքրութեամք ետեւը նայե-
լուն աղի արձան եղաւ։

Հ. Աբրահամ՝ խոստացուած որդին ու-
նեցաւ։

Թ. Աստուած խոստացած էր Աբրահամին՝
որ զինքը մեծ ազգ պիտ'որ ընէ, եւ նոյն իսկ
Փրկիչն իր ցեղէն պիտ'որ ծնանի. բայց ինք Ա-
բրահամ դեռ անորդի էր։ Ստոյգ է ինք ուրիշ
որդի մ'ունէր Իսմայէլ անուամք իր երկրորդ
կնոջմէն, բայց Աստուած յայսնած էր անոր թէ
Իսմայէլը չէ, հապա ուրիշ զաւակ մը պիտ'որ
ըլլայ իր ժառանգը եւ անկէ պիտ'որ ծնանի
Փրկիչը։ Հրեշտակին խոստացած ատենէն Ճիշդ-

տարի մը ետքը որդի մ'ունեցաւ, որուն անունը
իսահակ դրաւ:

Հ. Թօլիատութեան օրէնքը Երբ տրուեցաւ:

Պ. Երբ իսահակ ութօրեայ եղաւ, Աս-
տուած հրամայեց Աբրահամու որ զինք թրւ-
փատէ: Աս թլիատութիւնը Աստուած իր խոստ-
մանը նշան դրաւ, եւ հրամայեց որ ամէն արու-
ութօրեայ թլիատուի:

Հ. Աստուած ի՞նչպէս փորձեց զԱբրահամ:

Պ. Աստուած զԱբրահամ այսպէս փոր-
ձեց: Հազիւ թէ իսահակ մեծցաւ, Աստուած
գիշեր մը Աբրահամու երեւցաւ ու ըսաւ. Մէկ-
հատիկ սիրելի զաւակդ իսահակն առ, իմ ցու-
ցընելու լեռանս վրայ ինծի զոհ ըրէ: Աբրահամ
շուտ մը հնազանդեցաւ, գիշերանց ելաւ փայտ
ջարդեց, էշը համետեց ու երկու ծառայով
իսահակն ալ հետն առած ճամբայ ելաւ: Ե-
րեք օր ճամբայ ընելէն ետեւ, երբ որ լեռն
հասան, ծառաները հոն թող տուաւ, զոհին
համար պատրաստած փայտը իսահակս կոնակը
տուաւ, իսկ սուրն ու հուրը ինքն առած՝ սկսան
լեռն ելել: Ճամբան իսահակ հօրը հարցուց.
Հայր, հուր ու փայտ ունինք, զոհին ոչխարն
ուր է: Հայրը պատասխանեց թէ Աստուած կը
հոգայ, որդեակ: Այսպէս ճամբանին յառաջ
տարին:

Հ. Աբրահամ Աստուծոյ հրամանը ի՞նչ-
պէս գործադրեց:

Պ. Աբրահամ Աստուծոյ հրամանն այս-

պէս գործադրեց: Երբոր Աբրահամ ու Իսահակ լեռան գլուխն հասան, Աբրահամ սեղան շինեց, փայտերը վրան դիղեց, որդին ալ կապած վրան հանեց: Չեռքի սուրը վերցուց որ զարնէ, մէջ մ'ալ յանկարծ հրեշտակ մը զինքը կանչեց ու ըստ. Տղուդ մի դպչիր. հիմակ իմացայ որ Աստուծմէ կը վախնաս. որովհետեւ իրեն համար քու մէկհատիկ զաւկիդ չխնայեցիր: Աբրահամ աչքը վերցուց տեսաւ որ հոնտեղի ծառին վրայ խոյ մը եղջիւրներէն կախուեր կեցեր է, գնաց առաւ ու որդւոյն տեղ Աստուծոյ զոհ ըրաւ: Աստուած Աբրահամին աս մեծ հնազանդութեան համար, իրեն երկինքի աստղներուն ու ծովու աւազներուն չափ անթիւ անհամար զաւակ իսոստացաւ:

Հ. Ասուա ո՞ւ եւ քանի տարւան մեռաւ:

Գ. Ասուա Քանանացւոց Քերըն քաղաքը
127 տարւան մեռաւ: Աբրահամ վրան սուդ բռնեց, եւ Մամբրէին դիմացը կրկին այրը գնելով՝ Սառային մարմինը մէջը թաղեց:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ը Թ Բ Բ .

Իսահակ:

Հ. Իսահակ Երբ ու ի՞նչպէս կարդուեցաւ:

Գ. Սառային մեռնելէն երեք տարի ետքը, Աբրահամ Եղիաղար ծառան Միջագետք իր ազդականացը խաւրեց, որ անկէ Իսահակ որդւոյն աղջիկ մը գտնէ բերէ անոր կին ըլլալու համար:

Եղիազար տիրոջն ուղտերէն 10 հատը հետն առած, աղնիւ ու պատուական բաներով բեռնաւորած՝ Միջադետք գնաց եւ Աստուծոյ աղաչեց, որ առջի աղջիկն որ իրեն եւ իր ուղտերուն ջուր խմցընէ, անիկայ ըլլայ Խսահակին կինը: Նոյն միջոցին Ռեբեկա՝ Բաթուելի աղջիկը նոյն նշանները կատարելով Եղիազար առաւ զինք Խսահակին տարաւ, որ անոր հետ կարգուեցաւ:

Հ. Խսահակ ի՞նչ որդի ունեցաւ:

Պ. Խսահակ երկու երկուորեակ զաւակ ունեցաւ Եսաւ ու Յակոբ: Անդրանիկն Եսաւ, որ մազոտ էր, մեծնալով քաջ որսորդ եղաւ. իսկ Յակոբ հեղ բնութիւն մ'ունէր: Խսահակ իրենց հայրը՝ զեսաւ կը սիրէր, որովհետեւ իր որսովը զինքը կը կերակրէր, իսկ Ռեբեկա՝ ղՅակոբ:

Հ. Եսաւ անդրանկութիւնն ի՞նչպէս կորսընցուց:

Պ. Եսաւ անդրանկութիւնն այսպէս կորսընցուց: Օր մը երբոր Յակոբ ոսպէ թան եփած էր, Եսաւ սաստիկ անօթեցած որսէն եկաւ, իրմէ խնդրեց որ եփած ոսպնաթանն իրեն տայ: Յակոբ՝ Անդրանկութեանդ իրաւունքը կու տասնէ՝ կեր, ըսաւ: Եսաւ երդմամբ անդրանկութեան իրաւունքէն հրաժարեցաւ ու նստաւ ոսպնաթանը կերաւ:

Հ. Յակոբ Եսաւայ տեղ՝ հօրն օրհնութիւնն առնելու ի՞նչ կերպ բանեցուց:

Պ. Յակոբ Եսաւայ տեղ՝ հօրն օրհնութիւնն առնելու ի՞նչ կերպ բանեցուց:

թիւնն առնելու Համար մօրը խրատովք առ
կերպը բանեցուց: Խսահակ երբ որ ծերացաւ
ու աշուրներն ալ չեին տեսներ, ուղեց իր ան-
դրանիկ որդին Եսաւն օրհնել, ուստի զինքը կան-
չեց եւ ըսաւ. Գնա՞ որս մը գտիր եւ ուղածիս
պէս եփէ, որ չմեռած ուտեմ եւ զքեղ օրհ-
նեմ: Ուերեկա աս լսելով՝ Յակոբայ ըսաւ որ եր-
թայ երկու ուշ բերէ: Ես, ըսաւ, հօրդ սիրած
կերակուրը կ'եփեմ ձեռքդ կու տամ, որ իրեն
տանիս, որպէս զի զքեղ օրհնէ: Յակոբ գնաց
ըսածը կատարեց: Ուերեկա կերակուրն եփեց,
Եսաւին զգեստները Յակոբին հաղցուց, ձեռուր-
ներն ու վիզը ուլերուն մորթովը ծածկեց, եփած
կերակուրը ձեռքը՝ հօրը խաւրեց:

Հ. Խսահակ զՅակոբ ի՞նչպէս օրհնեց:

Պ. Խսահակ Հարցուց Յակոբայ թէ ով
է. Յակոբ՝ Քու անդրանիկ զաւակդ եմ ըսաւ.
Ել որուս կեր ու զիս օրհնէ: Հայրը՝ կերակուրն
այսպէս շուտ պատրաստելէն ու ձայնէն տարա-
կուսելով մօտ կանչեց ու շօշափեց եւ ըսաւ.
Ձայնդ Յակոբայ ձայնն է, բայց ձեռուրներդ
Եսաւինն են: Ետքը բերածն առաւ կերաւ ու
զինքն օրհնեց, որ եղբօրը վրայ տիրէ եւ ամէն
աղդերը զինքն օրհնեն:

Հ. Հապա Եսաւ հօրն օրհնութենէն բո-
լորովին զրկուեցա՞ւ:

Պ. Եսաւ հօրն օրհնութենէն բոլորովին
չզրկուեցաւ: Հազիւ թէ Յակոբ դուրս ելած էր,
անդիէն Եսաւ ալ իր պատրաստած կերակուրը

ներս մտաւ։ Խսահակ երբոր անոր ով ըլլալն իմացաւ, շատ զարմացաւ։ բայց Յակոբայ տուածօրհնութիւնն ետ չառաւ։ Եսաւ ասոր վրայ այլայլած՝ հօրն աղաչեց որ զինքն ալ օրհնեմ. եւ այնչափ ըրաւ, որ հօրը սիրտը շարժելով՝ իրեն ալ մեկ քանի օրհնութեան խօսքեր ըսաւ։

Հ. Եսաւ անդրանկութեան օրհնութենէն զրկուելուն համար Յակոբայ բան մ'ըրան։

Պ. Եսաւ անդրանկութեան օրհնութենէն զրկուելուն համար՝ եղբօրն ոխ պահեց. միտքը դրաւ որ հօրը մեռնելէն ետեւ զինքն սպաննէ։

Հ. Առերեկա Եսաւայ միտքն իմացաւ նէ ի՞նչ ըրաւ։

Պ. Առերեկա Եսաւայ միտքն իմացաւ նէ շատ տրտմեցաւ, եւ տեսնելով որ Յակոբայ կեանքն ապահով չէ, զինքն առաւ խառան՝ իր եղբօրը Լաբանայ խաւրեց։

Հ Ա Տ Ա Կ Ա Ֆ Գ .

Յակոբ։

Հ. Յակոբ խառան դացած ատեն ճամբան իրեն ի՞նչ պատահեցաւ։

Պ. Յակոբ խառան դացած ատեն ճամբան գիշերը վրայ համնելով՝ հարկ եղաւ որ բաց դաշտի վրայ անցընէ. ուսաի քար մ'առաւ գլխուն տակը դրաւ պառկեցաւ։ Քնոյն մեջ սանդուղ մը տեսաւ, որուն ծայրը մինչեւ եր-

կինք կը հասներ, ու վրայէն հրեշտակները կ'ել-
լէին ու կ'իջնային. Եւ Աստուած սանդուղին
գլուխը կեցած՝ իր խոստումները կը նորոգեր:
Յակոբ ասկէ սիրտ առած արթնցաւ, եւ Աստու-
ծոյ շնորհակալ ըլլալէն ետեւ, նորէն ճամբան
յառաջ տարաւ:

Հ. Յակոբ Լաբանին քով ի՞նչպէս ըն-
դունելութիւն գտաւ:

Պ. Յակոբ Լաբանին քով շատ աղէկ
ընդունելութիւն գտաւ, եւ շատ տարի անոր
քով մնաց, անոր երկու աղջկանը՝ Ախաին ու
Ռաքելին հետ կարգուեցաւ, երկուքին համար
ալ եօթնական տարի Լաբանին ծառայելով:
Ասկէ վերջը երբոր ուղեց անկէ բաժնուիլ, Լա-
բան զինքը թողուլ չուղեց, եւ անոր խնդրե-
լով ոչխարին խայտախարիւն (սեւ ու Ճերմակ
կէտերովը) եւ այծին Ճերմակը խոստացաւ վարձք
տալ: Յակոբ աս պայմանով կեցաւ, ու վեց տա-
րի մ'ալ ծառայեց, եւ զինքն հարստացընելով
ինքն ալ ոչխարի ու այծի, եւ խել մը ծառանե-
րու ու աղախիններու տէր եղաւ:

Հ. Յակոբ Լաբանին նախանձելուն պատ-
ճառաւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Լաբան Յակոբայ հարստանալը տեսնե-
լով սկսաւ վրան նախանձիլ ու ծուռ աչքով
նայիլ: Աստուած հրամայեց Յակոբայ որ ելէ իր
հայրենիքը դառնայ: Ուստի Յակոբ շուտ մը կա-
նաքն ու որդիքն ուղտ հեծցուց եւ բոլոր հարս-
տութեամբը ճամբայ ելաւ: Ճամբան Աստուծոյ

օդնութեամբն ամէն վտանգներէն անվեաս խալըսեցաւ:

Հ. Ասկէ ետքը Յակոբ ուր գնաց եւ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Անկէ ետքը Յակոբ Մամբրէ գնաց իր խահակ հայրը տեսնելու համար. Հոս քիչ մը ետքը խահակ 180 տարւան մեռաւ. Եսաւ ալ հօրը մահը լսելով՝ հոն եկաւ: Երկու եղբարք, իրենց հայրը մեծ արտմութեամբ թաղեցին:

Հ. ԷՅակոբ ինչպիսի առթիւ Խրայէլ կոչուեցաւ:

Պ. ԷՅակոբ՝ այսպիսի առթիւ Խրայէլ կոչուեցաւ: Լաբանէն բաժնուած՝ հայրենիքը դարձած ատեն, երբ լսեց որ իր Եսաւ եղբայրը բազմութեամբ դիմացը կու գայ՝ շատ վախցաւ, եւ Աստուծոյ աղաչեց որ զինք անոր ձեռքէն ազատէ: “Նոյն գիշերը իրեն հրեշտակ մ’երեւցաւ, որուն հետ կոռւեցաւ ու յաղթեց, եւ մինչեւ որ զինքը չօրհնեց նէ շմողուց: Հրեշտակն անոր անունը փոխեց Խրայէլ դրաւ, որ Դիմակալ Աստուծոյ ըսել է: Իր սերունդը իրեն անուամբը Խրայելացիք կոչուեցան:

Հ. ԷՅակոբ քանի որդի ունէր. անուննին ի՞նչ է:

Պ. ԷՅակոբ տասուերկու որդի ունէր, որոնց անուններն են՝ Ռուբէն, Շմաւոն, Վեւի, Յուդա, Խսաքար, Զաբուղոն, Ֆան, Նեփիթաղիմ, Գաթ, Ասեր, Յովսէփ, Քենիամին:

ՀԱՏՈՒՅԹ.

Յովսէփ:

Հ. Քովսէփ Եղբարցն ինչո՞ւ ատելի եղաւ:

Պ. Քովսէփ Եղբարցն անոր Համար ատելի եղաւ, վասն զի 1. Յակոբ իրենց հայրը զի՞նքը շատ կը սիրէք ծերութեան որդին ըլլալուն համար, ուստի եւ անոր առանձին ծաղկեայ պատմուճան շինած էր: 2. Իրենց ատելութիւնն ու նախանձն աւելի եւս մեծցաւ, երբ որ Քովսէփ տեսած երկու երազն իր տղայական միամտութեամբն անոնց պատմեց:

Հ. Քովսեփիայ երկու երազներն որո՞նք էին:

Պ. Քովսեփիայ երազներուն առաջինն աս էր. Տեսայ որ, ըստ, ամենքս մէկտեղ դաշտ գացեր որայ կը կապէինք. մէյ մ'ալ իմ կապած որաս ելաւ տնկուեցաւ, ու ձեր կապածներն իմինիս դարձան երկրպագութիւն ըրին: Երկրորդ երազն ալ աս էր. Տեսայ որ, ըստ, արեւը, լուսինն ու 11 աստղ ինծի երկրպագութիւն կը նէին: Երբ որ աս պատմած երազները լսեցին Եղբարքն, սաստիկ նեղացան ու իրենց միտքը դրին որ զինքը մեռցընեն:

Հ. Քովսեփիայ Եղբարքն իրենց ատելութիւնն ինչպէս ցուցուցին:

Պ. Քովսեփիայ Եղբարքն իրենց ատելութիւնն այսպէս ցուցուցին: Օր մը երբ որ Սիւքեմ ոչխարներ արածելու դացած էին, Յակոբ զՔովսէփ խրկեց որ զիրենք տեսնէ: Ասոնք անոր

գալը հեռուանց տեսնելով, սկսան իրենց մէջ ըսել. Ահա երազատեսը կու դայ, եկէք զինքը բռնենք սպաննենք, որ տեսած երազներուն ինչ բանի ծառայելը հասկընայ: Ոտուբէն իրենց մէծ եղբայրը՝ աս զարհուրելի խորհուրդին չհաւանեցաւ, զՅովսէփ անոնց ձեռքէն ազատնուու եւ հօրը տանելու համար, խորհուրդ տուաւ որ հոն գրի մը մէջ իջեցընեն: Ուստի անմիջապէս ծաղկեայ պատմուծանը քաշեցին վրայէն մէկդի առին, զինքը տարին դրին մէջ իջուցին:

Հ. զՅովսէփ ինչպէս ծախուեցաւ :

Պ. Գուրբը նետուելէն եաքը, իր եղբայրը երբ տեսան որ խսմայելացի վաճառականներ Եգիպտոս կ'երթան, մէջերնէն Յուղա ելաւ ըսաւ որ՝ Մեր եղբօրը մահը մեզի ինչ օգուտ կ'ունենայ, լաւագոյն է որ զինքը ծախենք: Աս բանիս մէկայնոնք ալ հաւանելով՝ դացին զՅովսէփ դրէն հանեցին եւ ան վաճառականներուն 20 դահեկանի ծախեցին: Ետքէն Յովսէփայ ծաղկեայ պատմուծանն այծի արեան մէջ թաթիսած իրենց հօրը խրկեցին, ըսելով թէ Աս զդեստը դտանք, նայէ տղուդ պատմուծանն է: Յակոբ տեսածին պէս՝ ճանչցաւ. Չար դաշտնը Յովսէփս պատուր է, ըսելով, սկսաւ լալ ու ողբալ, եւ ամենեւին չէր ուզեր միսիթարուիլ :

Հ. Վաճառականները զՅովսէփ ինչ ըրին:

Պ. Վաճառականները զՅովսէփ Եգիպտոս տարին ու Փարաւոնի դահճապետին ծախեցին, որ Պետաիրէս կ'ըսուէր: Յովսէփի իր տիրոջը

շատ սիրելի եղաւ, բայց անոր անամօթ կինը վրան յանցանքներ ձգելով, բանտ դրուեցաւ:

Հ. Ի՞նչտին մէջ Յովսեփիայ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Ի՞նչտին մէջ Յովսեփիայ աս պատահեցաւ: Թագաւորին տակառապետն ալ մատակարարն ալ յանցանքի մը համար հոն դրուեցան: Անդամ մը երկուքն ալ գիշերը երազ տեսան, ու Յովսեփի երկուքին ալ մեկնութիւնը տուաւ: Մատակարարին ըստ՝ թէ երեք օրէն թագաւորը զքեզ կախել պիտ'որ տայ. Եւ տակառապետին ալ՝ թէ Փարաւոն երեք օրէն զքեզ առջի պաշտօնիդ պիտ'որ հասցընէ: Եւ անոր աղաչեց որ իրեն համար Փարաւոնին բարեխօս ըլլայ, որ զինքը բանտէն աղատէ: Յովսեփիայ ըստներն եղան. բայց տակառապետը զինքը մոռցաւ:

Հ. Յովսեփի բանտէն ի՞նչպէս ելաւ:

Պ. Յովսեփի բանտէն աս կերպով ելաւ: Երկու տարի ետքը Փարաւոնն ալ երազ մ'ունեցաւ: Տեսաւ որ գետէն եօթը գէր երինջ ելեր կ'արածուէին. ետքը ուրիշ եօթը երինջ ելան առջինները կլեցին: Ասոր վրայ արթընցաւ եւ նորէն քնանալով՝ ուրիշ երազ մ'ալ տեսաւ. եօթը լեցուն հասկով ցորենի տունկ մը տեսաւ. ետքը եօթը պարապ ու խորշակահար ցորենի հասկ ելան, առջի եօթը լեցուն հասկերը կլեցին: Աս երազներէն Փարաւոն սաստիկ խոռվելով՝ առտու ըլլալուն պէս, Եգիպտոսի երազահաններն ու դիտունները առջեւը բերել

տուաւ. բայց երազները մեկնող չեղաւ։ Նոյն ժամանակը Յովսէփի՝ մեկէն տակառապետին միտքն իյնալով, սկսաւ զինքը Փարաւոնին առջեւը խիստ գովել որ քաջ երազահան է։ Շուտ մը զՅովսէփի՝ Փարաւոնին հրամանաւը՝ բանտէն հանեցին ու թագաւորին առջեւը տարին։

Հ. Յովսէփի թագաւորին երազները մեկնելով ի՞նչ եղաւ։

Պ. Յովսէփի թագաւորին երազներն ասանկ մեկնեց։ Եօթը գեր երինջներն ու եօթը պարարտ հասկերն, ըստ, առատութեան եօթը տարիներ, իսկ մեկաները՝ սովի եօթը տարիներ կը ՚նշանակեն։ Ուստի պէտք է որ, ըստ, հիմակուրնէ իմաստուն ու խելացի մեկը գտնես, որ անմիջապէս գալու սովի տարիներուն համար առատ ցորեն պատրաստէ։ Փարաւոն Յովսէփիայ ըսածներուն հաւնելով՝ հանեց իր ձեռքէն մատնին, Յովսէփիայ ձեռքն անցուց։ Ետքը փառաւոր զգեստներ հադցընել տուաւ, վիզը ուկի մանեակ դրաւ, եւ զինքը բոլոր Եգիպտոսի կառավար ըրաւ։

Հ. Յովսէփի իր պաշտօնն ի՞նչպէս կատարեց։

Պ. Յովսէփի իր պաշտօնը շատ աղէկ կատարեց։ Վասն զի իր ըսածին համաձայն՝ առատութեան եօթը տարիները հանելով, ցորենի համբարանոցները լեցընել ու պահել տուաւ։ Ետքը ատենին՝ սովի տարիներն ալ սկսան նէ, Յովսէփի համբարանոցները բացաւ, բոլոր եր-

կրին հաց հասցուց. այնպէս որ դրացի երկիր-ներէն ամէն մարդ ցորենի համար Եղիպտոս կը վաղէր:

Հ. Յօվսեփիայ Եղբարքն ինչո՞ւ Եղիպտոս եկան:

Պ. Յօվսեփիայ Եղբարքն Եղիպտոս եկան որ ցորեն գնեն, վասն զի Քանանացւոց երկիրն ալ սովոր սաստկանալով՝ Յակոբ իրենց հայրը զիրենիք հոն խաւրեց:

Հ. Յօվսեփի իր Եղբարցն ի՞նչ ըռաւ:

Պ. Յօվսեփի Եղբայրները տեսնելուն պէս՝ զանոնք ճանչցաւ եւ հետերնին խստութեամբ վարուեցաւ: Եւ երբոր խմացաւ որ Քենիամին իրենց միւս Եղբայրը հօրը քովիլ է, ցորենը տալով խրկեց, որ Երթան իրենց միւս Եղբայրն ալ բերեն. եւ մինչեւ իրենց դառնալը Շմաւոնը քովոր պահեց:

Հ. Յօվսեփիայ Եղբարքն Եղածներն իրենց հօրը պատմեցին նէ, Յակոբ ի՞նչպէս թողուց որ Քենիամինն ալ իրենց հետ Երթայ:

Հ. Յօվսեփիայ Եղբարքն Երբոր եկան, Եշածները իրենց հօրը պատմեցին, Յակոբ զբենիամին մէկտեղ տանելու Երկայն ատեն դէմ Դրաւ. բայց Երբոր ցորենը լմբնցաւ եւ Երկրորդ անգամ հարկ Եղաւ նորէն Եղիպտոս Երթալ ցորեն գնելու, ան ատեն շատ դժուարութեամբ հաւանեցաւ որ Քենիամինն ալ իրենց հետ Երթայ: Ասանկով Յակոբայ որդիքը Քենիամինն ալ մէկտեղ առած՝ Եղիպտոս եկան:

Հ. Յովսեփ՝ իր եղբարքն երկրորդ անգամուն ի՞նչպէս ընդունեցաւ:

Պ. Յովսեփ՝ իր եղբարքն երկրորդ անգամուն շատ սիրով ընդունեցաւ. մսնաւանդ թե նիամինը տեսնելով՝ արտաքոյ կարգի ուրախացաւ, եւ իրենց հօրն առողջութիւնն ալ հարցուց: Ետքէն իրենց հետ սեղանի նստաւ. սեղանէն ետքը անոնց քուրձերը (ցորենի տոպրակները) լեցընել տալով իրենց հօրը խաւրեց: Բայց ծածուկ թենիամինին քուրձին մէջ իր արծաթէ գաւաճը դնել տուաւ: *

Հ. Յովսեփիայ եղբարց ճամբան ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յովսեփիայ եղբարքն հաղիւ թէ քիչ մը հեռացած էին, մէյ մ'ալ Յովսեփ անոնց ետեւէն մարդ խաւրեց, ու զիրենք յանդիմանեց, իր արծաթէ գաւաճը գողնայնուն համար. եւ վնտոելով գաւաճը թենիամինին քուրձին մէջ գտան: Ուստի թենիամին պէտք էր Յովսեփիայ քով գերի մնալ: Ան ատեն Յուդա՝ լալով ոտքն ինկաւ եւ աղաչեց որ ինքն անոր տեղ մնայ. իսկ թենիամին՝ եղբարցը հետ իր հօրը գառնայ, վասն զի հայրը զինքը շատ կը սիրէ, ըստ, եւ գժուարաւ ալ թող տուաւ իրենց հետ գալու: X

Հ. Յովսեփ ինք զինքն եղբարցն ի՞նչպէս յայտնեց:

Պ. Յովսեփ ինք զինքն եղբարցն այսպէս յայտնեց: Յովսեփ՝ երբոր եղբարցը թէ իրենց հօրը ու թէ եղբօրը վրայ ցուցուցած սէրը տե-

սաւ նէ, ալ չկրնալով դիմանալ՝ բոլոր ծառաները դուրս հանեց ու ինք զինքն յայտնեց լսելով՝ Ես Յովսէփ ձեր եղբայրն եմ, գացէք հօրս ըսէք, որ շուտ մը իր ընտանիքն առնէ գայ, որ մնացած սովի տարիներուն մէջ զինքը կերակրեմ:

Հ. Յակոբ աս որ լսեց ի՞նչ ըստ:

Պ. Յակոբ երբ որ իր որդիքներէն լսեց թէ Յովսէփ որդին կենդանի է, ու բոլոր Եգիպտոսի վոայ կ'իշխէ, ի սկզբան չհաւատաց. բայց ետքէն զինքը տանելու համար խաւրուած կառքերը տեսնելով՝ շատ ուրախացաւ, եւ չմեռած լսաւ, կ'ուզեմ զինքը տեսնել: Բայց երթալէն յառաջ ուզեց Աստուծոյ կամքն իմանալ, անոր համար զոհ մատոյց: Աստուած տեսլեան մէջ անոր երեւցաւ ու լսաւ. Մի վախնար, քու որդիքդ Եգիպտոս մեծ ազգ պիտ' որ ընեմ ու ետքը անկէ պիտի հանեմ: Յակոբ ասոր համար իրեններն առաւ ճամբայ ելաւ:

Հ. Յովսէփ հօրը գալը լսեց նէ ի՞նչ ըստ:

Պ. Յովսէփ հօրը գալը լսեց նէ, անմիջապէս կառք մտաւ, զինքը դիմաւորելու գնաց. իրար տեսնելուն պէս պագտուեցան եւ ուրախութենէն սկսան լալ: Վերջէն զինքն առափարաւոնին տարաւ, որ շատ ուրախացաւ ու զինքը գեսեմ բնակեցուց:

Հ. Յակոբ ի՞նչպէս ու քանի՛ տարւան մեռաւ:

Պ. Յակոբ երբոր մահուան դուռը հասաւ,

զՅովսէփի իրեն կանչեց, անոր Երկու որդիները՝
զՄանասէ ու զԵփրեմ օրհնեց ու իր որդւոցը
կարգն անցուց։ Նոյնպէս միւս որդիներն օրհնեց
եւ Յուղային մարդարէացաւ, որ Փրկիչն իր
ցեղէն պիտի ծնանի։ Ետքն իրենց ապսպրեց որ
մեռնելէն ետեւ զինքը հօրը գերեզմանին մէջ
թաղեն։ Աս ըսելէն ետեւ 147 տարւան մեռաւ։
Յովսէփի, հօրը բաղձանաց համաձայն՝ անոր մար-
մինը մեծ հանդիսութեամբ եղբարցը հետ առաւ-
քանանացւոց երկիրը թաղեց։

Հ. Յովսէփի ե՞րբ ու քանի տարւան մեռաւ։

Պ. Յովսէփ հօրը մեռնելէն 50 տարի ետքը
100 տարւան մեռաւ։ Մեռնելէն յառաջ եղբարցն
ապսպրեց որ Քանանացւոց երկիրը դարձած ա-
տեննին՝ իր ոսկրներն ալ մէկտեղ տանին. անոնք
ալ խօսք տուին։

Գ Լ Ա Ի Խ Պ .

ԿՈՐԱՑԵԼԱՑԻՈՑ ԵԳԻՊՏՈՍԻՆ ԵԼԼԵԼԵՆ ՄԻՆՉԵՒ
ԱՏԵՑԵԱՑ ԵՐԿԻՐԸ ՄՏՏՆԵԼԸ

(1500—1460)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Ա .

Խորայելացիք ու Մովսէկ։

Հ. Յովսեփայ մեռնելէն ետեւ Խորայելա-
ցիք ի՞նչ վիճակ ունեցան։

Պ. Յովսեփայ մեռնելէն ետեւ Եգիպտոս
ուրիշ թագաւորներ դալով՝ որոնք զՅովսէփի
չեին ճանչնար, եւ Խորայելացւոց սաստիկ շատ-

նալը տեսնելով՝ վախցան որ չըլայ թէ ապրս-
տամբին, անոր համար ալ ի՞ուղէին զանոնք ամէն
տեսակ բոնութիւններով տկարացրնել։ Բայց
ասով ալ երբոր անոնք դարձեալ կը շատնային,
ան ատեն Փարաւոն թագաւորը հրամայեց որ
անոնց նորածին մանչ տղաքը ջուրը նետեն։

Հ. Աստուած Խորայելացիներն աս խեղ-
ճութենէն աղատելու համար ի՞նչ ըրաւ։

Պ. Աստուած Խորայելացիներն աս խեղճու-
թենէն աղատելու համար զթովսէս իրենց աղա-
տիչ խրկեց։ Ասոր մայրը երբոր զինքը ծնաւ, ե-
րեք ամիս պահելէն ետեւ՝ կպրածիւթով ծեփած
կողովի մը մէջ դրաւ ու տարաւ ։ Եղոս պետը
ձգեց։ Ըստ պատահման թագաւորին աղջիկը կո-
ղովը տեսաւ ու մէջի տղուն վրայ մեծ գութ ու-
նեցաւ եւ տղան մօրը յանձնեց, որ զանիկայ սնու-
ցանէ։ Երբ որ Մովսէս քիչ մը մեծցաւ, թագաւ-
որին աղջիկը զինքն իրեն որդեգիր առաւ, եւ անոր
ամէն տեսակ դիտութիւն սորվեցրնել տուաւ։

Հ. Մովսէս թագաւորին պալատն ո՞րչափ
ատեն եւ ի՞նչպէս կեցաւ։

Պ. Մովսէս թագաւորին պալատը մինչեւ
40 տարւան կեցաւ։ Ինք ան կոապաշտ մարդիկ-
ներուն մէջ աստուածապաշտ մնաց. իր եղբարց
քաշածներուն վրայ շատ կը ցաւէր եւ զիրենք
կը միսիթարէր ու անոնց սիրտ կու տար։

Հ. Մովսէս ինչո՞ւ Եղիպտոսէն փախաւ։

Պ. Անգամ մը տեսնելով որ Եղիպտացւոյն
մէկը՝ Խորայելացի մ'անխնայ կը ծեծէ, ինք զինքը

չկրնալով բռնել զարկաւ սպաննեց Եգիպտացին: Մովսէսին աս գործքը շուտ մը իմացուելով թագաւորը շատ նեղացաւ, ասոր համար Մովսէս Մաղիանացւոց երկիրը գնաց, եւ հռն Յոթոր անուամբ քահանայի մը քով ծառայութեան մտաւ: — 40 տարի անոր ոչխարներն արածեց ու անոր աղջիկն իրեն կին առաւ:

Հ. Մովսէս ժողովուրդն աղատելու պաշտօնն ի՞նչպէս ընդունեցաւ:

Պ. Մովսէս անգամ մը ոչխարներն արածելու ատեն Քորեք լեռան վրայ բռնկած մօրենի մը տեսաւ, որ այրելով չէր հատներ: Ասոր վրայ զարմանալով ուղեց քովի երթալնայիլ թէ ի՞նչէ: Բայց բոցին մէջէն ձայն առաւ որ կ'ըսէր. Ես Աբրահամու, Խահակայ ու Յակոբայ Աստուածն եմ. իմ ժողովողեանս՝ Եգիպտոսի մէջ քաշածները տեսայ, եւ հիմակ զքեզ Փարաւոնին պիտի խրկեմ, որ զիրենք անկէ հանես ու կաթ եւ մեղք բխող երկիրը տանիս: Մովսէս իր տկարութիւնը ճանչնալով՝ աղաչեց Աստուծոյ որ ուրիշ մը խաւրէ: Բայց Աստուած, Ես հետդ եմ, ըսաւ, եւ Ահարոն եղբայրդ ալ քեզի ընկեր ըլլայ: Բաց ասկէ, ձեռքը կրած գաւազանով հրաշքներ գործելու զօրութիւն տուաւ: Ան ատեն Մովսէս յանձն առաւ:

Հ. Մովսէս ու Ահարոն Փարաւոնին առջեւն ելան ի՞նչ ըրին:

Պ. Մովսէս ու Ահարոն Փարաւոնին առջեւն ելան եւ Աստուծոյ կողմանէ իրեն ըսին, որ

Իսրայելացիքը թող տայ, որ Երթան անապատի
մէջ իրենց Աստուծոյն զոհ մատուցանեն: Եւ
Երբոր թագաւորը հապատութեամբ ինդիրքը
մերժեց, Աստուած սկսաւ ետեւէ ետեւ տասը
հարուածներով բոլոր Եգիպտացիները պատ-
ժել. մինակ զեսեմ՝ ուր Իսրայելացիք կը բնա-
կեին, աղատ մնաց աս խիստ հարուածներէն:

ՀԱՏՈՒԱՓԲ.

Եգիպտոսի տասը հարուածները :

Հ. Եցիպտոսց կրած տասը հարուած-
ներն որոնք են :

Պ. Եցիպտոսց կրած տասը հարուած-
ներն ասոնք են. 1. բոլոր Զբերն արեան փոխուե-
ցան. 2. բովանդակ երկիրը գործերով լեցուե-
ցաւ. 3. ճռանով ծածկուեցաւ ու 4. շանանձով
չարաչար նեղուեցաւ. 5. յանկարծ անասունները
սատկեցան. 6. մարդիկներուն ու անասնոց վրայ
խաղաղաբներ (չիպան) ելան. 7. սաստիկ էար-
կուոց տեղաց, որով դաշտի վրայ եղած մար-
դիկն ու անասունները մեռան, տնկերն ու ծա-
ռերը կոտրեցան. 8. երկիրը ճարտիով ծած-
կուեցաւ. 9. երեք օր բոլոր երկրին վրայ սաս-
տիկ խառար մը տիրեց, որ մարդիկ իրար չեին
տեսներ, եւ վերջապէս 10. ամէն անդրանիկները
մէկ գիշերուան մէջ մեռան:

Հ. Փարաւոն աս հարուածներուն վրայ
զիջան:

Պ. Փարաւոն իսկզբան աս Հարուածները
տեսած ատեն կը խոստանար ժողովուրդը թող
տալ. բայց աս Հարուածները Մովսէսին Աստու-
ծոյ աղաչելովն անցնելուն պէս, սիրտը կը խըս-
տանար ու թող չէր տար. բայց երբ որ ամէն
անդրանկաց ջարդը տեսաւ, սաստիկ խոռված՝
անմիջապէս զՄովսէս եւ զԱհարոն կանչելառաւ,
ըսաւ, որ ելլեն երթան, իրենց ունեցածն ալ մէկ-
տեղ առնեն: — Այսպէս Իսրայելացիք գիշերանց
ճամբայ ելան 600,000 հոգի կանայք ու տղաք
չհամրելով, Յովսեփայ ոսկրներն ալ հետեր-
նին առին, ինչպէս որ անիկայ ապսպրած էր
(1490. Ք. Յ.):

Հ. Աստուած տասներորդ Հարուածը չը-
խաւրած Իսրայելացւոց ի՞նչ պատուիրած էր:

Պ. Աստուած Իսրայելացւոց պատուիրած
էր, որ տան գլուխ՝ անարատ գառն մ'առնուն,
նոյն օրն իրիկուան դէմ մորթեն ու խորվեն. բայց
զգուշանան որ ամենեւին մէկ ոսկրը չկոտրի կամ
չվնասի. գառնուկին արիւնն ալ իրենց տան դրան
վրայ քսեն, որ Եղիպտացիները մեռցընող հրեշ-
տակը տեսնէ, եւ իրենց վնաս չընէ: Աս բանիս
յիշատակին համար Աստուած հրամայեց, որ ա-
մէն տարի նոյն օրը տօն, Զատիկի կատարեն, գառն
մը մորթեն ուտեն: Դարձեալ հրամայեց որ ամէն
մարդ իր անդրանիկ որդւոյն համար գառն մը,
եւ կամ թէ որ ծնողքն աղքատ են, զոյդ մը
տատրակ նուիրեն:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Գ .

Խորայելացոց Եգիսխոսէն և լելն ոռ ձամքորդութիւնը:

Հ. Խորայելացիք Կարմիր ծովէն անցած ատեն՝ Եգիպտացւոց ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Խորայելացիք Աստուծոյ Հրամանաւը Ճամբանին դէպ ի Կարմիր ծովին քովի անապատը յառաջ տարին: Աստուած ցորեկներն ամպէ սիւնով ու գիշերները Հրեղէն ամպով իրենց կ'առաջնորդէր: Երբոր Կարմիր ծովին եղերքը Հասան, Փարաւոն զիրենք թող տալուն զզջալով՝ շուտ մը պատերազմական կառքերը պատրաստել տուաւ ու բոլոր ձիաւոր զօրքով անոնց ետեւէն Հասաւ: Բայց Մովսէս իր գաւաղանը Կարմիր ծովուն վբայ Երկրնցուցածին պէս, ջուրը Երկու բաժնուեցաւ, եւ Հով մ'ելելով՝ ծովուն յատակը չորսուց, որով Խորայելացիք առանց ոտուընին թրջելու մէջէն սկսան երթալ. Եգիպտացիք անոնց ետեւէն գացին, բայց Երբոր Խորայելացիք անցան՝ Մովսէս ձեռքի գաւաղանը դէպ ի ծով Երկրնցընելուն պէս, մէկէն ջըերը քովէ քով եկան, ու Փարաւոն բոլոր իր զօրքովը մէջը խղդուեցաւ:

Հ. Խորայելացիք Կարմիր ծովէն անցնելէն ետեւ Աստուած զիրենք ի՞նչպէս Հովաց:

Պ. Խորայելացիք Կարմիր ծովէն անցնելէն ետեւ, Աւետեաց Երկիրն երթալու Համար Հարկադրեցան անապատներէ անցնիլ, որոնց մէջ

ուտելիքի ու խմելիքի պակսութիւն ըլլալով՝ Աստուած զարմանալի Եղանակաւ ջուր կու տար եւ Երկնքէն համեղաճաշակ մանանայ տեղացուց։ Ամանանան, քանի որ Խորայելացիք անապատներու մէջ էին, ամէն օր կ'իջնար, զորն որ արեւը չծագած պէտք էին ժողվել, որովհետեւ անկէ Ետքը կը հալէր, նոյնպէս Երկրորդ օրուան համար չէին կրնար պահել, որովհետեւ կը նեխէր (կը հոտէր)։

Հ. Խորայելացիք Ամաղեկացւոց ինչպէս յաղթեցին։

Պ. Խորայելացիք Սին անապատն Եղած ատեն, Ամաղեկացիք իրենց վրայ եկան, եւ շատ վեաս ալ ըրին։ Մովսէս զՅեսու քանի մ'ընտիր մարդիկներով Ամաղեկացւոց դիմացը խրկեց։ Ինքն ալ Ահարոնին ու Ովորին հետ բլուր մ'ելաւ։ Հոն ձեռուըներն Երկինք վերցուցած Աստուծոյ աղօթելու ժամանակ, Խորայելացիք կը յաղթէին։ Խոկ վար իջեցուցած ատեն, Ամաղեկացիք։ Աստեսնելով Ահարոն ու Ովոր անոր թեւերուն տակ մտան կեցան, մինչեւ որ Ամաղեկացիք բոլորովին ջարդուեցան։

Հ. Խորայելացիք Սինա անապատն եկան նէ, հոն ի՞նչ պատահեցաւ։

Պ. Խորայելացիք Եգիպտոսէն Ելելէն Երեք ամիս Ետքը՝ Սինա անապատն եկան եւ մէկ տարւան չափի Սինա լեռան դիմացը բանակեցան, եւ Աստուած նոյն լեռան վրայէն ամպերու մէջէն իրենց պատը պապուիրանները տուաւ։ Ետքէն զՄովսէս՝ լեռան վրայ իրեն կանչելով, 40 օրուան մէջ

աստուածային պաշտամանց կարգն իրեն սորվեցուց, եւ տասնաբանեայ պատուիրաններն երկու քարեղէն տախտակի վրայ գրած տուաւ:

Հ. Խորայելացիք ինչու հորթ պաշտեցին:

Պ. Խորայելացիք երբ տեսան որ Մովսէս լեռնէն չ'իջնար, Ահարոնին աղաչեցին որ Աստուած մը շինէ, որ իրենց առաջնորդէ: Ահարոն իրենց կամացը զիջաւ, իրենց ոսկեղէն զարդերը բերել տուաւ, եւ անոնցմէ ոսկիէ հորթ մը ձուլեց, զորն որ սկսան պաշտել: Մովսէս երկու քարեղէն տախտակները ձեռքը լեռնէն իջած ատեն՝ երբոր հորթը տեսաւ՝ բարկութեամբ ձեռքի քարերը գետինը զարկաւ խորտակեց: ԶԱհարոն յանդիմաննելէն ետեւ, Ղեւեայ ցեղը ժողվեց քովը եւ Աստուծոյ կողմանէ հրամայեց, որ ամէքն ալ սրէ անցընեն. այսպէս նոյն օրը 3000 հոգւոյ չափ մեռցուցին. իսկ հորթը փշրեց եւ զրի մէջ խառնելով ժողովրդեան խմցուց:

Հ. Մովսէս զԱստուած ի՞նչպէս հաշտեցուց:

Պ. Մովսէս նորէն լեռ գնաց ու հոն 40 օր կեցաւ, զԱստուած ժողովրդեան հետ հաշտեցուց, ու երկու ուրիշ քարեղէն տախտակներ առաւ: Հոն զԱստուած տեսնելով, երեսներն այնպէս փառաւորուած էին, որ ոչ ոք երեսը կրնար նայիլ, անոր համար ալ միշտ երեսը քողով կը ծածկէր:

Հ. Աստուած Խորայելացւոց տրտունջն ի՞նչպէս պատժեց:

Պ. Խորայելացիք Սինա անապատէն դէմ ի Փառանու անապատը ճամբայ ելան: Երեք օր քալելով յոգնեցան եւ Աստուծոյ դէմ տրտընչեցին: Աստուած ալ հուր բորբոքելով բանակին մէկ մասն այրեց: Աս պատժէն չխրատուելով՝ ժողովուրդը տրտնջելով միս ուտելու սաստիկ բաղձանք ունեցաւ: Աստուած իրենց բաղձանքը կատարեց, անհամար բազմութեամբ լորամարդի խաւրեց, զորոնք ապիստեցին ու կերան. բայց միսը դեռ բերաննին էր, երբ Աստուծոյ պատիժն իրենց վրայ հասաւ, եւ հազարաւոր մարդիկ մեռան:

Հ. Մովսէս Քանանացւոց Երկիրը լոտեսել տալուն պատճառաւ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Երբոր Ասերովթէն Փառանու անապատն հասան, Մովսէս Աստուծոյ հրամանաւը 12 ցեղին մէջէն մէյ մէկ հոգի ընտրելով, Քանանացւոց Երկիրը լոտեսելու խրկեց, որոնց մէջն էին Քաղեք ու Յեսու: Լոտեսները 40 օրէն դարձան, եւ նոյն Երկրին վրայ շատ շատ չափազանց բաներ պատմելով՝ ժողովուրդը վախցուցին, որով ապստամբեցան: Եւ կ'ուզէին ուրիշ առաջնորդ մ'ընտրելով Եգիպտոս դառնալ:

Հ. Խորայելացիք Եգիպտոս դառնալ ուղելուն համար Աստուած իրենց ի՞նչ պատիժ տուաւ:

Պ. Աստուած իրենց բարկանալով կ'ուզէր զիրենք ջնջել, բայց Մովսեսի աղաչանացը համար ներեց, միայն թէ պատիժ տուաւ որ անոնց ճամբորդութիւնը 40 տարի տեւէ եւ 20

տարւընէ վեր եղողներն Աւետեաց երկիր չկարենան մտնել, Յեսուն ու Քաղերը դուրս հանելով, որոնք յԱստուած վստահացած՝ ժողովուրդը յառաջ երթալու կը յորդորէին:

Հ. Աստուած անապատի մէջ Իսրայելացւոց ինչպէս ջուր տուաւ:

Պ. Իսրայելացիք 40 տարի թափառելէն ետեւ, վերջի տարին Սին անապատը կաղէս եկան բանակեցան: Հոս ժողովուրդը՝ ջրոյ պակսութեան համար, Մովսեսի ու Ահարոնի դէմ տրտնջեց: Անոնք Աստուծոյ դիմեցին, եւ անոր հրամայելով՝ ապառաժ քարէն ջուր բխեցուցին. բայց իրենք ալ երկմտելնուն համար՝ Աւետեաց երկիրը չմտնելու պատիժն ընդունեցան:

Հ. Աստեններն այլազգիներուն կողմանէ Իսրայելացւոց ինչե՞ր պատահեցան:

Պ. Աստեններն Եղոմի թագաւորը՝ Իսրայելացւոց իր երկրէն անցնելու թող չտուաւ ու զօրքով անոնց վրայ եկաւ. Իսրայելացիք Հովով լեռը փախան: Հոս Ահարոն 123 տարւան մեռաւ: ‘Նոյնպէս Արագադ Քանանացւոց թագաւորն Իսրայելացւոց իր երկիրները մօտենալը տեսնելով, զօրքով վրանին եկաւ, բայց Իսրայելացիք անոնց յաղթեցին: Իսրայելացիք կարմիր ծովուն մօտերը դառնալով, ճամբու աշխատութենէն յոդնած՝ սկսան Մովսեսի եւ Աստուծոյ դէմ տրտնջել. Աստուած իրենց բարկանալով՝ վրանին թիւնաւոր օձեր խրկեց, որ իրենց խայթուածովը զժողովուրդը կը սպաննէին:

Մովսէս Նորէն Աստուծոյ դիմեց, եւ Աստուծոյ հրամանաւը պղնձէ օձ մը ձուլեց ու կանգնեց, որուն նայելով կը բժշկուէին:

Հ. Խորայելացիք ուրիշ ո՞ր թագաւորներուն յաղթեցին:

Պ. Խորայելացիք Կարմիր ծովին մօտերէն ետ դարձան, եւ Մովսաբացւոց Երկրին սահմանները հասան, եւ սկսան Քանանացւոց Երկրին կամաց կամաց տիրել: Կախ Ամովհրացւոց Սեհոն թագաւորին՝ ու Բասանու Ովդ թագաւորին պատերազմաւ յաղթեցին, իրենց Երկրէն անցնելու թող չտալուն համար: Ասկէ ետքը Մովսաբացւոց Երկրին կողմերը, Երիքովին դիմացը բանակեցան:

Հ. Բաղակ թագաւորը Խորայելացւոց յաղթելու համար բաղաամէն ի՞նչպէս խրատուեցաւ:

Պ. Բաղակ Մովսաբացւոց թագաւորը Խորայելացւոցմէ վախնալով՝ բաղաամ մարդարէն կանչեց որ գայ Խորայելացիներն անիծէ: Բաղաամ էշ հեծաւ ու ճամբայ ելաւ. բայց ճամբան նեղ այգիներու մէջ աներեւոյթ հրեշտակ մը դիմացն ելելով էշը կեցաւ, եւ երբոր բաղաամ՝ որ հրեշտակը չէր տեսներ, իշուն չարաշար կը զարնէր, ան ատեն էշն իրեն հետքանքատելով սկսաւ խօսիլ եւ աչքը բացուելով հրեշտակը տեսաւ, որ զինքն յանդիմանեց ու ըսաւ որ Երթայ՝ բայց ինչ որ ըսէ իրեն Աստուած ան խօսի: Այսպէս բաղաամ իր կամացը դէմ ժողովուրդն օրհնելով բաղակ զինքը

Վուշնտեց: Բաղաամ գացած ատեն, Բաղակին
խորհուրդ տուաւ՝ որ Խորայելացւոց բանակին
մօտ Բելփիեգովը չաստուածոյն պատուոյն տօն
կատարէ, եւ այսպէս Խորայելացիք կոապաշտու-
թեան մէջ կ'իյնան եւ իրենց Աստուածը կը
բարկացընեն, եւ իր ձեռքը կը մատնուին: Իրօք
ալ Բաղաամին աս անօրէն խորհուրդը յաջողե-
ցաւ: Շատերն անառակութիւն ու կոապաշ-
տութիւն ընելու սկսան. Աստուծոյ բարկութիւնն
ալ իրենց վրայ հասաւ, եւ հիւանդութեամբ ու
սրով մեռնողներուն թիւը 24,000ի հասաւ:

Գ Լ Ո Ւ Յ Ե.

ԽՍՐԱՑԵԼԱՑԻՈՑ ԱԿԵՏԵԱՑ ԵՐԿԻՐԸ ՄՏՆ-
ՉԵՒ ՍԵՒՈՒՂԱՑ ԹԱԳԱՏՈՐԵԼԸ

(1460—1092)

Հ Ա Տ Ա Ւ Ա Ժ Ա.

Յետի:

Հ. Խըրբոր Խորայելացիք Աւետեաց երկրին
դիմացը հասան, Մովսէս իր տեղը զովառաջնորդ
դրաւ, եւ ինք ուր եւ քանի տարւան մեռաւ:

Պ. Խըրբոր Խորայելացիք Աւետեաց երկրին
դիմացը հասան, Մովսէս իր տեղը զօնեսու Խո-
րայելացւոց առաջնորդ դրաւ, եւ զիրենք Աս-
տուծոյ հաւատարիմ մնալու յորդորելէն ետքը՝
Նաբաւ լեռն ելաւ եւ անկէ բոլոր ժողովուրդն
օրհնելէն ու Աւետեաց երկիրը տեսնելէն ետքը,
120 տարւան մեռաւ: Հրեշտակներն անոր

մարմինը մինչեւ աս օրս անծանօթ գերեզման մը
թաղեցին:

Հ. Յեսու ի՞նչպէս Կորայելացիները Յոր-
դանան գետէն անցուց:

Պ. Յեսու տապանակը ժողովրդեան առ-
ջեւէն տանել տուաւ. Եւ քահանայք ոտուընին
գետին մէջ գնելուն պէս ջոերը ճեղքուե-
ցան ու ժողովուրդը մէջէն դիմացի կողմն Աւե-
տեաց երկիրն անցաւ:

Հ. Երիքով քաղաքն ի՞նչպէս առնուեցաւ:

Պ. Երիքով քաղաքն այսպէս առնուե-
ցաւ: Յորդանանէն անցնելէն ետքն Կորայելացիք
Երիքով հասան, Աստուծոյ հրամանաւն եօթն
օր տապանակը մէկտեղ՝ քաղքին բոլորտիքը
դառնալով՝ երբոր եօթներորդ օրն եօթն անգամ
փողերնին հնչեցուցին, քաղքին ամուր պատերը՝
ժողովրդեան աղաղակէն ու փողերուն ձայնէն ինք
իրմէ կործանեցան եւ անով քաղաքն առնուեցաւ:

Հ. Յեսու Աղոնիքեղեկ թագաւորին յար-
ձակման ի՞նչպէս դէմ դրաւ:

Պ. Երբոր Կորայելացիք մէկիկ մէկիկ քա-
ղաքներն առնելու սկսան, Գաբաւոնացիք անոնց
հետ բարեկամ եղած էին. բայց Աղոնիքեղեկ կ
թագաւորն ուրիշ չորս թագաւորներու հետ
միանալով Գաբաւոնի քով եկաւ բանակեցաւ:
Գաբաւոնացիք Յեսուայ դիմեցին: Յեսու հինգ
թագաւորներուն վրայ յարձակեցաւ. Աստուծած
ալ թշնամեաց վրայ քարէ կարկուտ տեղալով
անոնցմէ շատ մարդ մեռաւ:

Հ. Յեսու աս պատերազմին ի՞նչ կերպով
վերջ տուաւ:

Պ. Յեսու տեսնելով որ օրը կարճ կուգայ, վախցաւ որ սլիտի չկրնայ թշնամին կատարեալ յաղթել. Աստուծոյ աղօթելով արեւուն ու լուսնին հրամայեց որ կենան. Եւ այսպէս օրն երկրննալով՝ Յեսու կրցաւ թշնամիներն աղէկ մը ջարդել: Ասկէ ետքը Յեսու մնացած երկիրներուն ալ տիրեց, եւ բոլոր երկիրը 12 ցեղերու բաժնելէն ետքը, խոր ծերութեամբ վախճանեցաւ:

Յ Ա Տ Ո Ւ Յ Ժ Բ.

Գողոսիկ, Առվի, Դերովուա ոհ Բարսկ:

Հ. Յեսուայ մեռնելէն ետեւ Իսրայելացւոց առաջնորդնով եղաւ:

Պ. Յեսուայ մեռնելէն ետեւ խել մը տարի ժողովրդեան մէջէն ծերագոյններն ու երեւելիներն առաջնորդութիւն կ'ընէին ու պատերազմ կը մղէին: Աս ատենները Քաղերի առաջնորդութեամբ Յուղայի ցեղը՝ Շմաւոնի ցեղին հետ միանալով՝ Քանանացւոց ու Փերեղացւոց վրայ քալեց ու մեծ ջարդ տալով յաղթեց. իրենց Ադոնիբեղեկ թագաւորը բռնեց ձեռքի ու ոտքի մատուցներուն ծայրերը կտրեց: Ասկէ ետքն Իսրայելացիք հետզհետէ զանազան քաղաքներ կէս մ'առին, կէս մ'ալ հարկատու ըրին:

Հ. Խորայելացիք ո՞րչափ ատեն ասանկ կառավարուեցան:

Պ. Խորայելացւոց բաները յաջողութեամբ կ'երթար, քանի որ իրենց նախնեաց կրօնին մէջ հաւատարիմ կը մնային. բայց երբ որ իրենք Աստուծմէ հեռացան, Աստուած ալ իրենցմէ հեռացաւ, եւ զիրենք Միջադետի քուսարսաթէմ թագաւորին ձեռքը մատնեց, մինչեւ որ ապաշխարեցին եւ առ Աստուած դարձան։ Ան ատեն Գոդոնիէլ Յուդայի ցեղէն, անոր դէմ պատերազմի Ելելով՝ զինքը մեոցուց ու Խորայելացիքն անոր ձեռքէն աղատեց։ Գոդոնիէլ 40 տարի դատաւորութիւն ընելէն ետեւ մեռաւ։ +

Հ. Գոդոնիէլին ովլ յաջորդեց։

Պ. Գոդոնիէլին յաջորդեց Աւովդ, որ Խորայելացիքը Մովարացւոց Եգղոմ թագաւորին ձեռքէն աղատեց, եւ 80 տարի դատաւորութիւն ըրաւ։ Ասոր մեռնելէն ետեւ Փղստացիք Խորայելացւոց վրայ յարձակեցան. բայց Սամեդար՝ որ կտրիծ մարդ մըն էր դիմացնին ելաւ եւ արօրի մաճով անոնցմէ 600 հոգի սպաննեց։ +

Հ. ՕԽորայելացիք Յաբին թագաւորին ձեռքէն ովլ աղատեց։

Պ. Խորայելացիք երբոր իրենց կոապաշտութեան համար քանանացւոց Յաբին թագաւորին ձեռքը մատնուեցան, եւ դարձեալ զղջալով Աստուծոյ դիմեցին, Աստուած իրենց Դեբովրա կին մարդարէն խաւրեց, որն որ զբա-

բակ Յաքին թագաւորին Սիսարա զօրավարին
վրայ խաւրեց, որ գնաց յաղթեց. Սիսարա փա-
խած ատեն հանգչելու համար տուն մը մտաւ,
ու հոն քնացած ատեն, Յայէլ տան տիկինը,
վրանի ցիցով անոր գլուխը գետինը դամեց ու
սպաննեց. ասով Իսրայելացիք գերութենէ ա-
զատեցան: Բայց շատ չանցաւ նորէն մեղանչե-
լով Մադիանացւոց ձեռքն ինկան:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ը Ժ Գ.

Գևեդեն են անոր յաջորդները մինչեն Սամիստն:

Հ. Գևեդէոն ի՞նչպէս Իսրայելացւոց դա-
տաւոր եղաւ:

Պ. Եցրբոր Իսրայելացիք Մադիանացւոց
ձեռքէն կրած նեղութիւններէն խելուընին
գլուխնին ժողվելով Աստուծոյ դիմեցին, Աս-
տուած իրենց զԳեդէոն խաւրեց:

Հ. Գևեդէոն Մադիանացւոց ի՞նչպէս
յաղթեց:

Պ. Գևեդէոն զօրաւոր բանակ մը կազմեց:
Բայց Աստուած Գեդէոնին զօրքն անհամեմատ
քիչցուց, որպէս զի Իսրայելացիք ետքէն չըսեն
որ Մենք մեր զօրութեամբն ազատեցանք. ուստի
Գեդէոնին հրամայեց որ զօրքը ջուր խմելու
տեղ մը տանի, եւ շան պէս լավողները հետն
առնէ, որ 300 հոգի էին, եւ առանց զէնքի, մի-
նակ մէկ ձեռքերնին փող ու մէկալ ձեռքերնին
ալ պարապ սափոր ըլլայ՝ մէջը վառած ջահով:

ԳԵՂԷՌՆ աս ամէն բան կատարեց ու կէս գիշերանց ամէնն ալ փողերնին սկսան հնչեցընել, սափորները գետինը զարնելով կոտրել ու կանչել “Ասո՞յ Տեռան էւ ԳԵՂԷՌՆԻ,,,: Ասով Մադիանացւոց վրայ այնպիսի վախ մ'ինկաւ, որ շփոթելով սկսան իրար կոտրել ու փախչիլ:

Արիմալիք ոռ Յեփիթայի:

Հ. Արիմելէք ով է եւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Արիմելէք ԳԵՂԷՌՆԻՆ որդին էր, հօրը մեռնելէն ետքն ինք զինք դատաւոր անուանեց: Եւ դատաւորութեան մէջ ապահով ըլլալու համար իր 70 եղբարքն սպաննեց: Մինակ Յովաթամ անոնց ամէնէն պղտիկ եղբայրը պահուըտելով աղատեցաւ: Բայց ինքն ալ իր պատիժը գտաւ. որովհետեւ քանի մը տարի դատաւորութիւն ընելէն ետեւ, երբոր թերէս քաղաքը պաշարեց ու ամուր բերդի մը կրակ կու տար, վերէն կին մը վրան երկանի կտոր մը նետելով, գլուխը ջախջախեց:

Հ. Արիմելէքին ետքն ով եղաւ դատաւոր:

Պ. Արիմելէքին ետքը թովվլա ու Յայիր դատաւորներն եկան: Ասոնց ատենը Կորայելացիք Ամոնացւոց ու Փղտացւոց ձեռքը մատնուեցան:

Հ. ՕԿորայելացիք Ամոնացւոց ձեռքէն պղատեց:

Պ. ՕԿորայելացիք Ամոնացւոց ձեռքէն պղատեց Յեփիթայէ յաջորդ դատաւորը: Ասիկայ թշնամեաց գէմ պատերազմ մղած ատեն, Աս-

տուծոյ ուխտ ըրաւ, որ յաղթութենէ ետքն
առջի դիմացն ելլողն իրեն զոհէ: Յաղթութեամբ
իր քաղաքը դարձած ատեն մէկէն իր մէկ-
հատիկ սիրելի աղջիկը դիմացն ելաւ, որն որ
անոր յաղթութիւնը կը շնորհաւորէր: Յեփթայէ
շատ ցաւեցաւ, բայց ուխտը կատարեց:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Պ .

Մամիսոն, Հեղի ոհ Մամոնէլ:

Մամիսոն:

Հ. *Օ հսրայելացիք Փղտացւոց ձեռքէն ով
ազատեց:*

Պ. *Օ հսրայելացիք Փղտացւոց ձեռքէն
ազատեց Սամիսոն՝ որն որ (Նաղովոեցի) ուխտաւոր
Աստուծոյ էր. գլխուն մազերը կտրելը, գինի ու
օղի խմելն իրեն արգելուած էր:*

Հ. *Մամիսոն ի՞նչպէս յաղթեց Փղտացւոց:*

Պ. *Մամիսոն Փղտացւոց յաղթեց անոնց
զանազան վեասներ հասցընելով: 1. Անդամ մը
Փղտացւոց բարկանալով 300 շնաֆայլ բռնեց
երկ'երկու հատ պոչերնէն իրարու կապեց ու
մէջտեղը վառուած ջահէր հաստատած Փղտա-
ցւոց ցորենի արտերուն մէջ թողուց, որով անոնց
կտրած ցորենի հասկերը մինչեւ նաեւ իրենց
այգիներն ու ձիթենիներն այրեցան ու մոխիր
դարձան: 2. Փղտացիք աս բանիս ոխն առնելու
համար, զԱմիսոն ձեռք ձգել կ'ուզէին. Յու-*

Դայի ցեղը թշնամիկն վախնալով՝ զԱմիսոն բռնեցին հաստ չուաններով կապեցին ու անոնց խաւրեցին։ Բայց Սամիսոն Փղտացւոց առջեւն եկաւ նէ մէկէն չուանները փրցուց, եւ հոն էլուծնօք մը գտնելով՝ անով 1000 մարդ սպաննեց։

Յ. Անգամ մալ Փղտացւոց գաղա քաղաքը գտնուելով, տեղացիք քաղքին դռան քով մարդ սպասցուցին, որ դուրս ելած ատեն զինքը բռնեն մեոցընեն։ Բայց Սամիսոն կէս գիշերուն ելաւ ժաղանքին ու սեմովն ու նգովը տեղէն հանեց կոնակը զարկաւ, տասը ժամ հեռու լեռան մը դլուխը ձգեց գնաց։

Հ. Փղտացիք կրցան վերջապէս զԱմիսոն ձեռք ձգել։

Պ. Փղտացիք վերջապէս զԱմիսոն ձեռք ձգեցին։ Որովհետեւ Սամիսոն իր Գալիլա կնոջն աղաչանքէն ու լացքէն յաղթուելով, անոր յայտնեց իր զօրութեան մազերուն վրայ ըլլան։ ուստի ասիկայ Սամիսոնին քնացած ատենն անոր մազերը կտրելով ուժը կտրեցաւ, եւ թշնամիք եկան զինքը բռնեցին, երկու աչուրները փորեցին, եւ շղթայի զարնելով՝ ալիւր աղալ կու տային։

Հ. Սամիսոն ի՞նչպէս մեռաւ։

Պ. Անգամ մը Փղտացւոց նախարարները ժողվուեցան տօն մը կատարելու համար։ Եւ Սամիսոնն ալ բերել տուին, որ անով զուարձանան։ Եւ երբոր սկսան զինքը ծաղը ընել, Սամիսոն Աստուծմէ իր յառաջուան ոօրութիւնը

ինդրելով՝ չէնքին երկու սիւները գրկեց, այնպէս մը թօթուեց, որ տունը փլաւ ու մէջիններով մէկտեղ ինքն ալ մեռաւ:

Հեղի ոհ Սամոհել:

Հ. Ո՞վ էր Հեղի:

Պ. Հեղի թէ քահանայապետ ու թէ դատաւոր էր Սամիսոնէն ետքը: Իր երկու որդիքն Ովնի ու Փենեհէս քահանայ էին, բայց շատ անկարգութիւններ կ'ընէին, իսկ Հեղի աս բաներս տեսնելով ալ զիրենք չէր պատժեր:

Հ. Հեղի ասոր համար ի՞նչպէս պատժուեցաւ:

Պ. Հեղի ասոր համար աս կերպով պատժուեցաւ: Անդամ մը երբոր Խորայելացիք դարձեալ Փղտացւոց հետ պատերազմ ունեցան, եւ շատ մարդ կորսընցուցին, նորէն չյաղթուելու մոօք տապանակը բանակ բերել տուին: Սակայն 30,000 հոգի կորսընցընելով նորէն յաղթուեցան ու տապանակն ալ թշնամեաց ձեռքն ինկաւ: Ովնի ու Փենեհէս մեռան եւ նոյն իսկ Հեղի աս բաներուս բօթն (դէշ լուրը) առնելով յանկարծ աթոռէն ինկաւ ու վախճանեցաւ:

Հ. Հեղիէն ետքը ժողովուրդն ով կը կառավարէր:

Պ. Հեղիէն ետքը ժողովուրդը կը կառավարէր Սամուէլ, սուրբ մարգարէ մը: Ասիկայ ժողովուրդն Աստուծոյ հետ հաշտեցընելու ե-

աեւէ եղաւ, ուստի եւ ժողովուրդը Մասեփաթ
ժողվեց ու հոն Աստուծոյ Հաշտութեան զոհ
մատոյց. բոլոր ժողովուրդն իրենց ըրածներուն
վրայ զղջացին ու Աստուծմէ թողութիւն խնդրե-
ցին: Փղշտացիք ասոնց ժողվուիլը յարմար առիթ
սեպելով՝ վրանին յարձակեցան. բայց Սամուել
Աստուծոյ ողջակէղ մատոյց: Աստուած որոտալու
ձայնով մանոնց մէջ շփոթութիւն ձգելով՝
զիրենք փախչելու ստիպեց:

Հ. **Փղշտացիք գերի առած տապանակն
Բնէ ըրին:**

Պ. **Փղշտացիք գերի առած տապանակն
ետ խաւրելու ստիպուեցան, վասն զի Աստուած
անոնց վրայ չարաշար հարուածներ խաւրեց.
անոր համար զանիկայ բոլորովին նոր կառքի մը
վրայ գրին ու երկու երինջ լծեցին, թող տուին
որ երթան: Ասոնք ճամբայ ելլելով շխտակ քեթ-
սամիւս եկան: Տեղացիք տապանակին գալը տես-
նելով շատ ուրախացան. բայց աս ուրախու-
թիւնը շուտ մը տրտմութեան փոխուեցաւ, եր-
բոր ժողովողէն 50,000 հոգի ինկան մեռան,
օրինաց դէմ՝ հետաքրքրութեամբ անծածկոյթ
տապանակին նայելուն համար:**

Հ. **Խրայելացիք ինչո՞ւ թագաւոր ուղեցին:**

Պ. **Սամուելի ծերութեան ատեն՝ իր երկու
որդիքը դատաւորութիւն ընելով՝ ժողովուրդը
շատ բռնութիւններով կը նեղէին, անոր համար
Խրայելացիք ալ Սամուելէն թագաւոր ուղեցին:
Սամուել թէպէտ եւ ի սկզբան ընդդիմացաւ,**

բայց Աստուծոյ Խորհուրդ Հարցընելէն ետեւ
իրենց խնդիրքն ընդունեցաւ :

Հ. Ո՞վ եղաւ առաջին թագաւորը :

Պ. Այսուղ եղաւ առաջին թագաւորը.
զորն որ Սամուել Աստուծոյ Հրամանաւն օծեց,
երբոր անիկայ իր Ախ Հօրը կորսուած էշերուն
ուր ըլլալն իրեն Հարցընելու եկած էր:

Գ Լ Ա Ի Խ Խ Յ.

ԹԱԴԱԿՈՐՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻԶԲԻՆ ՄԻՆՉԵԿ
ԵՐԿՈՒ ԲԱԺՆՈՒՏԻԼԸ

(1092—970)

Հ Ա Տ Ա Ի Ա Ֆ Ա .

Մասոնի :

Հ. Այսուղայ առաջին գործքն ի՞նչ եղաւ :

Պ. Այսուղայ առաջին գործքն եղաւ Պա-
ղեստինը թշնամիներէն ազատել, որոնք երկիրը
կաւերէին: Աւստի նախ Ամոնացւոց յաղթելով՝
իր երկրէն վրնտեց, որով Համարում ստացաւ,
և առ Հասարակ ամէնէն ընդունուեցաւ: Ետքէն
Փղշտացւոց դէմ ելաւ, որոնք Հրէաստանի մէջ
բոլոր դարբնոցները վերցուցած էին, որպէս զի
Հրեայք չկարենան զէնք շինել: Այսուղ երկրա-
գործութեան գործիքներով անոնց վրայ գնաց,
և իր որդւոյն Յովիաթանին քաջութեամբն ա-
նոնց սաստիկ ջարդ մը տալով բոլորովին հայա-
ծեց: Նոյն յաջողութիւնն ունեցաւ միւս թշնա-
մեաց դէմ ալ:

Հ. Ամաղեկացւոց դէմ ի՞նչո՞ւ պատերազմ բացաւ:

Պ. Ամաղեկացւոց դէմ անոր համար պատերազմ բացաւ, որովհետեւ անոնք յառաջադցյն խրայելացւոց շատ նեղութիւններ հասուցած էին: Ուստի Աստուած Սամուել մարդարէին ձեռքովը Սաւուղայ պատուիրեց որ Ամաղեկացւոց վրայ երթայ, բոլոր Ամաղեկացիք իրենց անասուններովը ջարդէ, մէկը ողջ չձգէ: Սաւուղ գնաց յաղթեց. բայց Աստուծոյ հրամանին դէմ անոնց Ագագ թագաւորն ու կենդանիներուն ամէնէն աղէկները զատեց առաւ, Աստուծոյ զոհ մատուցանելու համար: +

Հ. Աստուած աս անհնազանդ թագաւորին ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Աստուած աս անհնազանդ թագաւորն երեսէ ձգեց, ու զՍամուել Սաւուղայ խրկեց խմացընելու համար: Սամուել գնաց ու Հնազանդութիւնը զոհէն աւելի հաճոյ է Աստուծոյ ըսաւ, եւ ասոր համար ալ Աստուած զքեղ երեսէ ձգեց, եւ քու տեղդ հնազանդ թագաւոր մը պիտ'որ գնէ: Անկէ ետքը Սամուել զԱգագ առջեւը բերել տալով, իր ձեռքովը զանիկայ մեռցուց: +

Հ. Աստուած Սաւուղայ տեղ զով թագաւոր դրաւ:

Պ. Աստուած Սաւուղայ տեղ թագաւոր դրաւ զԳաւիթ, Յեսսէին պղտիկ որդին, զորն որ Սամուել Բէթղեհեմի մէջ Սաւուղէն գաղտնի

թագաւոր օծեց։ Ասիկայ շուրջ 20 տարւան
առաքինի ու զօրաւոր պատանի մըն էր։

Հ. Պաւթի օծուելէն ետքը Սաւուղայ վի-
ճակն ի՞նչպէս եղաւ։

Պ. Պաւիթ թագաւոր օծուելուն պէս
Աստուծոյ Հոգին Սաւուղէն ելաւ՝ Պաւթի վրայ
եկաւ. իսկ սատանան զՍաւուղ միշտ կը տանջէր։
Ասոր դարման մը գտնել ուղելով՝ Սաւուղայ
քնար զարնող մը փնտոեցին, եւ գտան զՊաւիթ,
որ իր ու քնարին անոյշ ձայնով անոր սրտին
նեղութիւնը կը փարատէր. ասով միանգամայն
անոր սիրելի ալ եղաւ։ ✗

Հ. Ո՞վ է Գողիաթ զինքն ո՞վ սպաննեց եւ
ի՞նչպէս։

Պ. Փղշտացիք նորէն Խորայելացւոց դէմ
պատերազմի ելան։ Փղշտացւոց մէջ Գողիաթ
անունով հսկայ մէկը կար, որն որ ամէն օր իր
բանակն դուրս կ'ելլէր, ու Խորայելացւոցմէ-
մէկը կը հրաւիրէր կոռւելու, բայց ոչ ոք կը հա-
մարձակէր։ Միայն Պաւիթ աս հրաւէրն յանձն
առաւ, եւ թագաւորին հրամանաւը՝ գաւաղանն
ու պարսատիկը հինգ քարով հետն առած հրո-
կային դիմացն ելաւ, ու պարսատիկով քարը
գլխուն զարնելուն պէս Գողիաթ գետինը փոռւե-
ցաւ։ Պաւիթ անմիջապէս անոր սուրը քա-
շեց, գլուխը կտրեց առաւ ու թշնամին յաղ-
թուեցաւ։ ✗

Հ. Վաւուղ զՊաւիթ ինչո՞ւ կը հալածէր։

Պ. Սաւուղ տեսնելով որ Պաւիթ իր դիւ-

ցազնական գործքերով ամէնէն կը մեծարուի,
առիթ կը փնտռէր զԴաւիթ մեռցընելու:

Հ. Աւուղ ի՞նչ առթի մէջ զԴաւիթ
մեռցընել ուղեց:

Պ. Անգամ մը՝ երբ որ չար հոգիէն նե-
ղուած ատեն՝ Գաւիթ առջեւը քնար կը զար-
նէր, Սաւուղ ձեռքի գեղարդը վրան նետեց.
բայց բախտով Գաւիթ կրցաւ խոյս տալով
ձեռքէն պրծիլ:

Հ. Ուրիշ ի՞նչ որոգայթ լարեց:

Պ. Աւուղ զԴաւիթ մեռցընելու մտքով
ուրիշ որոգայթ մ'ալ լարեց. խոստացաւ Գաւ-
իթին որ իր աղջիկը կնութեան կու տայ թէ որ
100 Փղտացի մեռցնէ, յուսալով որ աս առ-
թով Գաւիթ կը մեռնի: Գաւիթ խնդիրքը կա-
տարեց ու 200 Փղտացի մեռցընելով Սաւու-
ղայ աղջիկը զՄեղքող կին առաւ: Գաւիթ երբ-
որ Սաւուղի երեսէն իր տունը փախած էր նէ,
Սաւուղ մարդ խրկեց որ գիշերանց զինք բռնեն
բերեն, որպէս զի առտու ինք անձամք սպաննէ:
Իսկ Մեղքող հօրը միտքն իմանալով՝ զԴաւիթ
պատուհանէն վար իջեցուց փախցուց. Գաւիթ
Սամուելին քով գնաց: ✤

Հ. Աւուղ զԴաւիթ հալածելէն ետ
կեցաւ:

Պ. Աւուղ զԴաւիթ հալածելէն ետ չկե-
ցաւ, վասն զի երբ իմացաւ թէ Գաւիթ Սա-
մուելին քով գացեր է, մարդ խաւրեց որ զինքն
առնուն գան. բայց անոնք մարդարէին տունը

մտնելուն պէս՝ Աստուծոյ Հոգին վրանին գալով
մարդարէանալու սկսան։ Սաւուղ անձամբ ելաւ
եկաւ. բայց Աստուծոյ Հոգին իր վրայ ալ գա-
լով ինքն ալ մարդարէացաւ։ Անկէ ետքը
Սաւուղ շարունակ դաւթիւ ետեւէն ինկած
զինքը մեռցընել կ'ուզէր։

Հ. Պաւիթ Սաւուղայ ուրիշ հալածանք-
ներէն ի՞նչպէս ազատեցաւ։

Պ. Պաւիթ երբ որ անապատներու մէջ
լեռներու ու դաշտերու վրայ կը թափառէր,
Սաւուղ գունդ մը մարդ խաւրեց ետեւէն որ
զինք գտնեն ու բռնեն։ Բայց աս ամէն բան
պարապի ելաւ վասն, զի Աստուած զԴաւիթ կը
պաշտպանէր։

Հ. Պաւիթ աս հալածմանց ատեն ի՞նչ
ըրաւ։

Պ. Պաւիթ աս հալածմանց համբերեց
ու մեծանձնութեամբ տարաւ, եւ միշտ փախ-
չելով կրցաւ ինք զինքը պաշտպանել։ Նախ Սա-
մուէլին, անկէ ալ Զէտ անաղադը գնաց. Զիփ
անապատէն դարձեալ փախաւ, ու Կաբաղէն
գէշ՝ ու անոր կնոջ Աբէժեայէն աղեկ ընդու-
նելութիւն գտաւ։ Վերջապէս տեսնելով որ
Հայրենակիցներուն քով ապահով պիտ'որ չըլ-
լայ գեթացւոց Անտուս թագաւորին գնաց, որ
անոր զՍիկելակ տուաւ բնակելու համար։

Հ. Պաւիթ ի՞նչ մեծանձնութեամբ Սաւ-
ուղայ չդպաւ։

Պ. Պաւիթ շատ եղանակաւ կրնար զՍաւ-

ուղ՝ իր կենացը թշնամին մեռցլնել, բայց չմեռցուց. անգամ մ'երբ որ Սաւուղ այրի մը մէջ պահութած կը քնանար, ներս մտաւ եւ անոր զգեստին ծայրէն կտոր մը կտրեց առաւ։ Ուրիշ անգամ մ'ալ Աբեսսային հետ գիշերն անոր վրանը մտաւ, ու մինակ գեղարդն ու ջրոյ ամանն առաւ բանակէն դուրս ելաւ։ — Այսու ամենայնիւ Սաւուղ զինքն հալածելէն չդադրեցաւ։

Հ. Սաւուղ ի՞նչպէս մեռաւ։

Պ. Սաւուղ երբ որ Փղտացւոց հետ սաստիկ պատերազմ կ'ընէր, թշնամիէն մահացու վէրբ մ'առաւ, եւ թշնամիէն մեռած չըսուելու համար՝ իր սրոյն վրայ ինկաւ ինք զինքն սպաննեց։ Դաւիթ Սաւուղայ մահը լսեց նէ, շատ տրտմեցաւ վրան լացաւ ու սուգ բռնեց։ +

Հ Յ Տ Ա Ւ Բ Ա Ժ.

Դասիթ։

Հ. Դաւիթ իր թագաւորութիւնն ի՞նչպէս ձեռք առաւ։

Պ. Դաւիթ Սաւուղայ մեռնելէն ետքը, Աստուծոյ հաւանութեամբն իրեններովը քերոն քաղաքն եկաւ, եւ հոն Յուդայի ցեղը զինքը թագաւոր օծեց. իսկ միւս ցեղերը զՅերուսթէ Սաւուղին որդին։ Բայց Երբոր $7\frac{1}{2}$ տարի ետքը Յերուսթէ սպանուեցաւ, Դաւիթ բոլոր Խորայէլի՝ այսինքն 12 ցեղերուն վրայ թագաւոր եղաւ։

Հ. Պատիթ իր կառավարութիւնն ի՞նչպէս սկսաւ:

Պ. Պատիթ իր կառավարութիւնը շատ բարեպաշտութեամբ սկսաւ: Իր աստուածազաշտութեան առաջին գործքն եղաւ, տապանակը մեծ հանդիսութեամբ Երուսաղէմ փոխադրելը: Նոյն իսկ Պատիթ տապանակին առջեւեն կաքաւելով ու խաղալով կ'երթար շնորհակալութեան երդ երգելով:

Հ. Պատիթ ի՞նչ պատերազմներ ըրաւ:

Պ. Պատիթ բոլոր իսրայելացւոց թագաւոր ճանչցուելուն երրորդ տարին, Սիոնի լեռան վրայի ամրոցը բնակող Յերուանցները պաշարելու գնաց, եւ անոնց յաղթեց ու ամրոցն ալ առաւ: Անկէ Ետքը Փէշտացուց վրայ քալեց ու յաղթեց: — Աս պատերազմին մէջ ծարուելով, Երեք զօրապետներ թշնամեաց բանակը պատռելով գացին իրեն բենունեած Հոռ բերին. բայց Պատիթ չխմեց, հապա Աստուծոյ նուիրեց: Իսրայելացիները մնացած թշնամիներէն ալ ապահովցընելու համար Մովաբացւոց, Եղոմայեցւոց, Ասորւոց ու Ամոնացւոց դէմ պատերազմ բացաւ՝ ու եօթը տարի շարունակ անոնց հետ կռուելէն Ետեւ Աստուծոյ օդնութեամբը զանոնք նուածեց: Այսպէս անոնցմէ շատ ուկի արծաթ ժողվեց Ետքէն շինուելու տաճարին համար:

Հ. Աս բարեպաշտ թագաւորն ի՞նչպէս մեղանչեց:

Պ. Աս բարեպաշտ թագաւորը՝ Յովաքու
Ամոնացւոց Ռաբաթի քաղաքը պաշարած ատեն
Երուսաղէմ մնացած էր, եւ իր Ուրիշ զօրա-
պետին կնոջը Բերսաբէն հետ մեղանչեց : Աս
բանս գաղտնի պահելու համար Ուրիշն պատե-
րազմի մէջ վտանգաւոր տեղ մը դնել տալով
մեռցընել տուաւ, եւ Բերսաբէն իրեն կին առաւ:

Հ. Գաւիթ ի՞նչպէս նորէն ի՞նք իրեն
եկաւ:

Պ. Երբ Նախան մարդարէն Աստուծոյ
կողմանէ եկաւ, գողցուած ոչխարի առակով
մ'անոր երկու մեղացը մեծութիւնն առջեւը
դրաւ: Գաւիթ ըրածը ճանչցաւ, սրտանց՝ Մե-
ղայ ըսաւ, ու ապաշխարեց, եւ Աստուծմէ թո-
ղութիւն ուղեց. Նախան՝ Աստուած մեղքդ
թողուց, ըսաւ, բայց մեղացդ պատիժը պիտ'որ
կրես:

Հ. Որո՞նք էին աս պատիժները:

Պ. 1. Բերսաբէն ունեցած զաւակը մե-
ռաւ, որուն կենացը համար Գաւիթ շատ աղա-
չած ու լացած էր: 2. Ամոն որդին Աբեսողոմէն
ապանուեցաւ: Եւ 3. Աբեսողոմ՝ հօրմէն ապրս-
տամբեցաւ:

Հ. Աբեսողոմ ի՞նչպէս հօրմէն ապրս-
տամբեցաւ:

Պ. Աբեսողոմ հօրը թագաւորութեան
աչք տնկելով՝ բոլոր ժողովրդեան սիրտն իրեն
շահեցաւ, ու զօրքով Երուսաղէմ թագաւորա-
կան քաղաքը մտաւ: Գաւիթ ստիպուեցաւ ի-

բեններովը լալով ու բոկոտն Երուսաղեմէն ելլել փախչիլ: Փախչելու ատեն Սաւուղի ազգական-ներէն Սէմէք անուն մէկը դիմացն ելլելով, սկսա-զինքը նախատել ու վրան քար նետել: Դաւիթ աս նախատինքը Աստուծոյ ձեռքէն եկած հա-մարելով համբերեց:

Հ. Արեսողոմայ ապստամբութեան վախ-
ճանն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Երբոր Արեսողոմ կը դանդաղէր,
դաւիթ զօրք ժողվեց եւ Մանայխի քով իր
որդւոյն զօրացը հետ զարնուեցաւ: 20,000 հո-
գի մեռան, ու մնացածներն ալ ցիր ու ցան ե-
ղան. Արեսողոմն ալ իր ջորիով անտառի մէջէն
փախած ատեն, կաղնիի մը Ճիւղերէն կախուե-
ցաւ մնաց: Յովար աս լսելուն պէս շուտ մը վա-
զեց ու երեք նետով սիրտը զարկաւ: Արեսո-
ղոմայ մահը Դաւիթի սրտին մէծ ցաւ պատճառեց.
ու լալէն չէր դադրեր:

Հ. Դաւիթ ուրիշ ի՞նչ մեղք գործեց եւ
ի՞նչ պատիժ ընդունեցաւ:

Պ. Դաւիթ սնապարծութեամբ ժողո-
վուրդը համբել տուաւ, եւ Աստուած Դաւիթին
ու ժողովրդեան մեծամեծ յանցանքները պա-
տժելու համար, Գաթ մարդարէին ձեռքով Դաւ-
իթի ընտրել տուաւ. կամ երեք տարի սով, կամ
երեք օր ճան, եւ կամ երեք ամիս իր թշնամինե-
րուն ձեռքէն հալածուիլ: Դաւիթ մահն ընտրեց,
եւ սյսպէս երեք օրուան մէջ 70,000 հոգի
մեռան:

Հ. Գաւիթ չմեռած թագաւորութիւնն
որուն տուաւ:

Պ. Գաւիթ չմեռած թագաւորութիւնը
Սողոմոնին տուաւ, որն որ 12 տարւան էր. եւ
թէպէտ Ադոնիա Գաւթի մեծ որդին՝ Հօրն ա-
թոռին բաղձալով զՅովաբ ու շատ մարդ իր
կողմը վաստըկած եւ ինք զինքը թագաւոր ա-
նուանել տուած էր, բայց Սողոմոն երկուքն ալ
մեռցընել տուաւ: Իսկ Գաւիթ իր թագաւորու-
թեան 40երորդ տարին 70 տարւան վախճա-
նեցաւ:

Հ Ա Տ Ա Խ Ա Ճ Գ .

Մողոմոն:

Հ. Աղոմոն իր թագաւորութիւնն ի՞նչ-
պէս սկսաւ:

Պ. Աղոմոն իր թագաւորութիւնը շատ
յաջողութեամբ սկսաւ. որովհետեւ իմաստու-
թիւնը, զորն որ հարստութենէ ու պատուէ
աւելի Աստուծմէ խնդրած էր, իրեն ամէն բանի
մէջ կ'առաջնորդէր. թէպէտ հարստութիւնն ու
փառքն ալ միշտ իր ետեւէն կ'երթային:

Հ. Աղոմոն իր իմաստութիւնն որ առթի
մէջ ցուցուց:

Պ. Աղոմոն իր իմաստութիւնն այս առթի
մէջ ցուցուց: Անգամ մ'երկու կին առջեւը
դատաստանի գալով՝ մէկը կ'ըսէր, որ Երկուք-
նիս ալ մէկ տան մէջ զաւակ ծնանք, եւ աս կինը

գիշերը քնոյն մէջ զաւկին վրայ պառկելով՝
մոցուցեր եւ եկեր իմինիս հետ փոխեր է:
Մէկալն ալ ասոր հակառակ կը պնդէր, որ Ողջն
իմն է, մեռածն իրենն է: Սողոմոն տղուն ճշմարիտ
մայրն ով ըլլալը ճանչնալու համար, հրամայեց
որ տղան երկու կտոր ընեն. մէկ մասը՝ մէկուն,
միւս մասն ալ՝ մէկալին տան: Մէկ կինը ասիկայ
յանձն չառնելով՝ Սողոմոն տղան անոր տուաւ,
յայտնելով որ ինքն է տղուն ճշմարիտ մայրը:

Հ. Սողոմոնի անունն ի՞նչ բանով երեւելի եղաւ:

Պ. Սողոմոնի անունը շատ երեւելի եղաւ
փառաւոր ու մեծագործ պաճառը մը շինելով, զորն
որ իր թագաւորութեան չորրորդ տարին սկսաւ
ու եօթը տարւան մէջ լմբնցուց: Հազարաւոր
մարդիկ շէնքին վրայ կ'աշխատէին: Ասկի, ար-
ծաթ, պղինձ ու երկաթ բանիլ գիտցող մար-
դիկը Տիւրոսի Քիրամ թագաւորը խրկած էր,
Սողոմոնին ինդրելով: Նոյնպէս մայր փայտն ալ
վիրանանէն կու գար:

Հ. Կստուած հաճեցաւ աս տաճարին վրայ:

Պ. Կստուած աս տաճարին վրայ հաճե-
ցաւ, եւ իր հաճութիւնը ցուցուց զարմանալի
նշանով մ'ալ, երբոր տաճարին նուիրման ատեն
լուսաւոր ամսկով մ'երեւցաւ ու բոլոր տաճարը
լեցուց, եւ երկինքէն կրակ իջնալով մատու-
ցուած ողջակէղներն այրեց լափեց: Տաճարին
նուիրման տօնն 7 օր տեւեց, որուն մէջ 22,000
եղ ու 120,000 ոչխար զոհուեցան:

Հ. Արբայ թագուհին Բ'նչ բանէ շարժեսլ Երուսաղէմ եկաւ:

Պ. Արբայ թագուհին Սողոմոնի իմաստութեան, եւ փառաւորութեան համբաւէն շարժեալ, որն որ ամէն կողմ տարածուած էր, լսածներն աչօք տեսնելու ու դանաղան հարցումներով անոր իմաստութիւնը քննելու համար, շատ բազմութեամբ ու հետը մեծ գանձ առած Երուսաղէմ եկաւ: Եւ Երբոր տաճարին ու թագաւորական պալատին փառաւորութիւնն ու կարգադրութիւններն եւ գլխաւորաբար Սողոմոնին իմաստութիւնը՝ իր հարցումները լուծելուն մէջ տեսաւ նէ, զարմացաւ մնաց, եւ խոստովանեցաւ որ լսածները՝ հիմակ անձամբ տեսածին եւ ոչ կէսն են եղեր:

Հ. Աս բարեպաշտ ու իմաստուն թագաւորն ով մոլորցուց:

Պ. Աս բարեպաշտ ու իմաստուն թագաւորն անկարգ սէրն ան աստիճանի հասցուց, որ ինչպէս իր երիտասարդութեան ատեն ճըշմարիտ Աստուծոյ՝ ան մեծածախ տաճարը շինեց նէ, այսպէս ալ իր ծերութեան ատեն, Աստուծոյ յայտնի հրամանին դէմ առած օտարազգի կանաց սիրոյն համար, սուտ աստուածներու տաճարներ ու խորաններ շինեց ու երկրպագութիւն ըրաւ:

Հ. Աստուած Սողոմոնին աս ըրածն Բ'նչ պէս պատժեց:

Պ. Աստուած՝ Սողոմոնին ապերախտու-

թեանը համար, չէ թէ միայն անոր թագաւորութեան երկու բաժնուիլը, հազա՞նաւ ներքին թշնամի մ'ունենալիքն անոր իմացուց։ Աս վրան գալու չարեաց մտմտոքներէն, Սողոմոն Հոգով, տրտմութեամբ ու անձկութեամբ, եւ նոյն իսկ իր զեղխութիւններէն պատճառած ներքին ու արտաքին հիւանդութիւններով ծիւրեցաւ, եւ այսպէս վաթսուն տարւան մեռաւ, քառասուն տարի թագաւորելէն ետեւ։

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԲԱԺՆՈՒԵԼԻՆ ՄՏՆՉԵՒ
ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(972—588)

Հ. Սողոմոնի մահուընէ ետեւ տէրութիւնն ի՞նչ կերպարանք առաւ։

Պ. Սողոմոնին Ռոբովամ որդին թագաւոր պսակուած առեն, 10 ցեղերն իրմէ խնդրեցին, որ հարկերը թեթեւցընէ։ Ռոբովամ ծերերուն խորհրդին հակառակ անոնց խիստ պատասխան մը տուաւ նէ, ասոնք բարկացած զինք մերժեցին, եւ Եփրեմի ցեղէն Յերօբովամ իշխանն իրենց թագաւոր դրին։ Ռոբովամ զէնքով աս բաժանումը խափանել ուզեց, բայց փուծ տեղ։ Իր քով միայն Յուդայի ու Բենիամինի ցեղերը մնացին, որոնք Յուդայի թագաւորութիւնը կազմեցին, իսկ միւս 10 ցեղերն իսրայելի թագաւորութիւնը։

Ի Ա Ր Ա Յ Ե Լ Ի Թ Ա Գ Վ Ի Ա Ր Ա Յ Ի Թ Ի Ւ Ն

Հ Ա Տ Ա Կ Ա Ժ Ա .

Յերոբովանի մինչեւ Արարին տան ջնջուիլը :

Հ. Խորայելացւոց առաջին թագաւորը
Յերոբովամ ի՞նչպէս թագաւորեց :

Պ. Խորայելացւոց առաջին թագաւորը՝
Յերոբովամ, շատ գէշ թագաւորեց. վասն զի
վախնալով որ չըլսյ թէ ժողովուրդն Աստու-
ծոյ զոհ մատուցանելու համար ստեղի Երուսա-
լէմ երթալով դալով՝ օր մը միտքը փոխէ, եւ
զինքն սպաննելով՝ Դաւթի տան հետ միանայ,
ոսկիէ երկու երինջ շինել տուաւ. որոնցմէ մէկը
Դան ու մէկալը բեթէլ դնել տուաւ. եւ նաև
սեղան մ'ալ շինեց ու ժողովրդեան մէջէն մաս-
նաւոր քրմեր որոշեց եւ զանազան տօնի օրեր
հաստատեց : — Բայց ասոր համար իր նաբառ
որդւոյն թագաւորած ատեն բոլոր իր տունը
Բայասա զօրապետէն ջնջուեցաւ :

Հ. Նաբառին սպաննուելէն ետեւ. Խորայ-
ելի թագաւորութիւնն ով առաւ :

Պ. Նաբառին սպաննուելէն ետեւ չորս
զօրավարներ Խորայելի թագաւորութիւնն իրար-
մէ կը յափշտակէին, որոնցմէ Ամրին զօրանա-
լով՝ իր հակառակորդներուն յաղթեց, եւ 12
տարի թագաւորելէն ետեւ մեռաւ :

Հ. Ամրիին ով յաջորդեց :

Պ. Ամրիին յաջորդեց Աքաաբ շար հօր
չարագոյն որդին, որ իր կոապաշտ Յեղաբէլ կնոջ

ձեռքով ամէն տեսակ անօրէնութիւն գործեց։
Աստուած զինքը սովով եւ ուրիշ նշաններով
խրատելէն ետքը երբոր դարձեալ ուղղութեան
չեկաւ, Եղիա մարդարէին բերնով իմացուց որ իր
ցեղն ալ պիտ'որ ջնջուի, եւ միանգամայն ըստ,
թէ Աքաաբու արիւնը շները պիտի լափեն ու
Յեղաբելին մարմինը պիտ'որ ուտեն։

Հ. Եղիա մարդարէին Աքաաբու համար
սպառնացած պատիժն ի՞նչպէս գլուխ ելաւ։

Պ. Եղիա մարդարէին Աքաաբու համար
սպառնացած պատիժն այսպէս գլուխ ելաւ։
Երբոր Աքաաբ Ասորւոց դէմ պատերազմ կը-
նէր, թշնամիներէն նետով զարնուեցաւ ու
կառքով մեկդի տարուեցաւ. վերքէն վազած
արեամբ թաթիւուած կառքը լուալու ատեն
շներն արիւնը լափեցին։

Հ. Աքաաբու երկու որդիքն Աքողիա ու
Յովոամ ի՞նչպէս էին։

Պ. Աքաաբու որդիքն Աքողիան՝ իր հօրը
պէս ամպարիշտ էր. թագաւորութեան երկրորդ
տարին իր վերնատան վանդակապատէն վար իյ-
նալով՝ հիւանդացաւ, ու Ճանճիկ ասպուծմէն օդ-
նութիւն խնդրեց. այսպէս ընելուն համար՝ Աս-
տուած Եղիա մարդարէին ձեռքով իրեն իմա-
ցուց որ պիտի մեռնի։ Անանկ ալ Եղաւ. Աքո-
ղիա մեռաւ ու տեղը Յովոամ իր Եղբայրը նըս-
տաւ։ Ասիկայ ալ 12 տարի թագաւորելէն ետեւ,
Յէու՝ զորն որ Աստուած Աքաաբու տունը ջնջե-
լու համար Խորայելի թագաւորութեան գահը

նստեցուցած էր, զինքը ճամբան նետով մը
սպաննեց:

Հ. Եղիա մարդարէին Յեղաբելի համար
սպառնացած պատիժն ի՞նչպէս գլուխ ելաւ:

Պ. Եղիա մարդարէին Յեղաբելին համար
սպառնացած պատիժն այսպէս գլուխ ելաւ: Երբ
որ Յէու զօրքով Եղայել քաղաքը գնաց, զՅե-
ղաբել՝ քովը կեցողներուն նշան ընելով պա-
տուհանէն վար նետել տուաւ, եւ այսպէս ձիե-
րու տակ կոխկըռտուեցաւ ու մեռաւ. եւ շները
մարմինը կերան:

Տ Ա Տ Ո Ւ Ծ Ֆ Բ .

Յեռնիկ Միևնուն տիրութեան կործանումը:

Հ. Յէու ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յէու իր թագաւորութեան սկիզբը՝ ինք
զինքը կոապաշտութեան ոխերիմ թշնամի ցու-
ցուց, այնպէս որ Աքաաբու բոլոր ցեղը ջնջելէն
զատ, որչափ որ կոատուներ կային նէ, ամէնն
ալ մէջտեղաց վերցուց, եւ ասոր համար ալ իր
զաւկըները մինչեւ չորս ազգ Խորայելի աթոռը
նստան: Բայց որովհետեւ ետքն ինքն ալ ոսկի
հորթ պաշտեց, անոր համար Յորդանանէն անդին
եղող երկիրները՝ զորոնք իր սերնդոցը համար
պիտ'որ պահէր, ամէնն ալ կորսնցուց, եւ ինք
Յէու 28 տարի թագաւորելէն ետեւ մեռաւ:

Հ. Յէուին որո՞նք յաջորդեցին:

Պ. Յէուին ցեղէն չորս թագաւորներ ալ

անոր յաջորդելէն ետեւ, ուրիշ հինգ աննշան թագաւորներ ալ եկան, որոնք ամէնն ալ իրենց նախորդը սպաննելով գտն ելան, եւ իրենց կռապաշտութեամբն ու անկարգութիւններովք ժողովուրդն ամէն անօրէնութեանց մէջ ձգեցին:

Հ. Կորայելի թագաւորութիւնն ի՞նչպէս վերջացաւ:

Պ. Կորայելացւոց կռապաշտութիւնը պատժելու համար՝ Աստուած Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորն անոնց վրայ Խրկեց, որն որ Կորայելի Սամարիա մայրաքաղաքն երեք տարի պաշարելէն ետքն առաւ, վերջին թագաւորն Ովսէէն բռնեց, եւ ժողովողեան մեծ մասով Ասորեստան գերի տարաւ. այսպէսով Կորայելի թագաւորութիւնը 253 տարի տեւելէն ետեւ վերջացաւ:

ՅՈՒԴԵՅԻ ԹԱԳԱՌԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ

իրոքովամեա մինչեւ Եզեկիա:

Հ. Ուսոբովամ ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Զայտոնամ ալ, հօրը պէս, իր կանայքն ապականեցին. եւ անոնցմէ գրգռուած ժողովողեան ճամբայ բացաւ ամէն տեսակ հեթանոսական պղծութիւններ գործելու, մինչեւ Աստուած բարկանալով Սաւսակիմ Եգիպտացւոց թագաւորն իրենց վրայ Խաւրեց, որ Եկաւ անոնց ամուր քաղաքներն առնելէն ետեւ՝ Երու-

սաղէմն ալ պաշարմամբ առաւ. տաճարն ու թագաւորական գանձը թալլեց ու անոնց վրայ ծանր տուրք դրաւ։ Ռոբովամ 17 տարի թագաւորելէն ետեւ մեռաւ։

Հ. Ռոբովամայ ով յաջորդեց։

Պ. Ռոբովամայ յաջորդեց իրեն որդին Արիա, որ Յերոբովամայ դէմ պատերազմ բացաւ, եւ 400,000 զօրքով՝ անոր 800,000 զօրքին յաղթեց, 5000 հոգի վիրաւորեց եւ քանի մը քաղաքներ ալ ձեռքէն առաւ։ Արիա երեք տարի թագաւորելէն ետեւ, իր Ասա որդին յաջորդ թող տալով մեռաւ։ ✕

Հ. Ասայի թագաւորութիւնն ինչպէս էր։

Պ. Ասայի թագաւորութեան սկիզբն աղէկ էր. իր երկիրներուն մէջ եղած կուռքերը կործանեց վերցուց, եւ աս բանիս իբրեւ վարձք, Աստուծոյ օգնութեամբն Եթովպացոց թագաւորին շուրջ մէկ միլիոն զօրացը յաղթեց։ ✕

Հ. Ասա ինչով զԱստուած բարկացուց։

Պ. Ասա Աստուծոյ բարկութիւնն իր վրայ ձգեց, 1. Ասորւոց թագաւորին հետ՝ տաճարին ու թագաւորական գանձերը տալով՝ դաշինք դնելուն համար. 2. Աս ըրածին համար՝ Աստուծմէ դալու պատիժն իրեն ծանուցանող մարդարէն ու ժողովրդենէն շատերը բանտարկելուն համար. 3. Ոտքի ցաւի հիւանդութեան մէջ ինկած ատեն, յոյսն աւելի բժիշկներուն վրայ դնելուն համար։ Եւ աս հիւանդութեամբ ալ իր թագաւորութեան 41 երորդ տարին մեռաւ։ ✕

Հ. Ասա զ՞վ յաջորդ Թողուց:

Պ. Ասա յաջորդ Թողուց զՅովսափատ իր աստուածապաշտ որդին, որ բոլոր երկիրը կռապաշտութեան ամէն հետքերէն մաքրեց, ու բոլոր տէրութեան քաղաքներն ու գեղերը, քահանաներ ու ղեւտացիներ խաւրեց. Աստուծոյ օրէնքներն ամենուն սորվեցընել տուաւ: Ասոր համար ալ Աստուծոյ օրհնութեամբն ու օգնութեամբը բոլոր իր թշնամեացը յաղթեց եւ այնչափ աւար ժողվեցին, որ հաղիւ երեք օրուան մէջ կրցան լմբնցընել: Ասկէ ետքը Յովսափատ մեռաւ իր թագաւորութեան 25երորդ տարին: Իր յանցանքն աս միայն եղաւ՝ որ Խորայելի Աքաաբ թագաւորին եւ անոր որդւոյն հետ բարեկամ եղաւ, եւ վաճառականութեան դաշինք դրաւ:

Հ. Յովոամ իր որդին ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յովոամ Յովսափատայ որդին, որ Աքաաբու Գոդողիա աղջկան հետ կարգուած էր, անոր խորհրդով հօրը մեռնելէն ետքն իր 6 եղբայրները մեռցուց, ու ժողովրդեան մէծ մասով սկսաւ նորէն կռապաշտութիւն ընել:

Հ. Յովոամ ի՞նչպէս պատժուեցաւ:

Պ. Եղոմայեցիք իրմէ ապստամբեցան եւ Փղտացիք ու Արաբացիք վրան դալով Երուսաղէմ մտան Յովոամին ապարանքը կողոպտեցին, կինն ու որդիքը գերի բռնեցին, եւ միայն անոր Աքողիա պղտիկ տղան ձգեցին: Խսկ ինք

աղեաց Հիւանդութեամբ վերջապէս մեռաւ 8
տարի թագաւորելէն ետքը:

Հ. Աքողիայի ու Գոդողիայի վրայ ի՞նչ կը
պատմուի:

Պ. Աքողիա՝ Յովամի որդին իր հօրն ըն-
թացքը բռնեց, անոր համար ալ երբ որ անդամ
մ' իսրայելի Յովամ թագաւորին այցելութեան
գացած էր, Յէու զինքն սպաննեց: Գոդողիա ա-
նոր մայրը անձամբ տիրել ուղելով, Աքողիայի
բոլոր որդիքը սպաննել տուաւ եւ միայն Յովամ՝
Աքողիայի պղտիկ որդին իր դայեկով անոր ձեռ-
քէն ազատեցաւ: Զասիկայ Յովիդայէ քահանան
գաղտնի տաճարին մէջ կրթելով, 6 տարւան
եղաւ նէ թագաւորական գահը նստեցուց. իսկ
զԳոդողիան, որ բոլոր տէրութեան մէջ կոա-
պաշտութիւն խոթած էր՝ սպաննել տուաւ:

Հ. Յովամ ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յովամ՝ Յովիդայէի կենդանութեան
ատեն շատ աղէկ ընթացք ունեցաւ, ու Ճշմա-
րիտ կրօնը ծաղկեցուց. բայց անոր մեռնելէն
ետքը քովի իշխաններուն շողոքորդութեամբը
փոխուեցաւ, կուապաշտութեան սկսաւ, ու Զա-
քարիա մարդարէն, Յովիդայէի որդին, զինքը
յանդիմաննելուն համար, տաճարէն ելած ատեն
քարկոծել տուաւ: Ասոր համար ալ Յուդայաս-
տան թշնամիներէն անապատ դարձաւ, զօրաց
գլխաւորներն սպանուեցան, ինքն ալ Հիւանդ
պակած ատեն իր մարդիկները զինքը մեռցու-
ցին՝ թագաւորութեան 40երրդ տարին:

Հ. Յովասու ովլ յաջորդեց:

Պ. Յովասու յաջորդեց իր տղան Ամասիա. ասիկայ իսկղբան Աստուծոյ հաճոյ Ճամբայ բըռնեց, բայց ետքէն երբոր Եղոմայեցւոց վրայ գընաց ու յաղթեց, անոնց կուռքերն առաւ պաշտեց: Ասոր համար երբոր քիչ մը ետքն իսրայելացւոց Յովաս թագաւորին վրայ ելաւ նէ, Յովաս անոր յաղթեց, զինքը գերի բռնած՝ երուսաղէմ բերաւ եւ աչքին առջեւը նոյն քաղքին պարսպին մեծ մասը փլցընել տալէն ու թագաւորական գանձը կողոպտելէն ետեւ՝ Սամարիա գարձաւ: Ան ատեն զօրքն Ամասիայէն ապստամբեցաւ, եւ զինքն սպաննեց իր թագաւորութեան 29երորդ տարին:

Հ. Ամասիայի ովլ յաջորդեց:

Պ. Ամասիայի տեղ ժողովուրդը, անոր 16 տարեկան որդին զ՛նդիան կամ զԱզարիան գահը նստեցուց, որն որ յաջողութեամբ կառավարեց քանի որ Աստուծոյ Ճամբէն կ'երթար. բայց երբոր ուղեց քահանայութեան պաշտօն կատարել, բորոտութիւնը չանցաւ, մինչեւ որ 52 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ:

Հ. Յովաթամ Ողիայի որդին, ու Աքաղ Յովաթամի որդին ի՞նչպէս թագաւորեցին:

Պ. Կատ տարբեր եղանակաւ: Յովաթամ Ողիայի որդին շատ բարեպաշտութեամբ 16 տարի հօրն աթոռը ժառանգեց, եւ Աստուծոյ օրհնութիւնը վրան էր: Իսկ ասոր որդին Աքաղ՝

Խորայելացւոց թագաւորներուն ճամբան բռնեց.
Բահաղին ու սուտ աստուածներուն երկրպա-
գութիւն ըրաւ, մինչեւ իր որդիքն ալ զոհեց:
Ասոր համար հետղհետէ Եղոմայեցիք, Փղտա-
ցիք ու նոյն իսկ Խորայելացիք, Ասորւոց հետ ա-
նոր երկիրը կը յարձակէին ու կ'աւերէին: Ա-
քազ առոնց գէմ դնել չկրնալով՝ Ասորեստա-
նեայց Թակղաթփաղսար թագաւորն օգնութեան
կանչեց, որն որ ի սկզբան զինքը Թշնամիներէն
ազատեց բայց ետքէն իրեն վրան ալ եկաւ, եւ
Յուդայի թագաւորութիւնը հարկատու ըրաւ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Բ.

Եզեկիային միևնուն Բայելոնի գերոսթիոնը:

Հ. Աքազու ով յաջորդեց:

Պ. Աքազու յաջորդեց անոր որդին Եղե-
կիա, որ բոլորովին տարբեր ճամբայ բռնեց: Իր
հօրը կանգնած կուռքերը կործանեց, երկիրն
ամէն տեսակ պղծութիւններէն մաքրեց ու հին
կարգերը նորոգեց: Աս բաներուս իրբեւ վարձք,
երբոր Ասորեստանեայց Սենեքերիմ թագաւորը
բազմաթիւ զօրքով Երուսաղէմ պաշարեց, Աս-
տուած գիշերը Թշնամեաց բանակը հրեշտակ մը
խաւրեց, որն որ 185,000 հոգի մեռցուց ու
Թշնամին ամօթով վռնտեց: Ասկէ ետքը Եղեկիա
հիւանդացաւ. բայց իր աղաչելովը Աստուած
իրեն 15 տարի ալ շնորհեց, եւ վախճանեցաւ
29 տարի թագաւորելէն ետքը:

Հ. Մանասէի կառավարութիւնն ի՞նչ-
պէս էր:

Պ. Մանասէ Եղեկիայի որդին 12 տարւան
էր, երբ որ Թագաւոր եղաւ: Ի սկզբան ամենեւին
հօրը չհետեւեցաւ. Նորէն կռապաշտութիւն խո-
թեց, որդիքը զոհեց, եւ ամէն տեսակ պղծու-
թիւններ գործելով իր հաստակներուն ալ
չար օրինակ եղաւ: Աստուած մարգարէներու
ձեռքով մեծամեծ չարիքներ սպառնալէն ու օ-
գուտ մը չընելէն ետքը՝ զինքն Ասորեստանցւոց
ձեռքը մատնեց, որոնք եկան զինքը բռնեցին
ձեռքն ու ոտքը կապած՝ բարելոն գերի տարին:
Ասոր վրայ Մանասէի աչուլները բացուեցան,
մեղացը վրայ զղջաց ու ապաշխարեց: Եւ երբոր
գերութենէ ազատեցաւ, ինք զինքը բոլորովին
աստուածպաշտութեան տուաւ, ու Ճշմարիտ
կրօնը նորէն հաստատեց: Մանասէ 55 տարի
թագաւորեց:

Հ. Մանասէէն ետքն ով թագաւորեց:

Պ. Ամոն Մանասէի որդին 22 տարւան հօրն
աթոռը նստաւ: Աս ալ Յուդայի չար թագաւոր-
ներէն մէկն եղաւ, հօրը պէս շատ չարութիւն-
ներ ըրաւ, բայց ետքէն անոր պէս չապաշխարեց.
Թագաւորութեան 12երորդ տարին իր ծառայիցը
ձեռքով սպանուեցաւ:

Հ. Քովսիա ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Քովսիա Ամոնի որդին, Մանասէի թո-
ռը, պղտիկուց արդէն աստուածպաշտութեամբ
կրթուած ըլլալուն, հօրն աթոռը նստելուն պէս

ետեւէ եղաւ ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտօնը հաստատելու, զորն որ իր հայրը բոլորովին վերցուցած էր: Ուստի իր երկրին մէջէն կուռքերը բոլորովին ջնջեց վերցուց:

Հ. Յովսիա Աստուծոյ հաւատարիմ մնաց:

Պ. Յովսիա մինչեւ կենացը վերջը Աստուծոյ հաւատարիմ մնաց: Երբոր Փարաւոն Նեքաւով Եդիպտացւոց թագաւորը Բարելացւոց դէմ պատերազմի կ'երթար, Յովսիա Բարելացւոց հաւատարիմ մնալով անոր դէմ ելաւ, բայց պատերազմին մէջ խոցուելով՝ մեռաւ 31 տարի թագաւորելէն ետքը: Բոլոր Յուդա ու Իսրայէլ վրան սուդ բռնեցին:

Հ. Յովսիայէն ետքը Յուդայի թագաւորութիւնն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Յովսիայի մեռնելէն ետքն իր որդին Յովաքաղ գահն ելաւ, եւ երեք ամիս թագաւորելէն ետեւ Նեքաւով թագաւորը զինքը վարառաւ, տեղն անոր մեծ եղբայրը Յովակիմը նըստեցուց, ու երկիրն Եդիպտացւոց հարկատուը ըրաւ: Աս Յովակիմն իր բազմաթիւ անօրէնութիւններով երկայն ատենէ ի վեր սպառնացուած չարիքներն իր վրայ քաշեց: Նաբուքոդոնոսոր Նեքաւովին յաղթելէն ետեւ, եկաւ Երուսաղէմը պաշարմամբ առաւ, Յովակիմ թագաւորը բռնեց շղթայի զարկաւ, բայց ետքը Բարելացւոց տարւէ տարի հարկ վճարելու պայմանաւազաւ թողուց: Յովակիմ երեք տարի հարկ վճարելէն ետեւ՝ դադրեցուց. բայց նորէն Քաղ-

գեացւոց զօրքէն բռնուեցաւ, սպանուեցաւ եւ
անթաղ Երուսաղեմայ դռան առջեւը մնաց:

Հ. Յովակիմայ ո՞վ յաջորդեց:

Պ. Յովակիմայ յաջորդեց իր որդին Յեքո-
նիա կամ Յովաքիմ, որն որ Երեք ամիս հօրն ըն-
թացքով թագաւորելէն ետեւ, Նաբուքոդոնո-
սոր զինքը մօրը, կնոջը ու մեծամեծացը հետ
բարելոն գերի տարաւ եւ իրեն տեղ զՄաթ-
թանիա կամ Սեղեկիա աթոռը նստեցուց:

Հ. Աեղեկիա ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Աեղեկիա անօրէնութեանց չափը լե-
ցուց ու թէ իրեն եւ թէ տէրութեան կործան-
ման պատճառ եղաւ: Նաբուքոդոնոսորայ հետ
դրած դաշինքն աւրեց. Եգիպտացւոց հետ միա-
ցաւ. անոր համար Նաբուքոդոնոսոր Երուսա-
ղէմ սաստիկ պաշարմամբ առաւ ու տաճարին
հետ մէկտեղ գետնայատակ կործանեց: Սեղե-
կիա փախչելու ատեն բռնուեցաւ, իր որդին աչ-
քին առջեւն սպանուելէն ետքը, ինքն ալ թա-
գաւորութեան 11րորդ տարին շղթայով կա-
պուած բարելոն գերի խրկուեցաւ, ուր կա-
պուած մնաց մինչեւ որ մեռաւ:

Հ. Յուդայի թագաւորութիւնն ի՞նչպէս
վերջացաւ:

Պ. Աեղեկիայի հետ Յուդայի թագաւորու-
թիւնն ալ վերջացաւ, Քրիստոսէն 588 տարի
յառաջ: 70 տարւան գերութենէ ետեւ Հրեայք
դարձեալ իրենց հայրենիքը դարձան, բայց միշտ
օտար ազգաց կառավարութեան տակ մնացին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը Ն Ի

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԵՆՔՆ ՄԻՆՉԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆ
ԳԱԼՈՒՍՑԸ

(588 կամ 606—1)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Ա .

Դասիկ :

Հ. Բաբելոնի գերութեան ժամանակ երեւելի ու զարմանալի ի՞նչ բան պատահեցաւ :

Պ. Բաբելոնի գերութեան ժամանակ՝ Դանիէլ մարդարէն իր զարմանալի գիտութեամբը, մարդարէութեամբն ու ծածկեալ իմաստութեամբն Ասորեստանեայց թագաւորներուն քովմեծ պատռոյ հասաւ : Ինք դեռ տղայ եղած ատեն Բաբելոն գերի գնաց, ուր ամէն տեսակ վտանգներու ու նեղութեանց մէջ անշարժ ու հատատուն մնաց, եւ առաքինութեան ճամրէն երբեք չխոտորեցաւ :

Հ. “Արուքոդոնոսորայ երազին առթիւը Դանիէլի ի՞նչ պատահեցաւ :

Պ. Անդամ մը Կաբուքոդոնոսոր երազ տեսաւ, որն որ զինքը շատ անհանդիստ կ'ընէր, բայց նոյն իսկ երազը մոռցած ըլլալով՝ երազահանները կանչեց որ թէ տեսած երազն ու թէ նոյնին մեկնութիւնն իրեն ըսեն : Երբոր ասոնք չկրցան նէ, Դանիէլ սկսաւ երազն իրեն պատմել ու մեկնութիւնն ալ տուաւ :

Հ. Պանիելի պատմած ու մեկնած Նաբու-
քոնոդոսորի երազն ի՞նչ էր:

Պ. Պանիել Նաբուքոնոսորի երազն
այսպէս պատմեց ու մեկնեց: Մեծ արձան մը տե-
սար, ըստ, որուն գլուխը՝ ոսկիէ, լանջքն ու
բաղուկը՝ արծըթէ, մէջքն ու բարձը՝ պղնձէ,
սրունքները՝ երկըթէ, իսկ ոտուըներուն կէսը՝
երկըթէ, կէսն ալ խեցիէ էր: Մէյ մ'ալ յան-
կարծ լեռան վրայէն ինք իրմէ քար մը գլտորե-
ցաւ, արձանին երկըթէ ու խեցիէ ոտուըներուն
զարնուելով՝ ջախջախեց, փոշի դարձուց: Իսկ
քարը մէծցաւ խոշոր լեռ դարձաւ ու բոլոր
աշխարհք բռնեց: Մեկնութիւնն ալ աս է.
Արձանին ոսկիէ գլուխը՝ Ասորեստանեայց ու Բա-
բելացւոց, արծըթէ լանջքը՝ Պարսից, պղնձէ
մէջքը՝ Յունաց, կէսը՝ երկըթէ, կէսը՝ խեցիէ
ոտուըները՝ Հռոմայեցւոց թագաւորութիւնները
կը նշանակեն. իսկ քարն՝ որ գլտորեցաւ, կը
նշանակէ ուրիշ զօրաւոր թագաւորութիւն մը,
որ յաւիտեանս պիտի տեւէ:

Հ. Աս մեկնութեան վրայ Նաբուքոնո-
սոր Պանիելի ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Անաբուքոնոսոր թագաւորն աս մեկ-
նութեան վրայ ապշեցաւ մնաց ու երեսի վրայ
ինկած, Պանիելի երկրպագութիւն ըրաւ, անոր
Աստուծոյն ճշմարիտ Աստուած ըլլալը խոստո-
վանեցաւ եւ զինքը բոլոր իր տէրութեան վրայ
իշխան ու Բաբելոնի իմաստուններուն գլուխ
դրաւ:

Հ. Պահիելի ընկերներուն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Պահիելի ընկերները Սեդրաք, Միսաքու Աբեղնագով Նաբուքոդոնոսորին կանգնած արձանին երկրպագութիւն չընելնուն համար, անոր հրամանաւն երեքն ալ հնոց նետուեցան, որն որ Եօթնպատիկ վառուած էր. բայց անոնց եւ ոչ մեկ մազը խանձեցաւ, ու անարատ մնացին:

Հ. Պահիել Նաբուքոդոնոսորին ի՞նչ պատիժ մարդարեցաւ:

Պ. Որովհետեւ Նաբուքոդոնոսոր իր մեծութեանը վրայ հպարտացած էր, անոր համար Պահիել մարդարեցաւ, որ մարդկային ընկերութենէ պիտի մերժուի, վայրի անասուններուն հետ պիտ'որ բնակի եւ ժամանակ մը արջառոց պէս խոտ պիտ'որ ուտէ, որն որ շուտ մը կատարուեցաւ:

Հ. Պահիել ի՞նչ առթով Բաղտասարէն վինտուուեցաւ:

Պ. Երբոր Բաղտասար Բաբելացւոց թագաւորը տէրութեան մեծամեծներուն մեծ ու փառաւոր սեղան կու տար, տաճարէն ու Երուսաղեմէն առնուած ոսկիէ ու արծըթէ ամանները բերել տուաւ եւ անոնցմով ի պատիւ կոոց գինի խմած ատեննին, մէյ մ'ալ յանկարծ սաստիկ այլայլած՝ մարդու ձեռքի մատուրներ տեսաւ, որն որ իրենց նստած պատին վրայ գրեց. Մանէ, Թէկէն, Փարէս, եւ Երբ որ ոչ ոք կրնար ասոնց մեկնութիւնը տալ, Պահիել կանչուեցաւ:

**Հ. Գանիել Բաղտասարայ տեսածին ի՞նչ
մեկնութիւն տուաւ:**

Պ. Գանիել Բաղտասարայ տեսածին աս
մեկնութիւնը տուաւ: Աստուած Թագաւորու-
թիւնդ լոյն ըստ, գործքերդ իշխանության ու
պակաս ելան, թագաւորութիւնդ բաժնության.
Կէսը Մարաց, կէսը Պարսից տրուեցաւ: Իրօք ալ
նոյն գիշերը Բաբելոն թշնամիներէն առնուե-
ցաւ ու նոյն իսկ Բաղտասար իրեններով սպա-
նուեցաւ: Իսկ Գանիել Պարսից քովն ալ մեծ
համարում ստացաւ, եւ տէրութեան երկրոր-
դականն եղաւ:

**Հ. Արեայք իրենց գերութենէն ի՞նչպէս
ազատեցան:**

Պ. Արեայք իրենց գերութենէն այսպէս
ազատեցան: Երբոր Կիւրոս առաջին պարսիկ
թագաւորը, բոլոր Բաբելացւոց տէրութիւնը
նուաճեց, Աստուծմէ շարժեալ իր տակն ըլլով
Հրէից Հրովարտակով մը Հրաման տուաւ, որ
ամէնքը Երուսաղէմ երթան, հոն Խրայելի Աս-
տուծոյն տաճար շինեն: Երուսաղեմի տաճարէն
ալ առնուած անօթները ետ դարձուց Կիւրոս,
եւ Հրամայեց որ տաճարն իր ծախըռովը շինուի:
Ուստի 3516 ին 42,000 հոգի իրենց Հայրե-
նիքը դարձան Զորաբարելի առաջնորդութեամբ:
Քանի մը տարի ետքը Արտաշէս թագաւորին
Հրամանաւը՝ Կեէմի Երուսաղեմայ պատերն ալ
շինեց. թէպէտ եւ Սամարացիք շատ դէմ կը
գնէին:

**Հ. Գաբրութենէ դառնալէն ետքը Հրէից
ով կ'առաջնորդէր:**

**Պ. Գաբրութենէ դառնալէն ետքը՝ Պար-
սից թագաւորները Հրէից վերին իշխաններն
էին, բայց Հրեայք իրաւունք ունեին, իրենց կու-
սակալ կամ առաջնորդ ընտրելու, որոնցմէ ե-
րեւելիներն են Զրաբարէլ, Եզր ու Նեհմի:**

Յ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Բ.

Հրեայր Յոհանաց տէրութեան տակ:

**Հ. Հրեայք ի՞նչ կերպով Մակեդոնացւոց
իշխանութեան տակ ինկան:**

**Պ. Հրեայք այս կերպով Մակեդոնացւոց
իշխանութեան տակ ինկան: Աղեքսանդր՝ Մակե-
դոնացւոց թագաւորը, Պարսից դէմ արշաւած
ատեն՝ Հրեայք Պարսից Հաւատարիմ մնալով՝
չուղեցին անոր կողմն անցնիլ, անոր Համար ալ
Աղեքսանդր բարկացած Երուսաղեմայ վրայ եկաւ
քաղաքը կործանելու մտօք. բայց Յագդոս քա-
հանայական զգեստներով դիմացն ելաւ զինք
հաշտեցուց: Ուստի Աղեքսանդր տաճար գնաց
ու Հոն Ճշմարիտ Աստուծոյ պատարագ մատոյց, եւ
Հրաման տուաւ Հրէից որ իրենց օրէնքը պա-
հեն, ու ամէն մէկ եօթը տարի Հարկ չվճարեն:**

**Հ. Աղեքսանդրի մահուընէ ետքը Հրեայք
ի՞նչ վիճակ ունեցան:**

**Պ. Աղեքսանդրի մահուընէ ետեւ իր թա-
գաւորութիւնը բաժնուելով՝ Հրէաստան Եգիպ-**

տացւոց ինկաւ, եւ իսկզբան Պտղոմեանք Հրեից
շատ սէր ցուցուցին. միայն Պտղոմէոս Դ. Փիղո-
պատոր՝ որ Երուսաղէմ եկած ու Աստուծոյ զոհ
մատուցանելէն ետեւ՝ Սրբութիւն սրբոցն ալ
մտած ու հոն յանկարծ անդամալոյծ գետինն
ինկած էր, Եգիպտոս դառնալէն ետեւ հոն
գաղթած Հրեայները ստիպեց որ կուռք պաշ-
տեն. անոնք հաստատուն կենալով, զիրենք փր-
ղերու առջին նետելու հրաման հանեց, որպէս
զի անոնց ջարդը տեսնելով ուրախանայ: Բայց
Աստուած Հրեից աղօթքը լսելով, թագաւորին
քունն երեք օր ծանրացուց եւ անոնց ջարդն
ուշացուց: Իսկ փղերն արձակելու օրը երկու
հրեշտակ զօրքին ու փղաց մէջ խռովութիւն
ձգելով, փղերը Հրեից տեղ՝ զօրքը կը մեռցը-
նէին: Նոյն ատեն թագաւորին սիրտը փոխուե-
լով՝ զիրենք աղատ թողեց:

Յ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Գ .

Ասորիոց թագակորաց տակ:

Հ. Հրեայք ի՞նչպէս Ասորւոց տակ ինկան:

Պ. Հրեայք Ասորւոց տակ այսպէս ինկան:
Պտղոմէոս Փիղոպատոր մեռնելէն ետքը, Ասորւոց
Մեծն Անտիոքոս թագաւորը Եգիպտացւոց վրայ
պատերազմի ելաւ, եւ Հրեաստան անոնց ձեռ-
քէն առաւ: Ասորիք ալ ի սկզբան Հրեից շատ
աղէկ կը նայէին՝ մինչեւ Սելեւկոս Գ. Փիղոպա-
տոր թագաւորին օրերը:

Հ. Աեղեւկոս Գ. Հրէից հետ ի՞նչպէս վարուեցաւ:

Պ. Աեղեւկոս Գ. Փիղոպատոր՝ տաճարին վերակացուին քսութեամբն իմանալով որ Երուսաղեմի տաճարին մէջ անբաւ գանձ կայ, իր Հեղիոդորոս պաշտօնատարը խաւրեց, որ ան գանձերն իր թագաւորական գանձատան տան: Թէպէտ Ոնիա քահանայապետը շատ դէմ դրաւ, բայց օգուտ մը չեղաւ. Հեղիոդորոս ծառաներով տաճարին գանձատունը մտաւ, բայց հոն Աստուծմէ պատիժը դտաւ:

Հ. Հեղիոդորոս ի՞նչպէս պատժուեցաւ:

Պ. Հեղիոդորոս այսպէս պատժուեցաւ: Տաճարին մէջ փառաւոր ձիու վրայ նատած մէկը տեսնուեցաւ, ձին զՀեղիոդորոս գետին պառկեցուց, եւ նոյն ատեն ուրիշ երկու երիտասարդներ երեւնալով՝ զինքը բռնեցին, սաստիկ ծեծեցին, անզգայ ու կիսամահ թողուցին: Քովինները զինքը դուրս հանեցին, եւ անոնց աղաչանքով Ոնիա Աստուծոյ զոհ մատոյց. Նոյն երիտասարդները նորէն երեւցան ու զինքն ողջընցուցին: Հեղիոդորոս Ոնիային շնորհակալ եղաւ, Աստուծոյ ողջակեզ մատոյց ու ետ դարձաւ:

Հ. Անտիոքոս Եպիփանէս՝ Ասորոց թագաւորը Հրէից հետ ի՞նչպէս վարուեցաւ:

Պ. Երուսաղեմի մէջ սուտ լուր մը տարածուելով թէ Անտիոքոս Եպիպտոս մեռածէ, Հրէից մէջ խոռվութիւններ ելան: Անտիոքոս աս խոռվութիւնն ապստամբութիւն

կարծելով՝ զօրքով Հրէաստան եկաւ, Երուսալէմ մտաւ, ձեռքն անցնողները կէս մը իբրեւ գերի ծախեց, կէս մ'ալ սրէ անցընել տուաւ, եւ տաճարն ալ կողոպտեց:

Հ. Ապողոնիոս Հրէից ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Խըրկու տարի ետքը Ապողոնիոս զօրավարը Հրէից վրայ խաւրուեցաւ, որն որ շաբաթօր մը Երուսաղեմայ վրայ յարձակեցաւ, քաղքին պարիսպները կործանեց, երեւելի փայտաշէն տներն այրեց ու շատերը սրէ անցուց, եւ մահուան պատժով հրաման հանեց որ իրենց կրօնը Թողուն եւ ուրիշ ազգաց պէս կուռք պաշտեն: Նոյն իսկ տաճարին մէջ Արամազդայ արձանը կանգնել տուաւ, եւ ստիպեց որ զանիկայ պաշտեն ու խողի միս ուտեն:

Հ. Անտիոքոսի հալածման ատենը՝ որո՞նք իրենց կրօնին զոհ եղան:

Պ. Առաջին զոհն եղաւ Եղիազար անուամբ պատուական ծերունին, որն որ աւելի յանձն առաւ մեռնիլ՝ քան թէ օրինաց դէմ խողի միս ուտել: Երկրորդ 7 եղբարբ Մակաբայեցիք իրենց մօրը հետ, որոնք նոյնպէս յանձն չառնելով խողի միս ուտել, մէկիկ մէկիկ իրենց մօրն առջին խիստ շարչարանք կրելով մարտիրոսացան. եւ ամէնէն վերջը մայրերնին ալ քաջութեամբ նահատակեցաւ: Երրորդ Մատաթիա քահանան իր հինգ որդւոցը հետ՝ որոնք էին Յովհաննէս, Յիմոն, Յուդա Մակաբէ, Եղիազար ու Յովեաթան, 25,000 հոգի ժողովելով բռնաւորին դէմ դնելու սկսան:

Հ. Յուղա Մակարէին արշաւանքներն
ի՞նչպէս եղան :

Պ. Յուղա Մակարէի արշաւանքները շատ
յաջող եղան. վասն զի երբոր Անտիոքոս զօրքով
Հրէաստանի վրայ եկաւ, Յուղա Մակարէ՝ իրեն-
ներով Աստուծոյ օգնութիւնը խնդրելէն ետքը՝
զօրքով դիմացն ելաւ ու յաղթեց, երկինքէն
եկած օգնութեամբ։ Անտիոքոս որ նոյն ատեն
Պարսից հետ ալ պատերազմ կը մղէր, երբոր
իրեններուն յաղթուիլը լսեց նէ, սաստիկ կատ-
ղեցաւ, եւ շուտ մը պատրաստութիւն տեսաւ որ
գայ Երուսաղէմ աւերակ դարձընէ։

Հ. Անտիոքոսի խորհուրդը կատարուեցան։

Պ. Անտիոքոսի աս ամբարտաւան խորհու-
րդը չկատարուեցաւ, վասն զի ճամբան կառօք ե-
կած ատեն՝ յանկարծ աղեաց ցաւ մ'ունեցաւ,
ու դժբախտութեամբ կառքէն ալ վար իյնալով
շարաչար մեռաւ։

Հ. Յուղա ուրիշ ի՞նչ յաղթութիւննե-
րով մեռաւ։

Պ. Յուղա՝ Անտիոքոս Եւպատորին Նիկա-
նովը զօրապետին ալ յաղթեց, եւ ուրիշ շատ
յաղթութիւններ ալ ըրաւ, մինչեւ վերջապէս
Դեմետրիոսի տեղակալին Բաքիդի դէմ ըրած
սաստիկ պատերազմին մէջ առած վէրքերէն
քաջութեամբ մեռաւ։

Հ. Յուղա Մակարէին յաջորդ Յովա-
թան եղբայրն ի՞նչ եղաւ։

Պ. Յուղա Մակարէին յաջորդ Յովա-

թան եղբայրը զօրապետ ու միանգամայն քահանայապետ ընտրուեցաւ։ Ասիկայ թէ բարիդն եւ թէ ուրիշ թշնամիները յաղթեց։ Բայց Տրիբոնէն բռնուեցաւ ու ի վախճանի անկէ սպաննուեցաւ։

Հ. Յովեաթանէն ետքն իր եղբայրը Սիմոն քահանայապետն ի՞նչ եղաւ։

Պ. Յովեաթանէն ետքն իր եղբայրը Սիմոն քահանայապետ ըլլալով, շատ յաջողութեամբ Տրիբոնի հետ կռուեցաւ. անոր համար ալ իր փեսան վրան նախանձելով եւ անոր իշխանութեանը ցանկալով, անգամ մը խնջոյքի ատեն թէ զՍիմոն ու թէ որդիքը սպաննել տուաւ։

Հ. Սիմոնի յաջորդը Յովչաննէս ի՞նչպէս կառավարեց։

Պ. Յովչաննէս Սիմոնի ամէնէն պղտիկ որդին, որ միայն եղբարցը կոտորածէն աղատածէր, եւ Հիւրկանիա գաւառը յաղթելուն՝ Հիւրկանոս Ա. կոչուեցաւ, բոլոր Հրեաստան՝ Ասորւոց ու Եգիպտացւոց իշխանութենէն աղատելով 28 տարի խաղաղութեամբ առաջնորդեց։ Թէպէտաս եղանակաւ շատ մեծ քաջութիւններ ու արդիւնք ցուցուց, բայց Մակարեան ցեղին նախատինք ալ եղաւ իր կրօնը փոխելով, որովհետեւ Սադուկեցւոց կողմն անցաւ, որոնք հրեշտակներն եւ ուրիշ մնացեալ հոգիքն, ինչպէս նաև մարմնոց յարութիւն առնելն առասպել կը համարէին։

Հ. Խաղաւորական պատիւը քահանայա-
պետութեան վրայ ի՞նչպէս եկաւ:

Պ. Արիստաբուղոս Ա. Հիւրկանոսի օր-
դին, առաջինն եղաւ որ թագաւորական պատիւ
առաւ:

Հ. Արիստաբուղոս ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Արիստաբուղոս իր թագաւորութիւնը
հաստատուն ընելու համար իր մայրը բանտի
մէջ սովամահ սպաննեց, եւ իր եղբայրն Անտի-
գոնոս՝ թագաւորութեան աչք ձգելուն հա-
մար մեռցուց. իսկ միւս եղբայրները բոլոր բան-
տարկեց: Բայց աս ամէն չարեաց ու թափած ա-
րեանց պատիժն ինքն ալ դտաւ, յուսահատու-
թեան մէջ իյնալով մեռաւ, տարի մը թագաւո-
րելէն ետեւ:

Հ. Արիստաբուղոսէն ետքն Աղեքսանդր
Չաննէոս ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Աղեքսանդր Չաննէոս, որ մինակ աղա-
տած էր իր եղբօրը կատաղութենէն, ինքն ալ
եղբօրը պէս արիւնաբու մէկն էր: Վասն զի 6
տարւան մէջ զանազան պատճառներով 6000
հոգւոյ չափ սպաննել տուաւ: Գարձեալ 800
հոգի ալ աղնուականներէն խաչեց, իր ընթացքը
չհաւնելիուն համար, եւ անօնց կանայքն ու որ-
դիքն իրենց առջեւը չարչարելով սպաննել
տուաւ: Վերջապէս անագորոյն բոնաւորի մը
պէս իշխելէն ետեւ, ինքն ալ իր արբեցութենէ
պատճառած հիւանդութեամբ չարաչար մեռաւ.
49 տարւան:

Հ. Յաննէոս բռնաւորին ով յաջորդեց:

Պ. Առղոմէ կամ Աղեքսանդրա իր կինը, որ 9 տարի կառավարելէն Ետքը՝ իր անդրանիկ որդին զշիւրկանոս Բ. Թագաւոր անուանեց, որուն յառաջուց քահանայապետութիւնը տուած էր:

Հ. Հիւրկանոս ի՞նչպէս կառավարեց:

Պ. Հիւրկանոս շատ անհաստատ բախտ ունեցաւ: Որովհետեւ իր Եղբայրն Արիստաբուղոս իրեն յաղթելով, Հիւրկանոս իր Թագաւորական ու քահանայապետական պատիւներէն հրաժարեցաւ: Բայց Պոմպէոս՝ Հռոմայեցւոց զօրապետը քիչ մը Ետքը Երուսաղէմ առնելով՝ զշիւրկանոս նորէն աթոռը նստեցուց, եւ զԱրիստաբուղոս իր որդիքներովը Հռոմ գերի խաւրեց:

Հ. Վակարեանց իշխանութիւնն ի՞նչպէս վերջացաւ:

Պ. Վակարեանց վերջի Թագաւորն Անտիգոնոս՝ Արիստաբուղոսի որդին, Հռոմէն փախչելով Թագաւորութիւնն առնելուն համար՝ Հերովդեսէն թշնամի հրատարակուեցաւ ու Անտիօքիայի մէջ գլխատուեցաւ: Այսպիսի Խեղձութեամբ մարեցաւ Վակարայեցւոց իշխանութիւնը՝ Քրիստոսէ 37 տարի յառաջ, 130 տարի տեւելէն Ետքը:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ս Ժ Դ .

Հոռմայեցոց կայսերաց տակ :

Հ. Յուղայաստանն ե՞րբ Հռոմայեցւոց իշխանութեան տակ մոտաւ:

Պ. Յուղա Մակաբէի ատենէն, Հրեայք ստոյդ է Հռոմայեցւոց հետ կապուած էին, բայց անոնց իշխանութեան տակ չէին ինկած: Բայց երբոր Հիւրկանու՝ որուն իր եղբայրը Արիստաբուղոս բոնի յաջորդած էր, Պոմպէոսի օգնութեամբ դարձեալ գահ ելաւ նէ, Հրեայք իրենց աղաւութիւնը կորսընցուցին. որովհետեւ անկէ ետքն ալ Հռոմայեցիք իրենց վերին իշխանն էին: Այսպէս Յուղայաստան՝ որ յառաջ Հռոմայեցւոց բարեկամ ու դաշնակից էր, Հիմայ անոնց իշխանութեան տակ հարկատու եղաւ:

Հ. Մակաբեանց ցեղը վերջանալէն ետեւ Յուղայաստանի վրայ ովկ տիրեց:

Պ. Երովդէս, որ Մեծ կոչուեցաւ, մոլութիւններով եւս աւելի մեծ էր: Ասիկայ թէպէտ աղգաւ Հրեայ չէր, ի վերայ այսր ամենայնի իսկզբան բոնութեամբ Յուղայաստանի տիրեց, եւ վերջէն իր թաղաւորութիւնը հաստատուն ընելու համար՝ Աւգոստոսէն ստակով ղՅուդայաստան գնեց:

Հ. Յուղայաստան միշտ Հերովդէսի ցեղին մէջ մնաց:

Պ. Չէ. որովհետեւ Յուղայաստանն Աւգոստոս կայսեր հրամանաւը, Հռոմայեցւոց տէ-

րութիւն մը սեպուեցաւ եւ հարկ տալէն ազատեցաւ։ Այսպէս Հերովդէս՝ կայսեր հպատակ թագաւոր մ'եղաւ, եւ թագաւորի անունն իբրեւ պատիւ կը կըէր։

Հ. «Քրիստոս Հրէից ո՞ր թագաւորին ժամանակ աշխարհը եկաւ։

Պ. «Քրիստոս աշխարհը եկաւ Հերովդեսի ժամանակը, որն որ իմաստուն մագերէն իմանալով՝ թէ նոր թագաւոր մը ծներ է վախցաւ որ իր թագաւորութիւնը կը կորսընցընէ։

Հ. «Երովդէս իր թագաւորութիւնը չկորսընցընելու համար ի՞նչ ըրաւ։

Պ. «Երովդէս իր թագաւորութիւնը չկորսընցընելու համար բեթղեհէմ ու շրջակայքը գտնուած երկու տարւընէ վար եղած ամէն մանկունքը մեռցընել տուաւ։

Հ. «Երովդէս ասկէ զատ ի՞նչ անդժութիւններ ըրաւ։

Պ. «Բամայեց որ մեռցընեն 1. զՄարիամ իր պատուական կինը, 2. զԱղեքսանդրան (զՍոյլոմէ) իր մօրուն որդւովը հանդերձ, 3. զԱրիստաբուղոս, զԱղեքսանդրոս ու զԱնտիպատրոս իր օրինաւոր որդիքը, 4. Հրէից երեւելինները։ Ասոնցմէ զատ ծանր հիւանդութեան ժամանակը հրամայեց որ Հրէից աղնուականները երիքով ժողվեն ու հոն ամէնն ալ հրապարակաւ խաչեն։ Քայցինքն ալ աս ամէն չարեաց պատիժն առաւ։

Հ. «Երովդէս ի՞նչ պատիժ առաւ Աստուծմէ։

Պ. Հերովդէս երկայն ժամանակ չարաշար հիւանդութիւն քաշելէն ետեւ, բոլոր մարմինը որդնոտեցաւ ու յուսահատութեան մէջ իյնալով՝ 70 տարւան մեռաւ, իր թագաւորութեան 37 երորդ տարին, Քրիստոսի 1 կամ 3 թուականին:

Հ. Հերովդեսի ցեղէն մէկալ թագաւորներն որո՞նք էին:

Պ. Հերովդեսի երեք որդիքը՝ Արքեղայոս, Փիլիպպոս ու Հերովդէս Անդիպպաս: Ասոնցմէ վերջինը զՅովհաննէս Մկրտիչ գլխատել տուաւ, որովհետեւ իր անպիտանութիւնները կը յանդիմանէր, եւ դՔրիստոս՝ յուսացած հրաշքներն իրմէ չտեսնելուն համար, ծաղր ընելով արհամարհեց, եւ ինք թագաւորի անուն առնել ու զելուն՝ Վիոն աքսորուեցաւ:

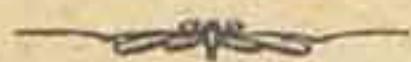
Հ. Հերովդէս Ադրիպպաս ի՞նչպէս կառավարեց եւ ի՞նչ վախճան ունեցաւ:

Պ. Հերովդէս Ադրիպպաս Ա. Հերովդէս Մեծին թոռը, Հրեից ոխերիմ թշնամի ըլլալուն զՅակովը առաքեալն Երուսաղեմի մէջ գլխատել տուաւ, եւ Պետրոս առաքեալն ալ բոնելու բանտ դնել տուաւ որ վերջէն սպաննէ, բայց Պետրոս հրեշտակի ձեռքով բանտէն աղատեցաւ: Իսկ ինք Հերովդէս երբոր օր մ'ատենի մէջ նստած կը խօսէր հրապարակաւ, եւ Ժողովրդէն իբրեւ Աստուած կը գովուէր, ան գովեստները չարհամարհելուն համար, յանկարծ որդնալից սատկեցաւ:

Հ. Յուդայաստանի վերջի թագաւորն ովէ:

Պ. Ագրիպպաս՝ Հերովդէս Ագրիպպասի որդին, զորն որ Հրեայք, զիրենք Հռոմայեցւոց դէմ գրգռելուն համար նախ Երուսաղեմէն, վերջէն ալ բոլոր երկրէն վոնտեցին:

Այսպէս Հրէից թագաւորութիւնը վախճան առաւ, ու բոլորովին Հռոմայեցւոց լծին տակ մտաւ, որոնցմէ Հրեայք ուրիշ բանի չէին կրնար սպասել՝ բայց եթէ Երուսաղէմ քաղքին հետ մէկտեղ իրենց ալ կործանումը:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՑ

ՄԱՍՆ Բ.

ԾԱԳ ԿՇԱԿԱԲԱՑ

Գ Լ Ա Խ Խ Ե .

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՆԴԵՆԵՐՆ ՄԻՆՉԵՒ ՔԱՐՈՉՈՒԹԵԱՆ
ՍԿՍԻԼԸ

(1 - 30)

Հ. Քրիստոս դեռ չծնած ի՞նչ պատահեցաւ :

Պ. «Քրիստոս դեռ չծնած, գաբրիէլ հրեշտակն եկաւ Հրեաստանի մեջ Զաքարիա անունով սուրբ Քահանայի մը, որ նոյն ատեն տաճարին մեջ Աստուծոյ խունկ կը մատուցանէր, եւ աւետեց որ Եղիսաբեթ իր կինը որդի մը պիտ'որ ծնանի, անունն ալ Յովհաննէս դրուի. որն որ Հոգւով սրբով պիտ'որ լեցուի եւ անհաւատներն Աստուծոյ սուրբ Ժողովուրդ պիտ'որ պատրաստէ :

Հ. Օաքարիա աս աւետիսին հաւտաց :

Պ. Օաքարիա աս աւետիսին չհաւտաց, որովհետեւ ինք եւ իր կնիկը ծեր էին, անոր համար ալ Աստուծմէ պատժուեցաւ համը եղաւ եւ այնպէս ալ մնաց մինչեւ որ Յովհաննէս ծնաւ :

Հ. Օաքարիայի լեզուն երբ բացուեցաւ :

Պ. Եղիսաբեթի ատենը գալով տղան ծընաւ : Ազգականներն իրեն ուրախակից Քլլալունկան եւ կուղէին որ հօրն անունը դրուի. իսկ

մայրը հրեշտակին խօսքին համաձայն Յովհաննէս
դրուի է՛լսէր: Երբոր անոնք դէմ կը դնէին,
հօրը հարցուցին: Զաքարիա տախտակ մ'առաւ-
ու վրան գրեց թէ Տղուն անունը Յովհաննէս է:
Ասոր վրայ մէկէն լեզուն բացուելով՝ Հոգւով
սրբով լեցուեցաւ:

Հ. Պարբիէլ հրեշտակն Աստուածամայ-
րութեան աւետիսն որո՞ն բերաւ:

Պ. Պարբիէլ հրեշտակը՝ Զաքարիայի տե-
սիլքէն վեց ամիս ետքը՝ Նաղարեթ քաղքին մէջ
Վարիամ անուն կուսի մ'երեւցաւ, եւ Ուրախ լեռ
բերէրէու Տեր ընդ քեզ ըսելով զինքը բարեւեց
ու իմացուց որ որդի մը պիտ'որ ծնանի ու անունը
Յիսուս (Փրկիչ) պիտ'որ դնէ: Վարիամ իսկզբան
շատ այլայլեցաւ, բայց Երբոր հրեշտակէն իմա-
ցաւ որ Եղիսաբեթ իր աղդականն ալ յղի է, եւ
թէ Հոգւոյն սրբոյ զօրութեամբն աս բանս
պիտ'որ կատարուի, հաւանեցաւ Անտառիկի կամ
աղախին Տետոն ըսելով, եւ անմիջապէս Որդին
Աստուծոյ իր ծոցին մէջ մարմին առաւ:

Հ. Վարիամ աւետուելէն ետեւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Վարիամ աւետուելէն ետեւ ուրա-
խութեամբ լեցուած ելաւ Եղիսաբեթի դնաց
զինքը բարեմաղթելու համար: Վարեմայ այցե-
լութեամբ Եղիսաբեթ Հոգւով սրբով լեցուե-
ցաւ, սուրբ Յովհաննէս արգանդին մէջ սրբուե-
ցաւ: Վարիամ այս առթիս Մեծացոսոցէ սքան-
չելի օրհնութիւնն երգեց, եւ Երեք ամիս հոն
կենալէն ետեւ իր տունը դարձաւ:

Հ. Արքամուր եւ ի՞նչպէս ծնաւ զՅիսուս:

Պ. Արքամ զՅիսուս բեթղեհէմ քաղքին մէջ ծնաւ: Աւդոստոս Հռոմայեցւոց կայսրը հրաման հանեց, որ իր հպատակներուն ամենքն ալ իրենց բուն քաղաքը գրի անցուին: Աս պատճառաւ Յովսէփի ու Արքամ ալ բեթղեհէմ դացին, վասն զի Դաւթի թաղաւորական տնեն էին: Բեթղեհէմ հասան նէ, բոլոր իջեւանները օտարականներով լեցուն էին, ուստի ստիպուեցան ախորի մը մէջ քաշուիլ: Եւ հոս ծնաւ Արքամ մանուկ Յիսուսը:

Հ. Յիսուսի ծնունդն որո՞նց յայտնուեցաւ եւ որո՞ն ձեռքով:

Պ. Յիսուսի ծնունդն անմիջապէս հրեշտակին ձեռքով հոն մօտ տեղ գտնուեղ հովիւներուն յայտնուեցաւ, որոնք իրենց հօտին պահպանութիւն կ'ընէին: Ասոնք մէկէն զարհուցան, բայց հրեշտակէն քաջալերուած՝ որ իրենց կ'աւետէր թէ բեթղեհէմ ձեզի Փրկիչ մը ծնաւ, եւ հրեշտակաց բազմութիւն մ'ալ երեւցաւ, որոնք Փառած է Հարյուան Աստուծոյ երգելով զԱստուած կ'օրհնէին, անմիջապէս ելան այրն եկան, զՅովսէփի եւ զՄարքամ եւ զՅիսուս մսրոյն մէջ տեսան եւ իրեն երկրապատճիւն ըրին:

Հ. Առգերն ուստի շարժեալ երուսաղէմ եկան. Հերովդէս ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Առգերն արեւելք արտաքոյ կարգի աստղ մը տեսնելով իմացան որ Հրէից նոր թագաւոր մը ծնած պիտ'որ ըլլայ, ուստի ելան Ե-

բուսաղեմ եկան զինքը կը փնտռէին որ անոր
երկրպագութիւն ընեն: Հերովդէս աս բանս
լսելով՝ շատ այլայլեցաւ, վախնալով որ իր թա-
գաւորութիւնը ձեռքէն կը յափշտակէ, ուստի
քահանայապետներէն ու դպիրներէն իմանալով
անոր ուր ծնած ըլլալը, գաղտուկ մոգերը կան-
չեց եւ զերենք բեթղեհէմ իրկեց որ երթան
փնտռեն, եւ դտնեն նէ իրեն ալ իմացընեն որ
ինքն ալ երթայ անոր երկրպագութիւն ընէ:

Հ. Մոգերը նորածին թագաւորին տեղն
ինչպէս դտան եւ ի՞նչ ըրին:

Պ. Մոգերն երկրորդ օրը կանուխ ճամբայ
ելան եւ արեւելք իրենց երեւցած աստղը նորէն
իրենց առաջնորդութիւն ըրաւ, եւ Յիսուսի ծնած
այրին վրայ եկաւ կեցաւ: «Երս մնան անոր եր-
կրպագութիւն ըրին, եւ ոռէն, ինդրուկ ու շմառաւ-
ընծայ տուին: Գիշերն իրենց երազին մէջ Աս-
տուծմէ հրաման առնելով, առանց Հերովդեսին
դառնալու՝ ուրիշ ճամբով տեղերնին դարձան:

Հ. Յիսուս 40 օրուան եղաւ նէ ծնողքն
ի՞նչ ըրին. Սիմեոն ու Աննա ովլ են:

Պ. Յիսուս 40 օրուան եղաւ նէ Սուրբ
կոյսն ըստ օրինաց Մովսեսի իր որդին տաճար
տարաւ եւ զոյդ մը տատրակով Աստուծոյ ըն-
ծայեց: Սիմեոն ծերունին՝ որուն Հոգին սուրբ
խոստացած էր որ չմեռած Փրկիչը պիտ'որ տես-
նէ, անոնց դիմացն ելաւ, ու մանուկ Յիսուսը
գիրկն առաւ եւ Աստուծոյ շնորհակալ եղաւ որ
մարմնաւոր աչօք Փրկիչը տեսնելու արժանի ե-

Ղաւ: «Նոյնպէս Աննա կին մարդարէն ալ տաճարը գտնուելով՝ զՅիսուս տեսնելուն վրայ շատ ուրախացաւ եւ Աստուծոյ փառք տուաւ:

Հ. Հերովդէս ի՞նչ ըրաւ երբ որ մոդերը չդարձան:

Պ. Հերովդէս փուժ տեղ մոդերուն դառնալուն սպասելէն ետեւ, երբ որ տեսաւ թէ խաբուեցաւ, խիստ բարկացաւ ու շատ մը զօրիք խաւրեց, բեթղեհէմ եւ անոր սահմաններն որշափ որ երկու տարւընէ վար տղայ կար բոլորն ալ սպաննել տուաւ, կարծելով որ անոնց հետ նաեւ նորածին թագաւորը՝ մանուկ Յիսուսն ալ, կը սպաննուի:

Հ. Յիսուս ի՞նչպէս Հերովդեսի կոտորածէն աղատեցաւ:

Պ. Հրեշտակ մը գիշերը Յովսեֆայ քնոյն մէջ վտանգն անոր իմացուց, եւ հրաման տուաւ որ Յիսուսի ու Մարեմայ հետ Եղիպտոս փախչի:

Հ. Յովսէփի Յիսուսի ու Մարեմայ հետ Եղիպտոսէն Երբ դարձաւ:

Պ. Յովսէփ՝ Հերովդէս մեռնելէն ետքը, նորէն հրեշտակին հրամանաւը Նաղարեթ դարձաւ ու հոն բնակեցաւ:

Հ. Յիսուս Երբ կորսուեցաւ:

Պ. Յիսուս երբոր 12 տարւան էր, անդամ մը ծնողաց հետ Զատկի տօնին պատճառաւ Երուսաղէմ գնաց, եւ անոնց ետ դարձած ատեն ինք հոն մնաց: Մարիամ եւ Յովսէփի իսկզբան կարծելով որ իրենց աղքականներուն հետն է,

այնչափ հոգ չեին ըներ, բայց օրուան մը ճամ-
բայ ընելէն ետեւ, զինքն անոնց մէջ չդտան:

Հ. Յիսուս ուր գտնուեցաւ:

Պ. Յովսէփ ու Մարիամ դՅիսուս չդանել-
նուն վրայ շատ ցաւելով Երուսաղէմ դարձան
ու երեք օր մինտուելէն ետքը տաճարին մէջ
գտան որ դպրոցի մէջ նստած անոնց ըսածները
մտիկ կ'ընէր, եւ իրենց հարցումներ կ'ընէր, այն-
պէս որ ամէնն ալ անոր իմաստութեանը վրայ կը
զարմանային:

Հ. Յիսուս Կաղարեթ դառնալէն ետեւ
մինչեւ իր երեսներորդ տարին ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս Կաղարեթ դառնալէն ետեւ
մինչեւ իր երեսներորդ տարին հօրը մօրը հնա-
զանդ էր, եւ իմաստութեամբ ու շնորհօք կ'աճէր:

Գ Լ Ո Ւ Յ Բ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՔԱՐՈՉՈՒԹԵԱՆ ՍԿԱՆԵԼԻՆ ՄԻՆՉԵՒ
ԶԱՐԶԱՐՈՒՒԼՆ ՈՒ ՄԵՌՆՒԼԸ

(30—33)

Հ. Յովհաննէս Մկրտիչը քարողելու չսկր-
սած ուր եւ ի՞նչպէս կ'ապրէր:

Պ. Յովհաննէս Մկրտիչը քարողելու չսկր-
սած անապատի մէջ կը բնակէր, ուր խիստ
կեանք մը կ'անցընէր, իր զգեստը ուղտի մազէ-
էր, կերակուրն ալ վայրենի մեղք:

Հ. Յովհաննէս ուր եւ ի՞նչ կը քարողէր:

Պ. Յովհաննէս Յորդանան գետին քով

կը քարոզէր որ ապաշխարեն, որովհետեւ Աստուծոյ արքայութիւնը մօտեցած է: — Ժողովուրդն իր վրայ այնպէս մեծ համարում ունէր, որ զինքը Մեսիա կը կարծէին: Բայց Յովհաննէս յայտնապէս անոնց հասկրցուց՝ որ ինք Մեսիան չէ, եւ ոչ ալ արժանի է անոր կօշկացը կապերը քակելու:

Հ. Յիսուս ո՞ւր եւ որմէ մկրտուեցաւ:

Պ. Յիսուս Յորդանան գետին մէջ Յովհաննէս Մկրտչէն մկրտուեցաւ:

Հ. Յիսուսի մկրտուելու ատեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յիսուսի մկրտուելու ատեն երկինք բացուեցաւ ու Հոգին սուրբ աղաւնակերպ վրան իջաւ, եւ երկինքէն ձայն մ'ալ եկաւ որ Կըսէր. Աս է իմ սիրելի ու ինծի հաճոյ Որդիս:

Հ. Յիսուս մկրտուելէն ետքն ո՞ւր գնաց եւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս մկրտուելէն ետքն անապատ գնաց ու հոն 40 օր ու 40 գիշեր պահէք պահէց, բան չկերաւ:

Հ. Յիսուս սատանայէն ի՞նչպէս փորձուեցաւ:

Պ. Յիսուս սատանայէն երեք կերպ փորձուեցաւ: Նախ որիւահաւունեամբ. որովհետեւ Յիսուս 40 օր պահէք պահէելէն մարմինը շատ տկարացած ըլլալով սատանան քովը մօտեցաւ ու զինքը փորձեց ըսելով որ քարերը հացի փոխէ. Երկրորդ անողորշունեամբ՝ ըսելով որ

տաճարին աշտարակէն ինք զինքը վար նետէ, որպէս զի ժողովողէն զարմացուի. Եւ Երրորդ ընչափաբանէ՝ խոստանալով անոր աշխարհքիս բոլոր հարստութիւնը, եթէ իրեն (սատանային) երկրպագութիւն ընէ:

Հ. Յիսուս աս փորձութեանց ի՞նչպէս յաղթեց:

Պ. Յիսուս աս փորձութեանց յաղթեց,
Ա. Գրոց այլ եւ այլ խօսքերը յառաջ բերելով,
եւ վերջապէս զսատանան քովէն վորնտելով: —
Նոյն ատեն հրեշտակներն եկան եւ իրեն ծառայեցին:

Հ. Յիսուսի առջի աշկերտներն որո՞նք էին:

Պ. Յիսուսի առջի աշկերտներն էին Անդրէաս ու Յովհաննէս, որոնց հետ վերջէն միացան Սիմոն Պետրոս, Փիլիպպոս ու Նաթանայէլ (Բարթողիմէոս):

Հ. Յիսուս իր առջի հրաշքն ուր գործեց:

Պ. Յիսուս իր առջի հրաշքը Գալիլիայի կանա քաղաքը հարսնիքի մը մէջ գործեց, ուր գինին պակսելով՝ Յիսուս հոն եղած վեց թակուկները ջրով լեցընել տուաւ, եւ հրամայեց որ տաճարապետին տանին, որն որ ճաշակելով տեսաւ որ ջուրը գինւոյ փոխուեր է:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Ա .

Քրիստոսի քարոզութեան առաջին տարին և առաջին գատիկը :

Հ. Յիսուս առջի անդամ հրապարակաւ ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Յիսուս առջի անդամ՝ օատկի տօնին Երուսաղեմի տաճարը դնաց, եւ հոն լումայափոխներն ու կենդանի ծախողները տեսնելով՝ բարկացաւ ու չուանէ խարազան մը շինեց, եւ զիրենք անկից դուրս վորնտեց, ըսելով որ իմ հօրս տունը վաճառատեղի չէ:

Հ. Յիսուսի աս գործքը՝ Հրեից ի՞նչպէս երեւցաւ :

Պ. Յիսուսի աս գործքը Հրեից գլխաւորներուն ու քահանայից՝ շատ մեծ զարմանք պատճառեց, մինչեւ սկսան հարցընել, որ Աս բանս ընելու իշխանութիւն ունենալդ ի՞նչ նշանով կրնաս ցուցընել : — Ասոնցմէ մէկն էր նաեւ Նիկոդեմոս անունով հրեայ իշխան մը. ասիկայ գիշեր ատեն Յիսուսի եկաւ աղաչեց որ իր վարդապետութիւններն իրեն սորվեցընէ :

Հ. Յիսուս Նիկոդեմոսի գլխաւորաբար ի՞նչ սորվեցուց :

Պ. Յիսուս Նիկոդեմոսի գլխաւորաբար սորվեցուց, որ արքայութիւն մտնելու համար պէտք է մլրտուիլ. երկրորդ՝ թէ ինք մարդիկ փրկելու համար աշխարհը եկած է. երրորդ՝ թէ պէտք է իր աստուածութեանը հաւատալ :

Հ. Հիսուս Երուսաղեմէն Կաղաքեթ դարձած ատեն՝ Ամարացի կնոջ հետ ի՞նչ խօսեցաւ:

Պ. Հիսուս Երուսաղեմէն Կաղաքեթ դարձած ատեն յոզնելով ջրհորի մը քով նստաւ: Մէյ մ'ալ Ամարացի կնիկ մը ջուր առնելու եկաւ: Յիսուս իրմէ ջուր ուղեց, եւ սկսաւ վարդապետել լսելով՝ ինչպէս որ աս ջուրը մարմնոյն ծարաւը կ'անցընէ, այսպէս ալ իր աստուածային վարդապետութիւնը մարդուս հոգւոյն ծարաւը կը մարէ. եւ ով որ իր վարդապետութիւնները կ'ընդունի, երջանիկ կ'ըլլայ՝ թէ աս աշխարհքիս մէջ ու թէ անդիի աշխարհք: Դարձեալ սորվեցուց, որ Աստուծոյ Երկրագութիւն սլետք է ընել հոգւով ու Ճշմարտութեամբ, եւ վերջապէս ինք զինքը յայտնեց որ Աեսիան է:

Հ. Ամարացի կնիկն ասոնք լսեց նէ ի՞նչ ըօսւ:

Պ. Ամարացի կնիկն ասոնք լսելուն ոգէս քաղաք վաղեց մարդիկները կանչելու համար, որ եկան ու զինքն իրենց քաղաքը հրաւիրեցին: Յիսուս գնաց ու Երկու օր իրենց քով կեցաւ, եւ իր քարոզութեամբն անոնց մէջէն շատերը դարձուց:

Հ. Յիսուս Ամարիայէն ո՞ր գնաց եւ ի՞նչ դործեց:

Պ. Հիսուս Ամարիայէն կանա դարձաւ, եւ հոն թագաւորազնի մ'որդին ծանր հիւանդութենէ բժշկելէն ետեւ, կափառնառմ գնաց եւ հոն բնակեցաւ: Օր մը Յիսուս գեննեսարեթայ

ծովակին քովերը պոլտած ատեն՝ զԱխմոն ու զԱնդրէաս ու Զերեթէոսի երկու որդիքը՝ զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս, որոնք ձուկ կ'որսային, կանչեց որ իր ետեւէն դան, որոնք սիրով անոր աշակերտ եղան:

Հ. Եղին ատեն ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Եղին ատեն շատ բազմութիւն ժողվուելով՝ Յիսուս Պետրոսի նաւը մտած ցամաքէն հեռացաւ ու նաւին մէջէն կը քարոզէր: Լմբն-նալէն ետքը Պետրոսի ըստ, որ նաւն աւելի բացը տանի եւ ուռկանը ծով նետէ: Պետրոս հնագանդելով անբաւ ձկանց որս մ'ըրաւ: Ասկէ ետքը Յիսուս իրենց հետ Կափառնաում մտաւ եւ հոն դիւահար մը բժշկելէն ետեւ՝ Պետրոսի տունը գնաց անոր զոքանչը չերմէն աղատեց:

Հ. Յիսուս Կափառնաում եղած ատեն՝ ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յիսուս Կափառնաում եղած ատեն միշտ հրաշագործութիւններ ընելով՝ ժողովուրդը քովէն չէր հեռանար: Անդամ մ'անոնցմէ քիշ մը հեռանալ ուզելով՝ աշակերտաց հետ նաւ մտաւ, դիմաց անցնելու համար: Կէս ճամբան սաստիկ ալէկոծութիւն մ'ելաւ, եւ Յիսուս աշակերտաց արթընցընելովը քնէն ելաւ ու իրենց թերահաւատութիւնը յանդիմաննելէն ետեւ, ծովուն ու հովին սաստեց եւ մէկէն խաղաղցաւ:

Հ. Կըկու Գերգեսացի դիւահարներն ի՞նչպէս բժշկուեցան:

Պ. Յիսուս Կափառնաումի դիմացը Գեր-

գեսացւոց երկիրն անցաւ նէ, հոն գերեզմաններու մէջ բնակող երկու դիւահարաց պատահեցաւ, որոնք կ'աղաչէին որ զիրենք չտանչէ: — Իսկ սատանաները Յիսուսէն խնդրեցին որ հոն գտնուող խողերուն մէջ մտնեն: Յիսուս հրաման տալուն պէս՝ խողերը դիւահարեցան ու ծով նետուելով խղդուեցան, որով եւ այսահարները բժշկուեցան:

Հ. Յիսուս Կափառնաումի անդամալոյծն ի՞նչպէս բժշկեց:

Պ. Յիսուս Կափառնաում դարձաւ նէ բազմութիւնը քովը ժողվուեցաւ, այնպէս որ քանի մը հոգի՝ բժշկելու համար անդամալոյծ մը բերին, եւ Յիսուսի կեցած տեղը չկրնալով խոխել, տան առաստաղը քակելով անդամալոյծն անկէ վար իշուցին: Յիսուս անոնց հաւատքը տեսնելով անդամալուծին Մեղքդ թողուի, ըստ: Փարիսեցիք աս բանս հայհութիւն կարծեցին. Աստուծմէ զատ ով կրնայ մեղքը թողուլ կը սէին: Յիսուս մեղաց թողութիւն տալու իշխանութիւնը ցուցընելու համար, անդամալուծին ըստ որ անկողինն առնու երթայ, որն որ կատարեց: Հոն կեցողներն աս տեսնելով, Աստուծոյ իմառք կու տային:

Հ. Վատթէոս մաքսապետն ի՞նչպէս աշակերտութեան կանչուեցաւ:

Պ. Յիսուս Երուսաղէմ չգացած նորէն Կափառնաումէն Գալիլիայի ծովեղերքը դնաց եւ հոն տեղուանքը Վատթէոս անունով մաքսա-

պետն աշակերտութեան կանչեց : Մատթէոս
շուտ մը տունը տեղը թողուց Յիսուսի ետեւէն
գնաց, եւ իր շնորհակալութիւնը ցուցընելու հա-
մար՝ զՅիսուս կերակրոյ հրաւիրեց իր փարիսեցի
բարեկամաց հետ, որոնք զՅիսուս աս հրաւէրն
ընդունելուն համար սկսան բամբասել . բայց Յի-
սուս կարճ խօսքով զիրենք պապանձեցուց :

**Հ. Յիսուս Յայրոսի աղջկանն ու Երկու
կոյրերուն ի՞նչ ըրաւ :**

Պ. Յիսուս Յայրոս անունով ժողովրդա-
պետի մը տունը գնաց, եւ անոր մեռած աղջիկն
ողջնցուց : Իսկ Գալիլիայի ծովեղերքէն ետ դառ-
նալու ատեն Երկու կոյր ետեւէն կու դային ու
կը կանչէին Յիսուս որդի Դաւթի ողորմէ մեղի .
Յիսուս ձեռուըներն անոնց աչուըներուն վրայ
դնելով, բացուեցան : — Ետքը կափառնառմէն
ելաւ Նաղարեթ իր գաւառն եկաւ ու շաբաթ
օրերը ժողովրդանոցին մէջ կը վարդապետէր :

ՀԱՏԹԻԱՖԻՔ

Քրիստոսի քարոզութեան երկրորդ տարին ու
երկրորդ զատիկը :

**Հ. Յիսուս ի՞նչ առթով Երուսաղէմ գնաց
եւ հոն ի՞նչ ըրաւ :**

Պ. Յիսուս զատկի տօնին պատճառաւ Ե-
րուսաղէմ գնաց, եւ Պրոբատիկէ ըսուած աւա-
զանին քով 38 տարիէ ի վեր պառկած հիւանդ
մառողջացուց : Աս բժշկութիւնն ըրած օրը շա-

բաթ օր մըն էր: Հրեայք ու Փարիսեցիք՝ որ Յիսուսի դէմ էին, աս դէպքը եւ մանաւանդ ուրիշ շաբաթ օր մը աջ ձեռքը դօսացած մարդը բժշկելը տեսնելով՝ շատ կատղեցան ու խորհուրդ ըրին թէ ինչպէս զինքը մեռցընեն: Իսկ Յիսուս անոնց միտքն իմանալով՝ Գալիլիայի ծովուն քովերը դնաց:

Հ. Քիսուս 12 առաքեալներն երբ ընտրեց:

Պ. Քիսուս օր մը լեռան վրայ ելաւ, բոլոր գիշեր աղօթքը ըրաւ եւ առտու ըլլալուն պէս իր աշկերտներուն մէջէն ոմանք լեռան վրայ կանչելով՝ անոնցմէ 12 հոգի զատեց, զորոնք առաքեալ անուանեց:

Հ. Առաքելոց անուններն ի՞նչ են:

Պ. Տասուերկու Առաքելոց անուններն են
Ա. Սիմոն Պետրոս, Բ. Անդրէաս անոր Եղբայրը,
Գ. Յակոբոս մեծ՝ Զեբեթեայ որդին. Դ. Յովհաննէս անոր Եղբայրը, Ե. Փիլիպպոս, Զ. Բարթուղիմէոս, Է. Թովմաս, Ը. Մատթէոս, Թ. Յակոբոս Փոքր, Ժ. Սիմոն Կանանացի, ԺԱ. Թադէոս, ԺԲ. Յուդա Իսկարիովտացի:

Հ. Քիսուսի վարդապետութեանց մէջէն ամէնէն երեւելին որին լեռան վարդապետութեան ըստածն է, զորն որ լեռան մը վրայ ըրաւ ուր շատ ժողովուրդ կար: Աս վարդապետութեան մէջ ութ երանութենէն զատ՝ ասոնք ալ սորվեցուց, թէ ճշմարիտ երջանկութիւնը սրտի մա-

Պ. Քիսուսի վարդապետութեանց մէջէն ամէնէն երեւելին լեռան վարդապետութեան ըստածն է, զորն որ լեռան մը վրայ ըրաւ ուր շատ ժողովուրդ կար: Աս վարդապետութեան մէջ ութ երանութենէն զատ՝ ասոնք ալ սորվեցուց, թէ ճշմարիտ երջանկութիւնը սրտի մա-

քրութեան վրայ կը կայանայ. թէ պէտք ենք՝ նոյն
իսկ մեր թշնամիները սիրել, եւ զմեղ հալա-
ծողներուն բարիք ընել. թէ Մեր ընկերին ըրած-
չարիքին դիմացը՝ բարիք պէտք ենք ընել. թէ
Պէտք ենք ամէն բանեն յառաջ՝ Աստուծոյ ար-
քայութիւնը խնդրել, մնացած հարկաւոր բանե-
րը մեղի կը տրուին:

Հ. Հիսուս լեռնեն վար իջած ատեն Բնչ
պատահեցաւ:

Պ. Հիսուս լեռնեն վար իջած ատեն բա-
րուտ մ'եկաւ, իրմէ բժշկութիւն խնդրեց. Յի-
սուս ձեռքը վրան երկրնցընելուն պէս բժշ-
կուեցաւ:

Հ. Հիսուս հարիւրապետին ծառան Բնչ-
պէս բժշկեց:

Պ. Հիսուս երբոր Կափառնառում եկաւ,
Հրեայք հարիւրապետի մը կողմանէ եկան աղա-
չելու, որ գայ անոր հիւանդ ծառան բժշկէ: Յի-
սուս յանձն առաւ ու իրենց հետ գնաց. բայց
հարիւրապետը մարդ խաւրեց անոր ըսել տալով,
թէ Արժանի չեմ այնպիսի հիւր մը տունս ըն-
դունելու, միայն խօսք մ'ըսէ ծառաս կը բժշ-
կուի: Յիսուս անոր հաւատքին ու խռնարհու-
թեան վրայ շատ զարմացաւ ու ծառային ալ ա-
ռողջութիւն պարգևեց:

Հ. Հիսուս Նային քաղաքն Բնչ ըսաւ:

Պ. Հիսուս Կափառնառումէն Գալիլիայի
Նային քաղաքն եկաւ, եւ հոն այրի կնոջ մը մե-
ռած մէկհատիկ տղան ողջընցուց:

Հ. Աիման ով է. մեղաւոր կնոջ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Աիման Փարիսեցի մըն էր, որ զՅիսուս կերակրոյ հրաւիրեց. Յիսուս ալ յանձն առաւ: Քաղքին մէջ գէշ կնիկ մը կար, որ Յիսուսի փարիսեցւոյն տունն ըլլալը լսելով, շիշ մ'ազնիւ եղ առած հոն գնաց, Յիսուսի ոտքն ինկաւ, սկսաւ մեղքերուն վրայ լալ, ու արցունքովը կը թրցէր, մազերովը կը չորցընէր, ետքը կը պադնէր ու եղով կ'օծէր: Յիսուս ան կնկան զղջումն ու իրեն ցուցուցած մեծ սէրը տեսնելով մեղքերուն թողութիւն տուաւ:

Հ. Յիսուս կափառնառւմ եկաւ նէ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս նորէն կափառնառւմ եկաւ նէ քովը շատ բազմութիւն ժողվուեցաւ, եւ իրեն կոյր ու համր գիւահար մը բերին. Յիսուս զանիկայ բժշկելով՝ գիւահարը սկսաւ խօսիլ: Փարիսեցիք՝ գործած հրաշքը լսեցին նէ՝ Սատանաներուն մեծին ձեռքովը կը գործէ ըսին. Յիսուս նոյն խօսքին անիրաւ ըլլալը ցուցուց ու աս առթով ժողովրդեան օդտակար խօսակցութիւնն մ'ըրաւ ու ցուցուց թէ Հոդուոյն սրբոյ դէմ դնելը մեծ մեղքէ. իր երեքօրեայ յարութիւնը Յովաննու պատմութեամբն անոնց հասկըցուց: Դարձեալ ապաշխարելէն ետքը նորէն առջի շար ճամբան դառնալը գէշ բան ըլլալն օրինակաւ մ'իմացուց:

Հ. Աս խօսակցութեան ատեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Թ. Ասոնք խօսած ատեն մայրն ու եղբարքը (ազգականները) եկան ու զինքը կ'ուզէին. Յիսուս անոնց յայտնեց որ իր երկնաւոր հօրը կամքը կատարողներն իր մայրն ու եղբարքն են: Նոյն օրն ելաւ ծովին քով գնաց եւ հոն կը վարդապետէլ: Բայց տեսնելով որ բաղմութիւնը կը շատնայ, նաւ մտաւ ու անոր մէջէն սկսաւ ժողովրդեան առակներով խօսիլ:

Հ. Ի՞նչ են աս առակները:

Թ. Աս առակներն են, Սերմանացանին առակը, որով ցուցուց թէ ի՞նչպէս պէտք է Աստուծոյ խօսքը լսել ու պահել: Ագարակին առակն որով երկնից արքայութիւնը (եկեղեցին) անոնց նկարեց: Դարձեալ նոյն արքայութիւնը նմանցուց մանանխոյ հատի, մարդարտի, խմորոյ. ծովը ձգուած ուռկանի՝ որուն մէջ ամէն տեսակ ձուկ կ'իյնայ, սերման՝ որ գիշեր ցորեկ ինք իրեն կ'աճի կը հասնի:

Հ. Քովհաննէս Մկրտիչ Երբ եւ ինչո՞ւ գլուխատուեցաւ:

Թ. Քովհաննէս Մկրտիչ աս ատեններս Հերովդէս Անդիպալասի հրամանաւը բանտի մէջ գլխատուեցաւ, Հերովդեսի աղջկան խնդրելովը: Յովհաննեսի աշկերտներն անոր մարմինը թաղեցին ու եկան Յիսուսի պատմեցին:

Հ. Յիսուս ասկէ ետքն ո՞ւր գնաց եւ ի՞նչ կընէր:

Թ. Յիսուս ասկէ ետքը քաղաքներն ու գեղերը պարտելով, Աստուծոյ արքայութիւնը կը

քարոզէր: Տասուերկու առաքեալներէն ղատ՝ հետո քանի մը կնիկներ ալ կ'երթային, զորոնք Յիսուս ղանազան հիւանդութիւններէ աղատած էր:

Հ. Հիսուս առաքեալներն երբ եւ ի՞նչպէս քարոզութեան խաւրեց:

Պ. Եցրբոր Յիսուս տեսաւ ժողովուրդը, վրանին խղճաց որ առանց հովուի մնացած ոչ խարներու պէս ցրուեր են: Ուստի առաքեալները կանչեց, իրենց իշխանութիւն տուաւ որ երթան քարոզեն, հիւանդներ բժշկեն, դիւահարները սատանային ձեռքէն աղատեն. շատ մը խրատներ ալ տալէն ետքն երկու երկու խաւրեց:

Հ. Հիսուս ի՞նչ առթով հացն առջի անգամ շատցուց:

Պ. Հիսուս օր մը քարոզելով ու բժշկութիւններ ընելով իրիկուն եղաւ. ժողովուրդը չուզեց անօթի տուն խաւրել. հոն տղու մը քով հինգ հաց ու երկու ձուկ կար. Յիսուս հացն ու ձուկը շատցընելով զիրենք կշտացուց, որ 5000 հոգի էին, կնիկներն ու տղաքը չհամրելով: Ժողովուրդն աս որ տեսաւ, ճշմարիտ մարդարէն ասէ ըսելով ուզեց զինքը թագաւոր ընել: Բայց Յիսուս աճապարեց շուտ մ'առաքեալները նաւդրաւ ճամբեց, ինքն ալ ժողովուրդը ձգեց լեռան վրայ ելաւ աղօթելու:

Հ. Գիշերն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Առաքեալները ծովին մէջ ալէկոծութեան բռնուելով, Յիսուս գիշերը ծովուն վրայէն քալելով իրենց կ'երթար: Առաքեալք

իսկզբան առերեւոյթ տեսիլք մը կարծեցին, բայց
Յիսուս ինք ըլլալն իմացուց . Պետրոս Հրաման
առնելով ծովու վրայէն Յիսուսի կու դար. Ճամ-
բան խղդուելու մօտ եղաւ նէ՝ Յիսուս անոր
ձեռքէն բո՞նեց ու մէկտեղ նաւ մտան ու կա-
փառնառում դացին:

ՀԱՏՈՒՅԹ Գ.

Քրիստոսի քարոզութեան երրորդ տարին են
երրորդ զատիկը :

Հ. Յիսուս ի՞նչ առթով մեղաց էութիւնը
վարդապետեց :

Պ. Յիսուս կափառնառումէն զատկի աօնին
պատճառաւ Երուսաղէմ գնաց : Հոս Փարիսեցի-
ներէն ամբաստանութիւն լսեց առաքելոց վրայ,
որ առանց իրենց ձեռքը լուալու հաց կ'ուտեն :
Յիսուս անոնց աւելորդապաշտութիւնն Երեսը
զարնելով՝ սորվեցուց որ միայն մարդուն սրտէն
ելած պղծութիւնն ու չարութիւնները զինքը
կը պղծեն :

Հ. Յիսուս քանանացի կնկան ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Յիսուս Տիւրոսի ու Սիղոնի կողմերը
գացած ըլլալով, հոն քանանացի կնոջ աղաչան-
քին լսելով, անոր խոնարհութեանն ու մէծ վրս-
տահութեան համար, այսահար աղջիկը սատա-
նային ձեռքէն ազատեց :

Հ. Յիսուս Տիւրոսէն ուր գնաց եւ ինչնո՞ր
գործեց :

Պ. Յիսուս Տիւրոսէն Գալիլիայի ծովուն
քովերը գնաց, եւ հոն խուլ ու համր մարդ մը
բժշկեց: — Ասկէ ետքը հոն լեռ մ'ելաւ ու
քովը ժողվուած բազմութեան մեջէն կաղերը,
կոյրերն ու ամէն տեսակ հիւանդութիւն ունե-
ցողները բժշկեց:

Հ. Երկրորդ անգամ ի՞նչպէս ժողովուրդը
կշտացուց եւ ուրիշ ի՞նչ հրաշք գործեց:

Պ. Ժամանակն ուշացած ըլլալով հոս եր-
կրորդ անգամ եօթը հացով ու քիչ ձուկով
4000 հոգի կերակրեց, կնիկներն ու տղաքնչհա-
շուելով: — Ժողովուրդը խաւրելէն ետքը աշա-
կերտաց հետ նաւ մտաւ ու Դաղմանունեայ կող-
մերը գնաց: Հոս առջեւը կոյր մը բերին, որուն
աչքերուն թուք քսելով ու ձեռքը վրան դնե-
լով բացաւ, ու պատուիրեց որ մէկուն չպատմէ:

Հ. Յիսուս Պետրոս առաքեալն Երբ եկե-
ղեցւոյ գլուխ դրաւ:

Պ. Յիսուս Կեսարեայ Փիլիպպեայ կողմերը
գալով հոն առաքելոց հարցուց թէ իրենք զ՞վ
կը կարծեն զինքը. Պետրոս անոր Քրիստոս Որդի
Աստուծոյ ըլլալը խոստովանելով՝ Յիսուս անոր
երանի տուաւ ու զինքն իր եկեղեցւոյն գլուխ
եւ իր փոխանորդն ըրաւ:

Հ. Յիսուս Երբ եւ ի՞նչպէս այլակեր-
պեցաւ:

Պ. Յիսուս զՊետրոս եկեղեցւոյ գլուխ
դնելէն վեց օր ետքը Պետրոս, Յակոբոս ու Յով-
հաննէս առաքեալներուն հետ (թարօր) լեռն

Ելաւ աղօթելու։ Հոն մէկէն երեսը փոխուեցաւ,
լուսաւոր կերպարանք մ'առաւ, Մովսէս ու Եղիա
երեւցան ու հետը խօսեցան։ Յիսուս պատուի-
րեց առաքեալներուն որ իրենց տեսածը մէկուն
չպատմեն մինչեւ որ յարութիւն առնէ։

Հ. Լեռնէն իջած ատեն՝ ի՞նչ բան պա-
տահեցաւ։

Պ. Լեռնէն իջած ատեն՝ Յիսուսի դիմա-
ցը մեծ բազմութիւն մ'ելաւ։ Մէջերնէն մէկը
կ'աղաչէր որ ողորմի իր մէկհատիկ որդւոյն, որ
լուսնոտ էր ու սատանայէն չարաչար կը տան-
ջուէր. Առաքելոց բերի, ըսաւ, բայց չկրցան
բժշկել։ Յիսուս թէ իր որդւոյն ու թէ առա-
քեալներուն թերահաւատութիւնը յանդիմանե-
լէն ետեւ, տղան առջեւը բերել տուաւ, աղա-
տեց ու կատարեալ առողջացուց։

Հ. Քիսուս ի՞նչ ճամբով սովորական տուր-
քը վճարել տուաւ։

Պ. Կափառնաում եկան նէ, սովորական
տուրքը վճարելու համար՝ Պետրոս առաքեալը
խրկեց որ երթայ ծով կարթ նետէ, առջի
բռնած ձկան բերանը բանայ, ելած ստակն ի-
րենց երկուքին համար վճարէ։

Հ. Քիսուս գլխաւորութեան առթիւ ի՞նչ
խրատներ աւանդեց։

Պ. Երբոր առաքեալներուն մէջ խնդիր ե-
լաւ թէ մէջերնէն ով է մեծ, Յիսուս զիրենք
խրատեց, ըսելով՝ թէ Մէջերնէդ գլխաւոր ըլ-
լողն՝ ի՞նք զինքը ամէնէն պղտիկ սեպէ։ Աս առ-

թով միանգամայն գայթակղութեան ինչշափ
վասակար բան ըլլալը յայտնեց: Եղբայրական
յանդիմանութեան վրայ ալ խօսք բացուելով՝
Պետրոս առաքեալին հարցմանը թէ քանի ան-
գամ պէտք է ներել, պատասխան տուաւ թէ
միշտ ներելու է: +

Հ. Հիսուս տասը բորոտներն ուր եւ ի՞նչ-
պէս բժշկեց:

Պ. Հիսուս Երուսաղէմ գացած ատեն, եր-
բոր Սամարիայի ու Գալիլիայի մէջէն կ'անցնէր,
զիմացը տասը բորոտ ելան, ու կ'աղաչէին որ ի-
րենց ողորմի: Յիսուս օրինաց համեմատ իրենց
հրամայեց որ իրենք զիրենք երթան քահանային
ցուցընեն: Գացին ցուցուցին ու բժշկուեցան:

Հ. Փարիսեցիք Յիսուսի դէմ ի՞նչ մտա-
ծեցին:

Պ. Յիսուս տաղավարահարաց տօնին վեր-
ջին օրերը տաճար գալով, սկսաւ ժողովրդեան
վարդապետել: Ժողովուրդն անոր վարդապե-
տութեանց վրայ կը զարմանար. բայց Փարիսե-
ցիք վրան կը նախանձէին, անոր համար ալ շատ
հնարքներ կը մտածէին որ զինքը մեռցընեն,
բայց անոնցմէ մէկն ալ շյաջողեցաւ:

Հ. Հիսուս ի ծնէ կոյրն ի՞նչպէս բժշկեց:

Պ. Հիսուս տաճարէն Երթալու ատեն՝ ի
ծնէ կուրի մը հանդիպեցաւ: Յիսուս գետինը
թքաւ կաւ շինեց կուրին աշացը քսեց ու պա-
տուիրեց որ Սելովամայ աւաղանը լուացուի. կոյրը
գնաց լուացուեցաւ եւ աշուշները բացուեցան:

Հ. Յիսուսի 72 աշկերտներն ի՞նչ գործեցին:

Պ. Յիսուս 12 առաքեալներէն զատ 72 աշակերտ ալ ընտրած էր,ու զիրենք երկ'երկու խրկած էր ան քաղաքներն ու գեղերը պտըտելու, ուր որ ինքն ալ ետքէն պիտի հանդիպէր: Ասոնք շատ ատենէ ետքն եկան ուրախութեամբ Յիսուսի պատմեցին, որ իր անուամբը սատանաներն իրենց կը հնազանդին: Յիսուս զիրենք խրատեց որ անոր համար միայն ուրախանան, որ իրենց անունն երկինքը գրուած է:

Հ. Յիսուս աղօթք ընելու վրայ ի՞նչ խօսեցաւ:

Պ. Յիսուս առանձին տեղ մ'աղօթելէն ետքը, իր աշկերտներէն մեկը խնդրեց որ իրենց աղօթք ընել սորվեցընէ: Ինքն ալ աս առթով չայր մերը սորվեցուց, եւ աղօթքի վրայ զանազան բաներ վարդապետեց: «Կախ ըստ պէտք ենք զԱստուած մեր հայրը կանչել եւ անոր մեծ վըստահութիւն ունենալ. Երկրորդ թէ զամէնքն ալ աս Հօր որդւոց պէս պիտի սիրենք. թէ մեր աղօթքին մէջ, հոգեւոր բարիքէն զատ՝ մարմնաւոր բարիք ալ կրնանք խնդրել, միայն թէ անոնք Աստուծոյ փառաց ծառայեն:

Հ. Աղօթքի ու ապաշխարութեան նկատմամբ ի՞նչ օրինակներ բերաւ:

Պ. «Կատառասորին» ու այրի կնոջ առակները պատմելով՝ աղօթքի մէջ մեր ունենալու յարատեւութիւնը ցուցուց: Ապաշխարութեան վրայ

ալ զանազան օրինակներ բերաւ, որոնց գլխաւորն է անառակ սրբոյն օրինակը: Իսկ արծաթասէր Փարիսեցւոց՝ Ղաղարոսին ու Նեծառան առակը պատմեց:

Հ. Հրեայք ինչո՞ւ ուղեցին զՅիսուս քարկոծել:

Պ. Երբոր Յիսուս նաւակատեաց տօնին օրերը տաճարին, Արահ Սողոմոնի ըսուած տեղը կը պտըտէր, Հրեայք իր չորս դին պատեցին ու ըսին. Եթէ Մեսիան ես, յայտնի ըսէ մեզի: Յիսուս պատասխանեց. Ես ըսի բայց դուք չէք հաւատար, վասն զի երկնաւոր Հօրս ոչխարներէն չէք. Ես ու Հայրս մէկ ենք: Հրեայք աս որ լսեցին մէկէն զինքը քարկոծել ուղեցին. Յիսուս զիրենք թողուց Յորդանանն անցաւ, ան կողմերը գնաց՝ ուր որ յառաջ Յովհաննէս կը մլրտէր:

Հ. Քիսուս Յօրդանանու անդիի կողմերը ի՞նչ ըրաւ: Հարուստին ի՞նչ պատասխանեց:

Պ. Քիսուս Յօրդանանու անդիի կողմերը գնաց նէ, շատ բազմութիւն իրեն կու դային: Նաեւ տղաք ալ կը բերէին զորոնք Յիսուս դիրէն առնելով կ'օրհնէր: Յիսուս նորէն Յօրդանանէն ասդին Հրէաստանի սահմանն եկաւ նէ, հոն հարուստ մ'իրեն հարցուց թէ Յաւիտենական կեանքը ժառանգելու համար ի՞նչ ընեմ: Յիսուս, պատուիրանները պահէ ըսաւ: Եւ Երբոր հարուստը պատասխանեց թէ Պղտիկուց ի վեր պահած եմ. Յիսուսըսաւ. Եթէ կատարեալ կ'ուզես ըլլալ, հարստութիւնդ թող ու ետեւէս

եկուր: Աս խօսքիս հարուստը տրտմած դնաց: Յիսուս մեծ սրտի ցաւով առաքեալներուն իմացուց՝ թէ ի՞նչչափ դժուարին է արքայութիւն երթալ անոնց՝ որոնք իրենց յոյսն ընչից վրայ կը դնեն:

Հ. Յիսուս Փարիսեցւոց փառասիրութիւնն ի՞նչպէս խայտառակեց:

Պ. Յիսուս անդամ մ'ալ Փարիսեցւոց եւ անոնց նման կեղծաւորներուն փառասիրութիւնը յանդիմանելու համար, Փարիսեցւոյն ու մաքսաւորին օրինակը բերաւ, որոնցմէ առջինն իր հպարտութեան համար դատապարտուեցաւ, ու երկրորդն իր խոնարհութեամբն արդարացաւ:

Հ. Պաղարոս ով է եւ ի՞նչպէս յարութիւն առաւ:

Պ. Պաղարոս Յիսուսի բարեկամն էր. Յիսուս երբ որ Յորդանանու կողմերն էր, Պաղարոս ծանր հիւանդանալով անոր Մարիամ ու Մարթա քոյրերը Յիսուսի խմացուցին, որ իրենց եղբայրն հիւանդ է: Յիսուս երկու օր մ'ալ հոն ուշանալէն ետքն ելաւ առաքեալներուն հետ բեթանիա եկաւ Պաղարոսի տունը, որն որ չորս օր յառաջ մեռած ու թաղուած էր: Յիսուս զիրենք միսիթարելէն ու յուսացընելէն ետեւ, գերեզման դնաց, ու Պաղարոսը դուրս կանչեց, որն որ սպատանքով ելաւ կեցաւ: Աս առթով շատերը դարձան. բայց Փարիսեցիք քահանայապետներուն հետ խորհուրդ ըրին որ զՅիսուս բռնեն մեռցընեն:

Հ. Յիսուս՝ Զերեգեայ որդւոց մայրն ի՞նչ-
պէս խրատեց:

Պ. Յիսուս քիչ մ'ատեն Եփրայիմ կե-
նալէն ետեւ, Երուսաղէմ դարձած ատեն ճամ-
բան Սողոմէ՝ Զերեգեայ որդւոց մայրը՝ իր որ-
դիքներէն դրդուած՝ Յիսուսէն խնդրեց որ թա-
գաւոր ըլլայ նէ՝ իր երկու որդիքը զՅակոբոս եւ
զՅովհաննէս՝ աջ ու ձախ դին նստեցընէ: Յի-
սուս իրենց սորվեցուց որ իր թագաւորութեան
(Եկեղեցւոյն) մէջ իշխելը՝ չարչարանք քաշելու,
նեղութեանց համբերելու վրայ կայացեալ է:

Հ. Երիքովի կոյրին, Զակքէոսի ու Քար-
տիմէոսի Յիսուս ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Շամբան յառաջ տանելով Երիքովի
մէջ մուրացիկ կոյր մը բժշկեց: Աս առթով
բազմութիւնը ժողվուեցաւ: Զակքէոս մաքսա-
պետն ալ զՅիսուս տեսնել ուղելով՝ հասա-
կին կարձութեանը համար ծառ մ'ելած էր.
Յիսուս անոր Զակքէ վար իջիր, այս գիշեր քու-
տունդ եմ, ըսաւ. Զակքէոս զինքն ուրախու-
թեամբ ընդունեցաւ եւ խոստացաւ որ իր ըն-
չից կէսն աղքատաց տայ: — Յիսուս Երիքովէն
ելելու ատեն՝ Քարտիմէոս կոյրը մէկ ուրիշ կոյր
մուրացկանի հետ բժշկեց:

Հ. Յիսուս Սիմոն բորտին տունը կերա-
կուր կերած ատեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յիսուս ղատկի տօնէն վեց օր յառաջ
քեթանիա եկաւ. Հոն Սիմոն անունով բորոտ
մը՝ որ քիչ մը յառաջ Յիսուսէն բժշկուած էր,

զինքն առաքեալներուն հետ սեղանի հրաւիրեց. Հրաւիրեալներուն մէկն ալ Ղաղարն էր, որուն Մարթա քոյրը սեղանին կը ծառայէր. իսկ Մարիամ քոյրը Յիսուսի ոտքն աղնիւ եղով օծեց ու գլխի մազերովը սրբեց չորցուց. Եղին աւելցածն ալ գլուխը թափեց: Յուղա Կոկարիովացին ըսաւ. Մեղք այնչափ եղին, կընար ծախուիլ ու գինն աղքատաց ողորմութիւն տրուիլ: Յիսուս ասոր ինչ հոգւով ըսած ըլլալը գիտնալով, ըսաւ. Ինք աղէկ դործք ըրաւ. աղքատներն ամէն ատեն ձեզի հետ են, բայց ես միշտ ձեր հետը չեմ: — Հրեայք Յիսուսի բեթանիա ըլլալն իմացան նէ՝ հոն վաղեցին, որպէս զի թէ զինքն ու թէ զղազար տեսնեն: Անոր համար քահանայապետները մտածեցին որ զղազարոս ալ մեռցընեն, վասն զի անոր պատճառաւը շատերը Յիսուսի կը հաւատային:

Հ. Յիսուս Երուսաղէմ ի՞՞նչպէս մտաւ ու հոն ի՞՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս Երկրորդ օրն առաքեալներուն հետ Երուսաղէմ դալու ճամբայ ելաւ: Զիթենեաց լեռան մօտ բեթիագէ դեղը մօտեցաւ նէ, աշկերտներէն Երկուքը Խրկեց որ գիմացի գեղն Երթան ու հոն կապուած էշը քակեն բերեն: Անոնք դացին ու բերին եւ զՅիսուս հեծցուցած սկսան Երուսաղէմ դալ: Երուսաղէմ մնած ատեն ժողովուրդն արմաւենւոյ ու ձիթենւոյ ձիւղեր առած զինքը դիմաւորելու եկան, եւ Ոչոննա որ Գոռա յանուան Տէտուան, Ռաբուառ իսրայէլէ կը կան-

չեին։ Փարիսեցիք աս եղածները տեսնելով կատաղած իրարու կ'ըսէին, բան մը չկրցանք ընել. բոլոր աշխարհնք անոր ետեւէն գնաց։

Հ. Յիսուս Երուսաղեմայ տաճարն ի՞նչ ըրաւ։

Պ. Յիսուս Երուսաղեմ մտաւ նէ, շիտակ տաճար գնաց եւ հոնկէ վաճառականներն ու գնողները դուրս վորնտեց։ Հոն իրեն եկող կոյրերն ու կաղերը բժշկեց, եւ սկսաւ իրենց վարդապետել. իրիկունը բեթանիա գնաց։

Հ. Յիսուս Երկրորդ օրն ուր գնաց եւ ի՞նչ դործեց։

Պ. Յիսուս Երկրորդ օրն առտու նորէն Երուսաղեմ դարձած տեեն՝ անօթենալով, ճամբուն վրայի թզենիէն ուղեց քիչ մ'ուտել, եւ վրան տերեւէն զատ բան մը չգտնալով՝ ծառն անիծեց, որ շուտ մը չորցաւ. Եւ անցաւ տաճար գնաց ու հոն քահանայապետներուն, դպիրներուն անհաւատութիւնը, եւ ասոր համար ալ իրենց Աստուծոյ Երեսէն ձգուած ըլլախ այլ եւ այլ առակներով ցուցուց։ Դարձեալ ժողովը գեղձաւորութենէն զգուշանան. անոնց վայ տուաւ Երուսաղեմի կործանումը մարդարէացաւ։

Հ. Յիսուս իր Երկրորդ գալուստն ի՞նչ առակներով նկարագրեց։

Պ. Յիսուս պառը կուսանաց ու ժանժարանահայ ծառային առակները պատմելով զիրենք խրատեց որ իր աշխարհքս դատելու համար գա-

լուն միշտ պատրաստ ըլլան, եւ աս փառաւոր
երկրորդ գալուստը տեղն իւ տեղը ստորագրեց:
— Այսպէս Յիսուս Կէսօրները տաճարին մէջ
կը սորվեցընէր ու գիշերները Զիթենեաց լեռը
կ'երթար, կը հանդչէր. մինչեւ որ իր աշխարհ-
քէս վոխուելուն ժամանակը հասաւ:

Հ. «Քահանայապետները զՅիսուս մեռ-
ցընելու համար ի՞նչ խորհուրդ ըրին:

Պ. «Քահանայապետներն ու դպիրները,
զատկեն երկու օր յառաջ ժողովրդեան ծերե-
րուն հետ Կայիափա քահանայապետին տունը
ժողվուելով՝ որոշեցին որ զՅիսուս մեռցընեն.
բայց աս տօնին օրերը չըլայ, կ'ըսէին, որպէս զի
խոռվութիւն մը չելլէ:

Հ. «Յուղա՝ քահանայապետաց խորհրդոյն
ի՞նչպէս գործակից դժնուեցաւ:

Պ. «Յուղա Խոկարիովտացին՝ քահանայա-
պետաց խորհրդոյն ատեն եկաւ իրենց ըսաւ.
Ինձի ի՞նչ կու տաք եթէ զՅիսուս ձեզի մատ-
նեմ նէ: Անոնք ալ 30 արծաթ խոստացան:
Յուղա յանձն առաւ եւ նոյն ատենէն զՅիսուս
մատնելու առիթ կը փնտոէր:

Հ. «Յիսուս զատկական գառնն ուր կերաւ:
Սեղանի վրայ ի՞նչ ըսաւ:

Պ. «Յիսուս զատկական գառնն ուտելու
համար զՊետրոս եւ զՅովհաննէս քաղաք մար-
դու մը խաւրեց, որ անոր տան վերնատան մէջ
սեղանը պատրաստեն: Անոնք ալ դացին պա-
տրաստեցին: Կրիկուան դէմ Յիսուս առաքեալ-

ներուն հետ նոյն վերնատունը գնաց նստաւ, ղատկական գառնն ուտելու: Ուտելու ատեն Յիսուս սեղանէն ելաւ ու առաքելոց ոտքը լուաց:

Հ. Յիսուս Հաղորդութեան խորհուրդն ի՞նչպէս հաստատեց:

Պ. Յիսուս առաքելոց ոտքը լուալէն ետեւ նորէն սեղան նստաւ: Կերած ատեննին սեղանի վրայի հացէն առաւ, աշուշներն երկինք վերցուց գոհացաւ, կտրեց, աշակերտաց տուաւ ըսելով՝ Առէտ կերպոյտ, այս է ճարտին իմ: ‘Նոյնպէս բաժակն առաւ գոհացաւ եւ աշակերտաց տուաւ ըսելով՝ Առբէտ է դժոննէ տմենետին, այդ է արիւն իմ: Եւ պատուիրեց որ իր մահուան յիշատակին համար աս խորհուրդը միշտ կատարեն:

Հ. Յիսուս, զՅուդա կրցա՞ւ շահիլ:

Պ. Յիսուս, զՅուդա շահելու համար անոնց խմացուց որ իրենցմէ մէկը զինքը պիտ' որ մատնէ: Առաքեալք շատ խռովեցան ու կը հարցընէին. Արդեօք ես եմ: Յուդա ալ յանդգնութեամք հարցուց թէ, Արդեօք ես եմ, վարդապետ: Յիսուս ալ, Դուն ես, ըսաւ: Բայց Յուդա չզղջաց: Յիսուս զինքը ճամբեց ըսելով՝ ինչ պիտի ընես նէ՝ գնա՞ ըրէ: Առաքեալք ասկէ բան մը չհաշկրցան. արկղն ինք կրելուն՝ կարծեցին որ գնելու կամ աղքատաց բան մը տալու խրկեց: — Յուդա երթալէն ետեւ Յիսուս աշակերտաց բոլոր իր գլուխը գալիքները պատմեց ու երկայն խրատ մը տուաւ, ու դիսաւորաբար յանձնեց որ իրար

սիրեն։ Ասկէ ետքը սեղանն օրհնեց ու դէպ ի
Զիթենեաց լեռը ճամբայ ելան։

Գ Լ Ո Ւ Թ Գ .

ՅԻՍՈՒՍԻ ԶԵՐՁԱՐՈՒԵԼԻՆ ՈՒ ՄԵՌՆԵԼԻՆ ՄԻՆՉԵՒ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆԵԼԸ

Հ. Յիսուս գեթսեմանի պարտեղին մէջ
ի՞նչ ըրաւ։

Պ. Զիթենեաց լեռան ոտքը գեթսեմանի
անունով գեղ մը կար, պղտիկ պարտեղով մը։
Յիսուս առաքելոց հետ աս պարտեղը մտաւ եւ
զիրենք հոն թողուց, ու ապսպրեց որ աղօթք
ընեն։ Իսկ ինք զՊետրոս, զՅովհաննէս եւ զՅա-
կոբոս առաքեալները հետն առած պարտեղին
աւելի ներսի կողմերը գնաց։ Քիչ մը ետքն անոնք
ալ հոն թող տալով՝ ինք քարընկեց մը հեռու-
գնաց ու աղօթքի կեցաւ։

Հ. Յիսուս աղօթքի ատեն ի՞նչ ըրաւ։

Պ. Աղօթքի ատեն երեք անգամ առա-
քեալներուն այցելութիւն ըրաւ եւ երեք ան-
գամ ալ զիրենք քնոյ մէջ գտաւ։ Վերջին ան-
գամ անոնց եկաւ ու իր թշնամիներուն ձեռքը
մատնուելու ատենը հասած ըլլալն իմացուց։

Հ. Յիսուս ի՞նչպէս մատնուեցաւ ու բըռ-
նուեցաւ։

Պ. Յիսուսի առաքելոց խօսած ատեն՝ Յու-
դա խել մը բաղմութիւն հետն առած՝ լապտեր-
ներով, ջահերով, սրերով ու բրերով պարտեղ
մտաւ եւ ուղղակի Յիսուսի գնաց, զինքը բա-

բեւեց. Աղք լեր, վարդապետ ըսելով պագաւ։
Յիսուս սիրոյ հայեցուածով մը. Ընկեր, ըստ,
ինչու եկար. զՈրդի մարդոյ պաղնելով կը մատ-
նես։ Ետքը բազմութեան առջեւը գնաց եւ իր
Յիսուս Նաղովուեցի ըլլալն անոնց յայտնեց։ Աս
որ լսեցին ամէնքն ալ ետեւ ետեւ երթալով՝ գե-
տինը զարնուեցան։ Թէ որ զիս կ'ուղէք, ըստ
Յիսուս, զասնք (առաքեալները) թող տուեք։
Առաքեալք Յիսուսէն խնդրեցին որ թշնամիները
սրով զարնեն. եւ գետրոս մէկէն Մաղքոսի աջ
ականջը զարկաւ կտրեց։ Յիսուս գետրոսի ըսելէն
ետեւ թէ՝ Սուրդ պատեանը խոթէ, Մաղքոսի
ականջը բժշկեց ու թողուց որ զինքը կապեն.
առաքեալք նոյն ատեն զինքը թողուցին ու
փախան։

Հ. Արեայք զՅիսուս բոնեցին ի՞նչ ըրին։

Պ. Արեայք զՅիսուս բոնեցին նախ Աննա
քահանայապետին տարին, ուր Յիսուս իր տուած
համեստ պատասխանին համար ծառաներէն մէ-
կէն ապտակ մ'ընդունեցաւ։ Աննա զՅիսուս կա-
պած՝ կայիափա քահանայապետին խրկեց։ Հոս
ալ Յիսուս սուտ վկաներէն զրպարտութիւն
կրելով լուռ կեցաւ, եւ ինք զինք Քրիստոս Որդի
Աստուծոյ խոստովանելով՝ մահապարտութեան
վճիռն ընդունեցաւ։ Եւ ամէն տեսակ չարչարանք
ու թշնամնք կրեց։

Հ. Գետրոս զՅիսուս ի՞նչպէս ուրացաւ։

Պ. Յիսուս նոյն գիշերը քահանայապետին
առջին քննուած ատեն, գետրոս դուրսը սրահին

մէջ զՅիսուս երեք անգամ ուրացաւ։ Յիսուս
ան սրահը մտած ատեն՝ անոր երեսը նայեցաւ.
Պետրոս զղջաց, դուրս ելաւ սկսաւ դառնա-
պէս լալ։

Հ. Յուդա ի՞նչ վախճան ունեցաւ։

Պ. Յուդա՝ Յիսուսի մահուան դատապար-
տուելուն լուրն առաւ նէ, ըրածին վրայ զղջաց,
զՅիսուս աղատելու համար ուղեց ամէն միջոց ի-
գործ դնել. բայց երբոր չյաջողեցաւ յուսահա-
տեցաւ ու ինք զինք կախեց։

Հ. Յիսուս՝ Կայիափայէն ուր խրկուեցաւ
եւ ի՞նչ եղաւ։

Պ. Յիսուս Կայիափայէն կապուած Պիղա-
տոսի խրկուեցաւ։ Պիղատոս Յիսուսի զանազան
հարցումներ ընելով՝ անմեղ ըլլալը ճանչցաւ. ու
չըեաներէն անոր Գալիլիացի ըլլալը լսեց նէ,
բռնեց Հերովդեսի՝ ան տեղւոյն չորրորդապետին
խրկեց, որ զատկի տօնին պատճառաւ Երուսա-
լէմ եկած էր։ Հերովդէս Յիսուսի վրայ շատ
բաներ լսած ըլլալով՝ զինքը մէյ մը տեսնել
կ'ուղէր, յուսալով որ իր առջեւն ալ հրաշք
մը կը գործէ։ Յիսուս անոր ըրած հարցմանցն
ամենեւին պատասխան չտալուն համար Հերով-
դեսէն արհամարհուեցաւ ու նորէն Պիղատոսի
խրկուեցաւ։

Հ. Պիղատոս զՅիսուս աղատելու համար
ի՞նչ ըրաւ. ի՞նչպէս մահուան դատապարտեց։

Պ. Արեայք, ամէն տարի զատկի տօնին
բանտարկեալ մաղատելու սովորութիւն ունէին։

Արդ Պիղատոս աս առթով ուղեց զՅիսուս անոնց ձեռքէն աղատել. Եւ անոր անմեղութիւնն իրենց առջեւը դնելէն ետքը, հարցուց իրենց Զօվ կ'ուզէք որ աղատ թողում զՔարաբբա՞ խոսվարին ու մարդասպանը, չէ նէ զՅիսուս 'Նազովուցի: Քահանայապետներէն ու ծերերէն գըրգուուած ամէնքը մէկ բերան պոռացին որ զՔարաբբա արձակէ: Պիղատոս հարցուց թէ զՅիսուս ի՞նչ ընեմ: Անոնք ալ Խաչ Հանէ, Խաչ Հանէ, պոռացին. Պիղատոս անսալով՝ զՔարաբբա արձակեց Եւ զՅիսուս ձաղկելու խրկեց, յուսալով թէ անով իրենց միտքը փոխուի: Կակ զի՞նուորները զՅիսուս առին ու աղէկ մը ծեծեցին Եւ արեան մէջ թաթիսած նորէն Պիղատոսի տարին, որ Խղճալով զինքը նորէն ժողովոդեան ցուցուց ըսելով՝ Ահա ձեր թագաւորը, կը խոստովանիմ որ վըան յանցանք մը դտած չեմ: Քայց անոնք Խղճալու տեղ, աւելի եւս կատղեցան ու Խաչ Հանէ կը կանչէին: Պիղատոս տեսնելով որ ալ Ճար չկայ, ձեռուըները լուաց Եւ զՅիսուս անոնց ձեռքը տուաւ որ Խաչէն:

Հ. Արեայք զՅիսուս ի՞նչպէս խաչեցին:

Պ. Օինուորք՝ Յիսուսի վըայէն կարմիր վերաբկուն մէկդի առին ու խաչն ուսը տուած՝ Երուսաղեմի փողոցներէն անցընելով՝ Գողգոթա տարին: Յիսուս՝ ծանր խաչին տակ ճնշուած ըլլալով՝ զԱխմոն Կիւրենացի բռնադատեցին որ խաչը տանելու իրեն օդնէ: Գողգոթա լեռան ոտքը լեղւով խառն գինի տուին որ խմէ. Քայց Յիսուս

չիմեց: Աերջապէս լեռան վրայ հանեցին ու խաչեցին. իր աջ ու ձախ կողմը մէյմէկ չարադրծալ մէկտեղ:

Հ. Յիսուս խաչին վրայ եղած ատեն ինչեր պատահեցան:

Պ. Յիսուս խաչին վրայ խաչահանուաց համար աղօթք ըրաւ: Պիղատոս անոր խաչին վրայ դնել տուաւ աս խօսքերը. Յիսուս Նազովեցի թագաւոր Հրէից: Խսկ զինուորները Յիսուսի զգեստներն իրենց մէջ բաժնեցին: Անկէ ետքը խաչին վրայ մնացած ատեն, քահանայապետք ու դպիրք եւ նոյն իսկ զինուորք զինքը ծաղը կ'ընէին. բայց չարագործներէն մէկը Յիսուսի աղաչելով որ զինքն արքայութեան մէջ յիշէ. Յիսուս իրեն ըստա. Այսօր հետս դրախտը պիտ'որ ըլլաս:

Հ. Յիսուս խաչին վրայէն Ս. Աստուածածնայ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուսի մայրը Ս. Աստուածածին, Յովհաննէս սիրելի աշակերտին հետ խաչին ոտքը կը կենար, եւ բոլոր չարչարանաց ատեն միշտ մօտ էր: Յիսուս աչուրները մօրը դարձուցած՝ զՅովհաննէս ցուցուց, ըսելով՝ Ահա քու որդիդ. ետքը Յովհաննեսի նայելով եւ զՍ. Աստուածածին ցուցընելով՝ Ահա մայրդ ըստա: — Աս ատենէն Յովհաննէս զՍ. Աստուածածին կը հոգար:

Հ. Յիսուս խաչի վրայ ի՞նչպէս հոգին աւանդեց:

Պ. Յիսուս խաչելելէն երեք ժամ ետքը

կէսօրը երկինքը մժնցաւ, բոլոր երկիրը խաւար պատեց: Յիսուս բարձր ձայնիւ կանչեց. Աստուած իմ Աստուած իմ ինչո՞ւ զիս թող տուիր: Քիչ մը ետքը՝ Ծարաւի եմ, պոռաց. իրեն լեզով խառն քացախ մատուցին: Յիսուս ճաշակելէն ետքը՝ Ամենայն ինչ կատարեալ է ըստ. Եւ ետքէն բարձր ձայնիւ՝ Հայր Հոգիս ձեռքդ կը յանձնեմ, կանչեց ու գլուխը ծռելով՝ Հոգին աւանդեց:

Հ. Յիսուսի մահուանը վրայ ի՞նչ հետեւեցաւ:

Պ. Յիսուսի մահուանը վրայ մէկէն երկիրը շարժեցաւ, քարերը ճաթեցան, գերեզմանները բացուեցան ու տաճարին վարագոյրը վերէն ի վար ինք իրեն պատուեցաւ: Հոն կեցող հարիւրապետն աս տեսնելով վկայեց, որ Արդարեւ Աստուծոյ որդի էր:

Հ. Յիսուսի մեռնելէն ետքն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Նըեայք՝ որովհետեւ ուրբաթ էր, որպէս զի չըլայ թէ անոնց մարմինները մինչեւ շաբաթ խաչի վրայ մնան, Պիղատոսէն հրաման առնելով երկու չարագործաց ծնկուըները խորտակեցին, բաց ի Յիսուսէն, որովհետեւ արդէն մեռեր էր. միայն զինուորներէն մէկն ապահով ըլլալու համար՝ տիգով անոր կողը խոցեց եւ անմիջապէս արիւն ու ջուր վաղեց:

Հ. Յիսուսի թաղումն ի՞նչպէս եղաւ:

Պ. Յիսուսի թաղումն այսպէս եղաւ. Յովուէփ Արիմաթացի՝ Պիղատոսէն հրաման ընդունելով՝ սկսողեմոսի հետ Քրիստոսի մարմինը խա-

չէն առաւ ինկեց, պատեց ու մօտ պարտեղի մը
մէջ գերեղման դրաւ։ Քահանայապետներն ալ
զգուշութեան համար գերեղմանին քով պահ-
պան զինուոր կեցուցին։

Գ Լ Ո Ւ Թ Պ .

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԵՆՔՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱԹԵՆԱՅՈՑ
ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ . Յիսուս ի՞նչպէս յարութիւն առաւ ու
ի՞նչ պատահեցաւ։

Պ . Երկրորդ օրը լուսըննալու մօտերը մէծ
գետնաշարժ եղաւ, երկինքէն հրեշտակ իջաւ
գերեղմանին բերանը դրուած քարը մէկդի ա-
ռաւ, վրան նստաւ։ Պահապաններն իրենց վախէն
ելան փախան։ Յիսուս փառաւորապէս գերեղ-
մանէն դուրս ելաւ։ Ուրիշ ննջեցելոց մարմին-
ներն ալ կենդանացան, իրենց գերեղմանէն ելան
ու երուսաղէմ շատերուն երեւցան։

Հ . Խւղաբեր կանայք գերեղման եկան
ի՞նչ ըրին, եւ ի՞նչ տեսան։

Պ . Կանի մը բարեպաշտ կանայք ալ
առտուանց կանուխ գերեղման եկան՝ որ Յի-
սուսի մարմինն ազնիւ ինկով ու անուշահոտ
իւղով օծեն։ Բայց գերեղմանը բաց տեսնելով՝
զարմացան մնացին. ան ատեն հրեշտակներէն
մէկը Յիսուսի յարութիւն առնելն անոնց
ծանոյց ու զիրենք խաւրեց որ աշակերտաց ի-
մացընեն։ *

Հ. Յիսուս Մագդաղենացւոյն եւ իւղաբերից ի՞նչպէս երեւցաւ:

Պ. Մարիամ Մագդաղենացին գերեզմանին մօտերը լալու ատեն, Յիսուս երեւցաւ ու ի՞նք զինք յայտնեց: Ասկէ ետքն իւղաբեր կանանց ալ տեսնուեցաւ: Ասոնք եկան ու տեսածնին առաքելոց պատմեցին, բայց անոնք չհաւտացին: Բայց Պետրոս ու Յովհաննէս գացին եւ իրօք գերեզմանը, գատարկ գտնելով՝ տրտմած եւ դարձան: †

Հ. Յիսուսի յարութիւն առնելուն համբաւը տարածուեցաւ նէ՝ քահանայապետք ի՞նչ ըրին:

Պ. Երբոր պահապան զինուորներն եկան Յիսուսի յարութիւն առնելը քաղաքը պատմեցին, քահանայապետները ծերերուն հետ խորհուրդընելով՝ նոյն զինուորները կանչեցին, իրենց ստակտուին, որպէս զի ամէն կողմ ըսեն թէ գիշերը մեր քնացած ատեն աշկերտները զինքը գողցան: Անոնք ալ ստակին առին եւ նոյն սուտ համբաւն ամէն կողմ տարածեցին:

Հ. Յիսուս յարութենէն ետքն Եմմաւուսի՞նչ կերպով երեւցաւ:

Պ. Յիսուս՝ յարութիւն առնելէն ետքն անծանօթ մարդու կերպարանքով երեւցաւ երկու աշակերտաց ալ որոնք Եմմաւուս գեղը կ'երթային: Երբոր հոն մօտեցան, անոնց աղաչելովն իրենց քով մնաց ու կերակրոյ ատեն հացն առաւ օրհնեց ու բաժնեց, ան ատեն զինքը ճանչցան. բայց

Յիսուս մէկէն աներեւոյթ եղաւ։ Երկու աշկերտներն անմիջապէս ելան Երուսաղէմ դարձան։ Հոն առաքեալները ժողվուած գտան. Յիսուսի երեւալը լսեցին նէ իրենք ալ ճամբան ու Եմաւուս պատահածը պատմեցին։ *

Հ. «Այն իրիկուն առաքելոց ի՞նչպէս երեւցաւ, եւ ի՞նչ իշխանութիւն տուաւ։

Պ. «Այն իրիկուն առաքեալները հոց դուներով մէկտեղ գտնուած ատեննին՝ Յիսուս անոնց մէջ եկաւ զիրենք ողջունեց. Ես եմ ըսաւ. անոնք չէին կրնար հաւատալ։ Յիսուս ուտելու բան ուղեց. անոնք առջեւը խորված ձուկ ու քիչ մը մեղք դրին։ Յիսուս անոնցմէ կերաւ ու աւելցուկն իրենց տուաւ։ Ետքէն իրենց՝ մեղքերն արձակելու իշխանութիւն ու փչելով Հոգին սուրբ տալէն ետքը, բաժնուեցաւ դնաց։

Հ. Յիսուս Թովմայի Երբ երեւցաւ։

Պ. Յիսուս առաքելոց երեւցած ատեն Թովմաս Հետերնին չէր. Ետքէն երբոր պատմեցին նէ, անիկայ չհաւտաց։ Մինչեւ որ անոր ձեռքի գամերուն տեղը չեմ տեսներ եւ ձեռօք ան գամերուն տեղն ու կողը չեմ շօշափեր՝ չեմ հաւտար, ըսաւ։ Ուժ օր Ետքը Թովմաս ալ մէկտեղ եղած ատեն՝ Յիսուս առաքելոց նորէն երեւցաւ, ու Թովմասին անհաւտութիւնը յանդիմանեց եւ իր վէրքերը շօշափել տուաւ։

Հ. Յիսուս ուրիշ որո՞նց երեւցաւ։ *

Պ. Ուրիշ անդամ մ'ալ Յիսուս Տիբերեայ ծովին քով երեւցաւ, երբոր աշկերտներէն ու

մանք ձուկ որսալու դացեր էին: Հարցուց որ ուտելու բան մ'ունի՞ն. Երբոր չէ ըսին, նաւուն աջ կողմը ուռկանը նետել տուաւ: Աս որ ըրին շատ ձուկ բռնեցին: Յովհաննէս ճանչցաւ անոր ով ըլլալը. Պետրոս երբ որ լսեց թէ Քրիստոս է, ծով նետուեցաւ ու Յիսուսի եկաւ: Յամաք ելան նէ կրակի վրայ ձուկ մը տեսան քովն աւ հաց: Յիսուս ձկէն բերել տուաւ կերաւ իրենց ալ տուաւ որ ուտեն: — Ճաշելէն ետեւ Յիսուս Պետրոսի երեք անդամ հարցուց թէ Զինք կը սիրէ. Երբոր Պետրոս երեք անդամ պատասխանեց թէ կը սիրեմ, Յիսուս զինք իր եկեղեցւոյն դլուխ դրաւ, եւ միանդամայն խաչի վրայ մեռնելիքն ակնարկեց: — Ասկէ զատ ուրիշ հեղ մ'ալ Գալիլիայի մէջ՝ 500 էն աւելի հաւատացելոց երեւցաւ:

Հ. Յիսուս յարութենէ ետքն Երբ եւ ի՞նչպէս համբարձաւ:

Պ. Յիսուս յարութենէ ետքը 40 օրւան չափ առաքեալներուն երբեմն երբեմն երեւնալէն ու իրենց հետ խօսելէն ետեւ, Պենտեկոստէի տօնին մօտ վերջին անդամ մ'ալ երեւցաւ ու իրենց ապսպրեց որ Երուսաղեմէն չելեն, մինչեւ որ խոստացած սուրբ Հոգին չընդունին: Ետքը զիրենք առաւ Չիթենեաց լեռը տարաւ, հոն զիրենք օրհնեց եւ սկսաւ իրենց աչաց առջեւն երկինք համբառնալ: Լուսաւոր ամպ մը զինք ծածկեց: Առաքեալք տրտում կեցած ատեն երկու հրեշտակը երեւցան ու անոնց Քրիստոսի եր-

կրորդ գալուստն իմացուցին։ Առ լսելով Երուսաղէմ դարձան, եւ վերնատուն մը ժողվուած աղօթք կ'ընէին։

Հ. Առաքելոց թիւն ի՞նչպէս լեցուեցաւ։

Պ. Պետրոս առաքեալը Յիսուսէն ընդունած հովուապետութեան պաշտօնն սկսաւ ի գործ դնել. իր խորհրդով Յուդայի տեղ վիճակով Մատաթիան ընտրուեցաւ։

Հ. Կոստացուած Հոգին սուրբ առաքելոց վրայ ի՞նչպէս իջաւ։

Պ. Համբարձումէն տասն օր ետքն Երբոր տասուերկու առաքեալք, քանի մը բարեպաշտ կանայք ու Ա. Աստուածածին վերնատան մէջ աշոթք կ'ընէին, յանկարծ Հոգին սուրբ սաստիկ հով փչելու ձայնով մը հրեղէն լեզուներու ձեւով վրանին իջաւ. եւ Հոգւով սրբով լեցուելով, սկսան ղանաղան լեզուներ խօսիլ։ Ժողովուրդն աս ձայնէն հոն ժողվուած էին. եւ օտարաղդիներն իրենց լեզուները լսելով՝ ոմանք կը զարմանային շատերն ալ գինովցեր են, կ'ըսէին։ Պետրոս մէկալ առաքելոց հետ առջեւնին ելաւ ու ազդու ճառով մ'անոնց հասկըցուց որ խաչին վրայ չարչարուելով մեռնողը Քրիստոսն էր։ Ժողովուրդն աս լսելով զղջացին, ու կը հարցընէին թէ ի՞նչ ընենք։ Ապաշխարեցէք ու մկրտուեցէք, ըսաւ։ Իրեն խօսքին շատերն անսալով՝ մկրտուեցան, անանկ որ նոյն օրը շուրջ 3000 հոգի դարձան Յիսուսի աշակերտեցան։

Գ Լ Ո Ւ Յ Ե.

ԱՌԱՋՔԵԼՈՑ ՔԱՐԱԶԵԼՈՒ ՍԿՍԵԼՔՆ ՄԻՆՉԵՒ
ՊԵՏՐՈՍԻ ՈՒ ՊՈՂՈՍԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

(33—67)

Հ. Պիետրոս առաքեալն ի՞նչ բժշկութիւն-
ներ ըրաւ:

Պ. Պիետրոս առաքեալը Յովհաննեսի հետ
տաճար մտած ատեն, ի ձևէ կաղ մը դռան քով
իրենցմէ ողորմութիւն ուղեց: Պիետրոս դարձաւ
ու ըսաւ. Ասկի եւ արծաթ չունիմ, բայց ունեցածս
կու տամ. Յիսուս նաղովոեցւոյն անուամբն ել
քալէ: Աս ըսելուն պէս կաղը ոտք ելաւ ու քալելու
սկսաւ: Աս առթով 5000 հոգի դարձան: — Ու-
րիշ անդամ մ'ալ վիւզդա քաղաքն Ենետս անու-
նով անդամալոյծ մը բժշկեց: — Դարձեալ
Յովի քաղաքը Տաբինա անունով բարեպաշտ
կնիկ մը ողջընցուց, որուն վրայ շատերը դարձան:

Հ. Վոաքեալք ի՞նչո՞ւ բանտ մտան եւ
ի՞նչպէս աղատեցան:

Պ. Վոաքեալք ամէն կողմն երթալով
շարունակ հրաշքներ գործելով՝ հիւանդներ
բժշկելով՝ մեռածներ ողջնցընելով ու քարո-
զութեամբ շատերը կը դարձընէին: Քահանայք
եւ իրենց կողմնակիցներն ասոնց քարոզութեամբ
դէմ ըլլալով՝ անդամ մը ղիրենք բռնել ու
բանտ դնել տուին: Բայց դիշերը Աստուծոյ կող-

մանէ հրեշտակ մ'եկաւ ու զիրենք բանտէն ազատեց։ Ասոնք նորէն տաճար գացին ու աներկիւղ սկսան քարողել։

Հ. Կաշանայք աս որ տեսան ի՞նչ ըրին։

Պ. Կաշանայք աս որ տեսան զիրենք ատեան կանչեցին ու աղէկ մը ծեծել տալէն ետեւ, ապսպրեցին որ մէյ մ'ալ Յիսուսի անուամբ չքարողեն։ Անոնք Քրիստոսի համար նախատուելնուն վրայ ուրախանալով՝ ելան գացին եւ առջինէն աւելի կը քարողէին։

Հ. Առաջին քրիստոնեայք Երուսաղեմի մէջ ի՞նչպէս կ'ապրէին։

Պ. Առաջին քրիստոնեայք Երուսաղեմի մէջ շատ միաբան կ'ապրէին. միշտ առաքելոց քարողութիւնները կը լսէին. մէկտեղ ժողվուած աղօթք կ'ընէին ու շաղորդութեան Խորհրդոյն մասնակից կ'ըլլային։ Ամէնքը մէկ սիրտ մէկ հոգի էին, իրենց ամէն բանն ալ հասարակաց էր։ Հարուստներն ինչքերնին կը ծախէին ու ստակը առաքելոց կը բերէին կու տային, որ անոնք հաւատացելոց կարօտութեան համեմատ դործածեն։

Հ. Անանիա ու Սափիրա ի՞նչու պատժուեցան։

Պ. Անանիա եւ իր կինը Սափիրան ալ իրենց ադարակը ծախեցին ու ստակին մէկ մասն իրենց պահեցին։ Պետրոս առաքեալն ասոնց ըրած խարէութիւնն իրենց երեսը զարկաւ ու ըսաւ. Ասխարէական դործքով չէ թէ մարդ հապա զԱս-

տուած խաքել ուղեցիք։ Աս խօսքին վրայ երկուքն ալ ինկան մեռան։

Հ. Հաւատացելոց մարմնաւոր պիտոյքն ովկը հոգաբ։

Պ. Հաւատացելոց մարմնաւոր պիտոյքն ի սկզբան առաքեալները կը հոգային. բայց երբոր հաւատացեալներն երթալով շատցան, ան ատեն առաքեալք ժողովք ըրին եւ հաւատացեալներուն մէջէն եօթը հոգի ընտրեցին սարկաւագանուամբ. որոնք անկէ ետքը հաւատացելոց մարմնաւոր պիտոյքը կը հոգային։ +

Հ. Ստեփանոս ովկ է եւ ինչո՞ւ քարկոծուեցաւ։

Պ. Ստեփանոս եօթը սարկաւագներէն մէկն էր. ասիկայ շատ հրաշքներ կը դորձէր եւ զշրեաներն իրենց անհաւատութեան համար կը յանդիմանէր։ Ասոնք մէկ եղան եւ վրան սուտ յանցանքներ ձգելով զինքը քարկոծեցին։ Ստեփանոս մեռած ատենը զինքը քարկոծողներուն համար աղօթեց։ Ասոր մեռնելուն դորձակից էր նաև Սաւուդ։

Հ. Սաւուդ ովկ է եւ ի՞նչ կ'ընէր։

Պ. Սաւուդ (Պօղոս) քրիստոնեաները հաւածողներէն մէկն էր, եւ քաղքէ քաղաք պտրաելով հաւատացեալները կը բռնէր ու բանտ կը դնէր։

Հ. Սաւուդ ի՞նչպէս դարձաւ։

Պ. Անգամ մը հաւատացեալները բռնելու ու Երուսաղէմ բերելու համար Դամասկոս

գացած ատեն ճամբան յանկարծ չորս դին սաստիկ լոյս մը փայլատակելով՝ սարսափած գետինն ինկաւ։ Նոյն ատեն ձայն մ'ալ առաւ որ կ'ըսէր, Սաւուղ, Սաւուղ զիս ինչու կը հալածես. Ես եմ Յիսուս Նաղովուեցին։ Երբոր Սաւուղ գողալով հարցուց թէ Տէր ինչ կ'ուղես որ ընեմ, Յիսուս իրեն պատասխան տուաւ. Եւ քաղաք դնա՛, հոն ի՞նչ ընելիքդ քեղի կ'ըսուի։ Սաւուղ ոտք ելաւ, աչքը բաց՝ չէր տեսներ, անոր համար քովինները ձեռքէն բոնեցին Գամմասկոս տարին, ուր երեք օր բերանը բան չդրաւ, շարունակ կ'աղօթէր։ Ետքէն Անանիա անունով՝ Յիսուսի աշկերտներէն մէկն, Աստուծոյ հրամայելովը Սաւուղի եկաւ ու ձեռուըներն անոր աչուըներուն վրայ դնելուն պէս բացուեցան. Սաւուղ հոն անմիջապէս մկրտուեցաւ ու առաքելոց կարգն անցաւ։

Հ. Պիոլոս առաքեալն իր դարձէն ետեւ առաքելութեան պաշտօնն ի՞նչպէս կատարեց։

Պ. Պիոլոս առաքեալն իր դարձէն ետեւ ամէնէն եռանդնոտն էր Քրիստոսի հաւատքը տարածելու մէջ։ Ամէն կողմ ճամբորդութիւն ըրաւ՝ Ասիա, Մակեդոնիա, Յունաստան եւ ուրիշ երկիրներ, եւ ամէն տեղ մէծ յաջողութեամբ Յիսուսի աւետարանը քարողեց։

Հ. Պիոլոս առաքեալն ալ հրաշքներ գործեց։ Լիւսդրայի մէջ ի ծնէ կաղ մը բժշկեց։

Պ. Պիոլոս առաքեալն ալ շատ հրաշքներ գործեց. Լիւսդրայի մէջ ի ծնէ կաղ մը բժշկեց։

Տրովադսյի մէջ՝ Եւտիքոս անունով Երիտասարդ մը՝ որ տան Երրորդ դստիկոնէն վար ինկած մեռած էր, ողջնցուց։ ԱԵրջապէս այնչափ հրաշքներ կը գործէր, մինչեւ անոր թաշկինակը հիւանդաց կը տանէին, որով անոնք իրենց հիւանդութիւններէն կը բժշկուէին։

Հ. Պօղոս առաքեալն ի՞նչ վշտեր կըեց։

Պ. Պօղոս առաքեալը շատ վշտեր կըեց. որովհետեւ հրեաններէն ու հեթանոսներէն միշտ կը հալածուէր. անդամ մը քարկոծուեցաւ, երեք անդամ ծեծուեցաւ, երկայն ատեն բանտդրուեցաւ, բայց բան մ'ալ զինքը չվհատեցուց։ Անդամ մ'ալ տաճարին մէջ վարդապետած ատեն՝ հրեայք զինքը բռնեցին ու կ'ուզէին մեռցընել. բայց աղատելով նախ Կեսարիա Փելիքս դատաւորին՝ անկէ նաւով իբրեւ գերի չոռմ տարուեցաւ։

Հ. Պօղոս առաքելոյն չոռմ ի՞նչ պատահեցաւ. ի՞նչպէս մեռաւ։

Պ. Պօղոս առաքեալը չոռմ Երկու տարի բանտ մնաց, Ետքէն աղատեցաւ ու նորէն զանազան տեղեր պտըտեցաւ ու քարոզեց։ ԱԵրջապէս Ներոնի ատեն Երբ որ հալածանք Ելաւ, նորէն բանտ դրուեցաւ ու չոռվմայեցի ըլլալուն համար, գլխատուեցաւ (67 կամ 68)։

Հ. Պետրոս առաքեալն Երբ եւ ի՞նչպէս մեռաւ։

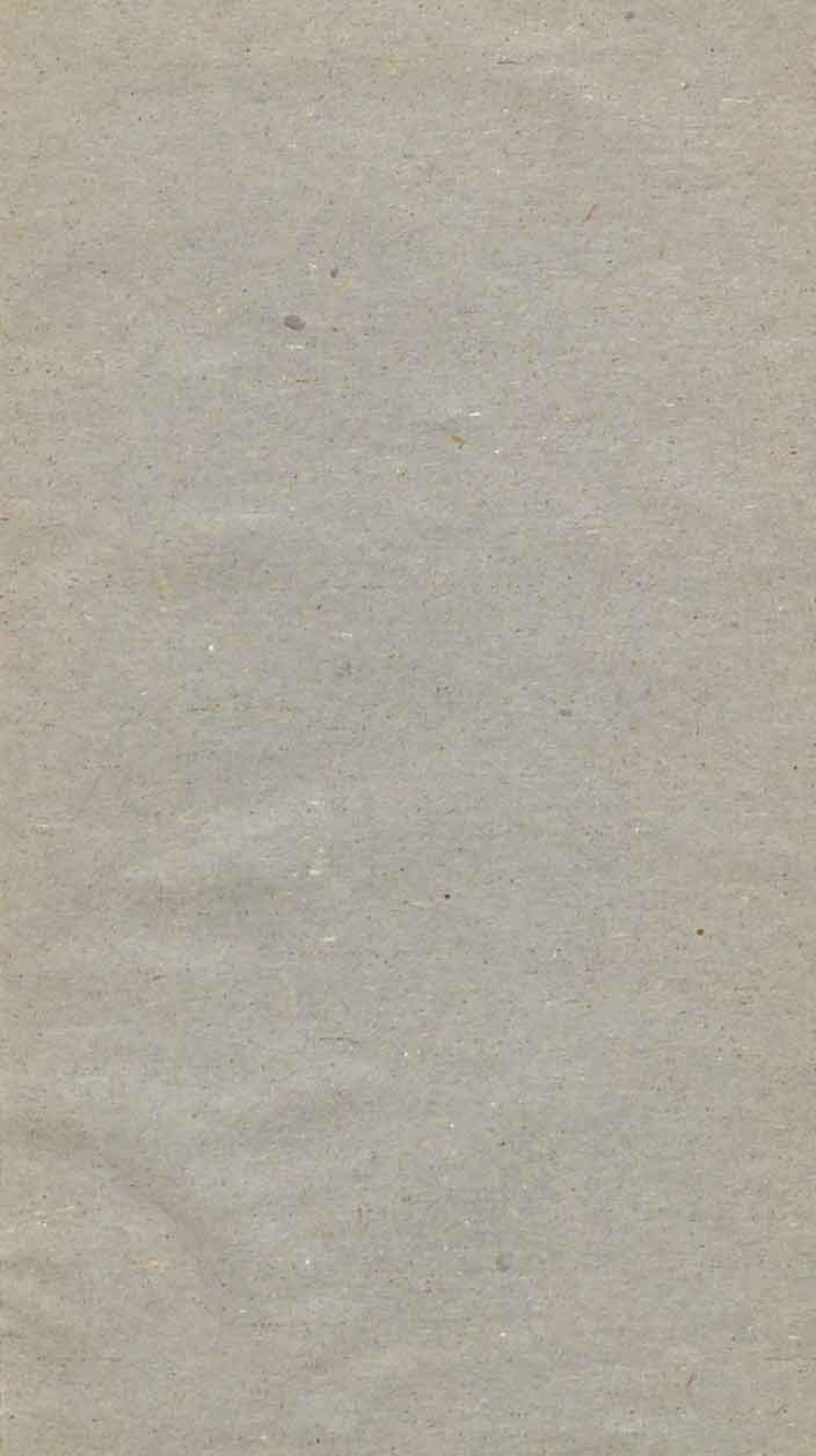
Պ. Պետրոս առաքեալն ալ նոյնպէս Պաղեստին, Անտիոք, Կապադովիկիա, Գաղատիա,

Եւ բիւթանիա քարողութիւն ընելէն ետեւ,
չոռմ եկաւ ու հոն Ներոնի ատեն խաչուելով
մեռաւ. բայց որպէս զի բոլորովին Քրիստոսի
նմանած չըլայ, աղաչեց որ գլուխայր խաչեն եւ
այնպէս ալ եղաւ, ինչպէս որ Քրիստոս ակնար-
կած էր:

Հ. ԱՌԵԿԱԼ առաքեալներուն վրայ ի՞նչ
գիտնալու բան կայ:

Պ. ԱՌԵԿԱԼ առաքեալներուն վրայ աս կայ
գիտնալու՝ որ անոնք ալ զանազան երկիրներ
աւետարանը քարողեցին ու անոնցմէ շատերը
մարտիրոսութեամբ մեռան:

60m Mr. S.

1410

0028303

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0028303

1410

1386